

Koronameemien ensimmäinen aalto Facebookin Korona-lore -ryhmässä

Jenna Peltonen

Pro gradu -tutkielma

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen tutkinto-ohjelma, Digitaalinen kulttuuri

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Elokuu 2021

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos / humanistinen tiedekunta

PELTONEN, JENNA: Koronameemien ensimmäinen aalto Facebookin Korona-lore -ryhmässä

Pro gradu, 107 s.

Digitaalinen kulttuuri

Elokuu 2021

Tutkielma käsittelee ensimmäisen koronakevään 2020 aikana Facebookin Korona-lore -ryhmään jaettuja koronameemejä. Korona-lore -ryhmä on luotu maaliskuun lopulla 2020 koronameemien tallentamiseksi ja tutkimus on rajattu koskemaan ryhmän julkaisuja aikavälillä 28.3.2020-30.6.2020. Aineisto koostuu yhteensä 1614 julkaisusta, mutta tarkempi analyysi on rajattu ryhmän kuvajulkaisuihin, joita on yhteensä 1225. Tutkimuksessa tutustutaan siihen, miten näitä meemejä on mahdollista analysoida ja tulkita. Tutkielma pyrkii monimenetelmällistä tutkimusstrategiaa hyödyntäen antamaan kattavan kokonaiskuvan siitä, millaisia teemoja nämä kuvameemit ovat sisältäneet sekä miten meemit kytkeytyvät koronaan ja aikaansa.

Kyseessä on laadullinen tutkimus, mutta työssä on käytetty myös määrällisiä menetelmiä laajan aineiston hahmottamisen ja analysoinnin tukena. Tutkielman käsittelyluvut jakautuvat määrälliseen ja laadulliseen osioon. Käsittelylukujen ensimmäinen osa koostuu aineiston määrällisestä hahmottamisesta. Tämä osio muodostuu aineiston keskeisten osien purkamisesta luvuiksi sekä niitä havainnollistaviksi taulukoiksi ja kaavioiksi. Tutkimuksessa on käytetty teemoittelua aineistosta esiintyvien teemojen nostamiseen. Käsittelylukujen toinen puolisko koostuu näiden teemojen tarkemmasta esittelystä ja laadullisesta analyysistä. Teemat on jaettu neljään pääteemaan, jotka jakautuvat edelleen useampiin alateemoihin. Tutkielmassa on käytetty teemojen kuvaamisessa kollaaseja, joihin on koottu aineistosta teemoja havainnollistavia meemejä. Korona-lore -ryhmän meemit kytkeytyivät monin tavoin koronaan ja siihen liittyviin ilmiöihin. Suosituimmat teemat käsittelivät ihmisten elämää eristyksissä sekä korona-ajan rajoituksia ja ohjeistuksia.

Eristyselämää koskevat meemit käsittelivät ihmisten elämää neljän seinän sisällä ja meemien kautta kuvattiin päivien merkityksettömyyttä, tylsistymistä ja epätoivoista tarvetta aktiviteeteille sekä asteittaista lipumista kohti hulluutta. Rajoitukset ja ohjeistukset -teeman meemit kytkeytyivät vahvasti pyrkimykseen koronavirustartuntojen hillitsemiseksi. Teeman meemit viittasivat runsaasti ohjeistuksiin esimerkiksi turvavälien säilyttämisestä, oikeaoppisesta käsien pesusta tai maskien käytöstä. Koronameemit tarjosivat pääosin globaalisti ymmärrettävää, humoristista ja samaistuttavaa sisältöä, mutta huumorin ohella meemit saattoivat myös sisältää vakavahenkisempiä merkityksiä. Meemit saattoivat esimerkiksi ilmaista turhautumista ihmisten vastuuttomana nähtyyn toimintaan ja meemien kautta saatettiin viestiä ohjeistuksien oikeaoppisesta noudattamisesta ja sen tärkeydestä.

Asiasanat: Internetmeemit, kuvameemit, Facebook, internethuumori, koronavirus, koronahuumori

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Aihe ja tutkimuskysymykset	1
1.2 Aineisto ja metodit	3
1.3 Tutkimusetiikka	10
1.4 Tutkimuskirjallisuus ja käsitteiden avaaminen	11
2. Meemit ja korona-aika	14
2.1 Koronavirus	14
2.2 Huumori kriisin keskellä.....	16
2.3 Meemit ja korona	19
3. Korona-loren julkaisut	23
3.1 Julkaisumäärät ja -tyypit.....	23
3.2 Kuvajulkaisujen kielet	28
3.3 Kuvajulkaisujen luokittelu, esiintyvyys ja kehityskaari.....	31
4. Kuvajulkaisujen teemat.....	37
4.1 Poliittiset meemit	39
4.1.1 Donald Trump.....	41
4.1.2 Sanna Marin ja Suomi koronan keskellä	48
4.2 Eristyselämää	57
4.2.1 Eristysajan tylsyys, aktiviteetit ja sekoaminen.....	60
4.2.2 Hermojen menetys ja kyllästymisen kanssaeläjiin	65
4.2.3 Etätyöt, etäopinnot ja lasten etäopetus.....	68
4.3 Rajoitukset ja ohjeistukset.....	72
4.3.1 Turvavälit ja kontaktin välttäminen	76
4.3.2 Eristäminen ja liikkumisrajoitukset.....	81
4.3.3 Maskit ja suojarusteet	84
4.3.4 Hygieniaohjeistukset	88
4.4 Vuoden 2020 kuvaaminen meemeissä.....	90
5. Loppuluku	95
Lähteet	99

1. Johdanto

1.1 Aihe ja tutkimuskysymykset

Vuoden 2019 lopulla Kiinan Wuhanista alkunsa saanut koronavirusepidemia COVID-19 julistettiin WHO:n toimesta maailmanlaajuisesti pandemiaksi 11.3.2020. Pandemia on vaikuttanut kokonaisvaltaisesti yhteiskunnan toimintaan ja sen yksilöiden elämään ja hyvinvointiin. Koronaviruspandemian leviämisen hidastamiseksi on maailmanlaajuisesti asetettu erilaisia liikkumista ja kokoontumisia koskevia rajoituksia ja karanteenien avulla pyritään pysäyttämään tartuntaketjuja. Tapahtumia on peruttu ja kouluja, kauppoja sekä ravintoloita on suljettu. Monilla työpaikoilla on siirrytty etätöihin ja työntekijöitä on lomautettu tai irtisanottu. Monien elämä on perustavanlaatuisesti muuttunut erityisesti ihmiskontaktien välttämisen myötä seuranneen eristyneisyyden kautta. Koronan luoman uhan, karanteenin ja yleisen eristyneisyyden vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin on jo tutkittu jonkin verran. Tilanne on ollut monin tavoin vaikea ja stressaava, mutta sitä on myös käsitelty huumorin kautta. Internetmeemien välityksellä reagoidaan ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden kautta on tartuttu humoristisella otteella myös koronaan ja siihen liittyviin ilmiöihin. Koronameemejä onkin jaettu aktiivisesti sosiaalisessa mediassa ja ne kytkeytyvät monin tavoin korona-ajan elämään ja sen aiheuttamiin kollektiivisiin tuntemuksiin.

Ajatus meemien tutkimisesta heräsi koronakevään 2020 aikana, jolloin koronaa ja yleisesti vuotta 2020 kuvaavat meemit levisivät aktiivisesti sosiaalisessa mediassa ja kiinnitin huomiota siihen, miten meemit kommentoivat käsillä olevia aiheita ja muuttunutta elämää yleisesti. Huomasin tarkastelevani vastaan tulevia meemejä ajatellen, miten voisin tutkia niitä ja mitä niistä voisi saada irti. Kiinnostuksen heräämisen jälkeen aihe tarkentui syksyllä, jolloin pääsin osallistumaan myös koronameemejä tutkivan artikkelin¹ taustatyön tekemiseen. Vuoden 2020 syksyn ja kevään 2021 välillä olin mukana artikkeliprojektissa, ja artikkeliin tekemäni taustatyö on antanut suuntaa myös gradun etenemiselle. Artikkelissa on tutkittu nimenomaan Facebookin Korona-lore -ryhmässä esiintyviä meemejä, ja tämän myötä olen päätenyt rajaamaan myös graduni aineiston Korona-lore -ryhmän julkaisuihin. Rajauksen kautta tutkimus painottuu erityisesti koronaa ja eristystä koskeviin meemeihin. Ryhmä on

¹ Ks. Meemien kulttuurihistoriallinen tutkimus, Saarikoski, Mähkä & Peltonen 2021.

luotu maaliskuun lopulla 2020 ja sen tarkoitus on tallentaa koronaan liittyviä meemejä sekä viihdetarkoituksessa että mahdollista tutkimuskäyttöä varten. Julkaisujen suuren määrän vuoksi sekä artikkelin että gradun rajausta on tehty koskemaan ryhmän julkaisuja aikavälillä 28.3.2020–30.6.2020.

Artikkeliprojektiin nostamani teemat ja taustatyö ryhmän julkaisujen hallitsemiseksi ovat toimineet gradun lähtökohtina, joista olen lähtenyt jalostamaan työtä pidemmälle. Artikkelia tehdessä olen vastannut aineiston rajaamisesta, keräämisestä ja hallinnasta. Aineiston käsittelyssä päädyin käyttämään sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä ja näitä menetelmiä olen käyttänyt paljon myös tässä tutkielmassani. Työn rakenne voidaankin jakaa määrälliseen ja laadulliseen osioon, vaikka osiot toki myös limittyvät toisiinsa. Pohjaltaan tämä on laadullinen tutkimus, jossa laadullinen tutkimusote on pääosassa ja määrällisen analyysin olen tuonut mukaan palvelemaan pyrkimystäni aineiston kokonaisvaltaiseen hahmottamiseen.

Päätutkimuskysymys:

- Miten Korona-lore ryhmässä julkaistuja kuvameemejä voidaan analysoida ja tulkita?

Alatutkimuskysymykset:

- Miten kuvameemit kytkeytyvät aikaansa?
- Millaisia teemoja kuvameemeissä esiintyy?
- Miten kuvameemejä voidaan luokitella?

Tässä työssä pyrin antamaan monipuolisen käsityksen Korona-lore -ryhmän meemeistä ja erilaisista keinoista tämänkaltaisen aineiston hallitsemiseen ja analysointiin. Ensimmäiseen ja toiseen alakysymykseen vastaan luvuissa 2 ja 4 kartoittamalla meemien suhdetta vallitsevaan maailmantilanteeseen sekä analysoimalla meemeissä esiintyviä teemoja. Luvussa 2 kartoitan maailmaa, jossa koronameemit ovat syntyneet ja liitän meemit aikaansa. Luvussa 4 syvennyn teemoittelun avulla nostamieni teemojen yksityiskohtaisempaan analyysiin lähiluvun avulla.

Kolmas tutkimuskysymys kytkeytyy erityisesti työn määrälliseen osioon. Luvussa 3 tutustun siihen, miten ryhmän julkaisuja voidaan analysoida määrällisesti ja teen teemoittelun ja julkaisujen koodauksen pohjalta luokitteluja, joiden kautta voidaan tarkastella eri teemojen määrällistä esiintyvyyttä sekä tarkastella teemojen kehityskaarta kuukausien edetessä.

Vastaan päätutkimuskysymykseeni kolmen alatutkimuskysymyksen kautta ja pyrin antamaan hyvän kokonaiskuvan siitä, miltä ryhmän julkaisut ovat näyttäneet ja miksi, ja miten näitä julkaisuja voidaan analysoida. Keskeisessä asemassa onkin paitsi itse aineiston purkaminen, myös ne tavat, joilla tätä voidaan tehdä.

1.2 Aineisto ja metodit

Aineisto ja rajaus

Aineisto koostuu Facebookista löytyvän Korona-lore -ryhmän julkaisuista aikavälillä 28.3.2020–30.6.2020.

Julkaisujen suuresta määrästä johtuen olen aineiston hallittavuuden säilyttämiseksi tehnyt karkean rajauksen koronan ensimmäiseen aaltoon ja kerännyt aineistoa ryhmän luomisesta ja ensimmäisestä julkaisusta (28.3.2020) kesäkuun loppuun. Ensimmäisen aallon jälkeen ryhmän julkaisujen tahti on vähentynyt huomattavasti, vaikka ryhmä onkin edelleen aktiivinen vuonna 2021 ja julkaisuja tehdään yhä viikoittain ². Rajausta pohtiessani tutustuin julkaisumääriin myös kesäkuun 2020 jälkeen ja siinä missä huhtikuu on ollut ehdottomasti kiireisin julkaisukuukausi n. 1000 julkaisulla, toukokuussa julkaisuja on ollut yli 400, kesäkuussa hieman yli 100 ja heinä- ja elokuussa yhteensä alle 200. Julkaisutahdin hiipumisen vuoksi koen perustelluksi rajata aineiston koskemaan kolmea ensimmäistä kuukautta, jotka muodostavat ryhmän aktiivisimman ajanjakson ja rajauksen viimeinen kuukausi, eli kesäkuu näyttää jo merkkejä tulevasta taantumuksesta julkaisujen määrässä.

Aikavälillä ryhmään on tehty yhteensä 1614 julkaisua, joista 70 on joko poistunut tai poistettu 9.10.–11.10. mennessä, jolloin aineisto on kerätty talteen. Aineisto koostuu näin ollen

² Vuonna 2021 tammikuun ja heinäkuun välillä Korona-lore ryhmään on jaettu yhteensä hieman yli 250 julkaisua. Eniten julkaisuja on tehty maaliskuussa 73 julkaisulla ja vähiten toukokuussa 13 julkaisulla.

yhteensä 1544 julkaisusta, joista suurin osa (1225 kpl) on kuvia. Videoita ja GIF-tiedostoja on yhteensä 259 ja loput julkaisut (60 kpl) koostuvat esimerkiksi humoristisista teksteistä, linkatuista uutisista, muiden ryhmien tai tilien mainostuksesta ja ryhmän ylläpitäjien kommentteista. Aion keskittyä työssäni kuvajulkaisuihin, sillä aineisto on suuri ja kuvat ovat ryhmän julkaisuista keskeisimmässä asemassa. Vaikka keskityn nimenomaan kuvajulkaisuihin, tuon käsittelyluvuissa kuitenkin lyhyesti esille myös muiden julkaisutyyppien suosiota ja kehityskaarta kuukausien edetessä. Kuvajulkaisut ovat lähes yksinomaan korona-aikaan eri tavoin liittyviä meemejä. Sosiaaliselle medialle tyypilliseen tapaan aineistot elävät omaa elämäänsä ja tästä ryhmästä julkaisuja oli poistunut yhteensä 70 aineistonkeruuvaiheeseen mennessä ja sen jälkeen, kun olen palannut takaisin esimerkiksi tarkistaakseni jotakin, kaikki julkaisut eivät ole enää löytyneet. Kuvien keskeisen aseman lisäksi tämä on yksi syistä, jotka vaikuttivat siihen miksi lopulta päädyin keskittymään nimenomaan ryhmän kuvajulkaisuihin, jotka on helppo tallentaa ja kuvakaappauksiin on helppo palata. Kuvameemit yleensäkin ovat meemeistä yleisimpiä ja esimerkiksi meemejä tutkinut Bradley Wiggins on todennut, että kuvameemit ovat meemigenreistä ehkä keskeisimpiä ja parhaiten leviäviä niiden muokattavuuden ansiosta ³.

Aineistoa tarkastellessa on hyvä huomioida, että koronameemit olivat suosittuja somessa jo ennen ryhmän luomista ja epidemia esimerkiksi julistettiin pandemiaksi 11.3.2020, kun ryhmä taas luotiin maaliskuun lopulla. Esimerkiksi WC-paperin hamstrausta koskevia uutisia löytyi Suomesta 12.3. ja muualla maailmassa hamstrausta, uutisointi ja tätä seuranneet meemit ovat saaneet alkunsa jo ennen ilmiön rantautumista Suomeen ⁴. Aineiston yleistettävyyttä pohtiessa täytyy myös ottaa huomioon mihin tarkoitukseen ryhmä on luotu, ketkä sen ovat luoneet ja keitä he ovat kutsuneet liittymään ryhmään. Ryhmän jäsenet myös ovat valinneet mitä julkaista ja tietysti ryhmän jäsenten tottumuksista ja kiinnostuksenkohteista riippuu se minkälaisiin meemeihin he ovat törmänneet ja mitä haluavat jakaa eteenpäin. Myös ryhmän tarkoitus kerätä ja tuottaa aineistoa tulevia tutkimuksia varten voi vaikuttaa jaettuun sisältöön.

³ Wiggins 2019, Johdanto 15.

⁴ Ks. esim HS 12.3.2020, <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006437209.html>> & The Guardian 12.2.2020, <<https://www.theguardian.com/world/2020/feb/12/like-a-war-fight-for-rice-toilet-roll-coronavirus-convulses-hong-kong>>.

Metodit

Lähestyn tutkimuskohdetta yhdistämällä niin määrällisiä kuin laadullisiakin menetelmiä. Monimenetelmällinen tutkimusstrategia sopii erinomaisesti aineiston monipuoliseen ja kokonaisvaltaiseen tarkasteluun. Monimenetelmällisyys myös mahdollistaa päätutkimuskysymykseeni vastaamisen ja tämän strategian avulla pystyn vastaamaan siihen, miten Korona-lore – ryhmässä julkaistuja kuvameemejä voidaan analysoida ja tulkita. Ainoastaan laadullisten tai määrällisten menetelmien käyttö ei mahdollistaisi tutkimuskohteen kokonaisvaltaista hahmottamista ja käyttämieni menetelmien avulla tuon esille erilaisia tapoja aineiston hallitsemiseen ja meemien tutkimiseen.

Käytän tässä tutkimuksessa sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä aineiston analyysin tukena. Työn käsittelyluvut jakautuvatkin kahteen osaan, joissa ensimmäisessä keskityn aineiston tarkasteluun ja purkamiseen määrällisen analyysin keinoin. Määrällisellä eli kvantitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, joka perustuu aineiston kuvaamiseen ja tulkitsemiseen tilastojen ja numeroiden avulla ⁵. Määrällisten menetelmien avulla pystytään tiivistämään laajempiakin aineistoja helpommin ymmärrettävään ja hallittavaan muotoon ⁶. Toinen osa keskittyy laadullisen analyysin ympärille. Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jonka avulla pyritään syvällisesti ymmärtämään aineiston laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä ⁷. Työn laadullisessa osiossa esittelen aineistosta teemoittelun avulla nostamiani teemoja ja syvennyn niiden tarkempaan analyysiin. Määrällisten ja laadullisten menetelmien yhdistämisen avulla pyrin ymmärtämään aineistoa kokonaisvaltaisesti tutustumalla siihen niin numeroiden kuin laadullisen analyysin kautta.

Laadullisena analyysimenetelmänä olen käyttänyt erityisesti teemoittelua, jota olen käyttänyt aineiston keskeisten aihepiirien eli teemojen hahmottamiseen. Teemoittelua käytettäessä teemoja muodostetaan useimmiten aineistolähtöisesti etsimällä aineistosta sen osia

⁵ Esim. JYU Koppa/Määrällinen tutkimus, 2015.

<<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>>.

⁶ Nummenmaa, Holopainen & Pulkkinen 2014, 22.

⁷ Esim. JYU Koppa/ Laadullinen tutkimus, 2015.

<<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>>.

yhdistäviä tekijöitä ja jaottelemalla niitä teemoihin⁸. Teemoittelun avulla olen hahmottanut ja nostanut aineistosta usein esiintyviä teemoja ja tutkimuksen toinen osa koostuu näiden teemojen tarkemmasta esittelystä ja analyysistä. Teemat on jaettu neljään pääteemaan, jotka jakautuvat edelleen useampiin alateemoihin. Käytän teemojen ja meemien analyysien tukena lähilukua. Lähiluvulla tarkoitetaan merkitysten tulkintaa yksityiskohtaista analyysiä käyttäen⁹. Lähiluvun avulla tutustun erilaisiin tapoihin, joilla nostettuja teemoja sekä itse kuvameemejä voidaan tarkastella. Tarkastelen kuvameemejä esimerkiksi niiden globaalien ja lokaalien ulottuvuuksien, ajallisten kytköksen, intertekstuaalisen luonteen, meemien moniäänisyyden ja Shifmanin kolmen memeettisen ulottuvuuden kautta ja tuon näin esille useita erilaisia näkökulmia ja tapoja, joiden avulla kuvameemejä voidaan lähestyä. Olen myös luonut nostamistani teemoista kollaaseja, joita käytän teemojen visuaaliseen havainnollistamiseen. Kollaaseihin olen kerännyt aina muutamia, erilaisia teemoissa esiintyviä meemejä. Kollaasit on numeroitu juoksevilla numerolla työn ensimmäisestä kollaasista työn viimeiseen ja kollaaseja on yhteensä 29. Kollaaseissa esiintyviin meemeihin olen päätenyt viittaamaan teema kerrallaan niin, että meemit on numeroitu ja numerointi alkaa aina teeman vaihtuessa alusta. Näin tähän työhön nostettu meemi on helppo paikantaa esim. ”Trump5” tai ”Etätyöt10” tyyppisten viitteiden avulla. Nimi kertoo ensin, että kyse on Trumpia käsittelevästä luvusta ja kyseessä on 5. Trumpiin viittaava meemi. Alaviitteisiin olen merkinnyt tarkan päivän, jolloin meemi on jaettu ryhmään ja mikäli meemi on jaettu ryhmään useamman kerran, viittaan aina sen ensimmäiseen esiintymiskertaan. Suurin osa kollaaseista sisältää vähintään 4 meemiä, mutta kollaaseiksi olen mieltänyt 2 tai useamman meemin kuvakollaasit. Mikäli esittelen vain yhtä yksittäistä meemiä, se on merkitty kyseisen teeman tunnisteeseen ja juoksevan numeroinnin mukaan.

Määrällisiä menetelmiä olen käyttänyt aineiston tarkempaan, numeeriseen hahmottamiseen ja aineiston luokittelun tukena. Vaikka tämä tutkimus on pääosin laadullinen, olen käyttänyt määrällistä analyysiä erityisesti sen selvittämiseen, mistä ryhmän julkaisut rajatulla aikavälillä koostuvat. Aineiston kvantifioiminen perustelee myös laadullisen tutkimuksen valintoja ja havainnollistaa hyvin minkälaisesta aineistosta on kyse ja miten esimerkiksi nostamani

⁸ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html>.

⁹ Esim. Koppa/Lähiluku, 2015.

<<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/lahiluku>>.

teemat esiintyvät aineistossa. Tämän tarkoitus on paitsi havainnollistaa aineiston piirteitä, se myös perustelee tehtyjä valintoja ja laskeminen tukee sitä, etteivät nostetut teemat tai päätelmät aineistosta jää vain omien oletuksien varaan. On tietysti hyvä huomioida, että vaikka valitut teemat pystyvät puoltamaan paikkaansa, ne perustuvat silti omaan näkemykseeni siitä, miten aineiston julkaisuja voidaan hahmottaa.

Määrällisen analyysin avulla luon kuvan siitä mistä aineisto koostuu ja sen avulla tarkastelen laadullisesti nostamieni teemojen merkittävyyttä aineistossa. Tarkastelen aineiston koostumusta kuten julkaisutyyppejä, julkaisumääriä ja niiden kehitystä ja julkaisuissa esiintyviä kieliä. Julkaisujen määrä, julkaisutyyppit ja julkaisuissa esiintyvät kielet on kaikki laskettu myös päivien mukaan, jotta pystytään tarkastelemaan myös määrissä tapahtuvia muutoksia rajatulla aikavälillä. Määrälliset menetelmät nivoutuvat yhteen laadullisten menetelmien kanssa ja tarkastelen julkaisuissa esiintyvien teemojen esiintyvyyttä aineistossa. Olen käyttänyt luokittelua teemojen esiintyvyyden ja määrällisen kehityskaaren tarkastelun tukena. Luokittelun avulla pystytään tarkastelemaan montako kertaa teemoihin kuuluvat julkaisut ovat esiintyneet kuukausien aikana ja seuraamaan niiden kehityskaarta.

Käytän tutkimuksessa määrällisen tiedon elävöittäjänä ja havainnollistajana taulukoita sekä erilaisia graafisia esityksiä eli kuvaajia. Nämä kuvaajat havainnollistavat visuaalisesti määrällisen analyysin avulla nostettuja, aineiston keskeisiä piirteitä ja merkityssuhteita. Pelkän numeerisesta tiedosta ja luvuista koostuvan tekstin tulkitseminen ei ole tehokkain tai mielenkiintoisin tapa havainnollistaa lukuja, vaan ihmiset hahmottavat asioita helpommin näköaistin avulla; graafiset esitykset selkiyttävät tärkeitä lukuja ja helpottavat lukujen sekä niiden välisten suhteiden hahmottamista ¹⁰.

Vaikka määrälliset menetelmät auttavatkin perustelevaan laadulliseen analyysiin tehtyjä valintoja ja kuvailevat aineistoa hyvin, on hyvä kuitenkin huomioida, että myös määrälliseen analyysiin olen tehnyt valintoja siitä mihin keskittyä ja mitä laskea ja näin ollen myös tehdyt laskelmat perustuvat valintoihin, joilla olen päätenyt tuomaan aineistoa esille.

¹⁰ Nummenmaa, Holopainen & Pulkkinen 2014, 44.

Tutkimusprosessin eteneminen

Pian sen jälkeen, kun olin päättänyt tehdä graduni vuoden 2020 meemeistä pääsin mukaan meemejä tutkivaan artikkeliprojektiin. Artikkelin kohteena olivat koronameemit ja artikkelissa tarkastellaan aineistosta esille nostettuja koronameemejä niiden ajallisten ja paikallisten kytköksien kautta sekä kytketään meemit niiden juuriin osana verkkokulttuuria ja nettihuumoria. Artikkeliprojekti keskittyi nimenomaan Korona-lore -ryhmän julkaisuihin ja tätä kautta myös oman tutkimukseni aineistoksi valikoituivat Korona-lore -ryhmän julkaisut. Artikkelia tehdessä vastasin aineiston rajaamisesta, kokoamisesta ja hallitsemisesta. Keskityin aineiston kokoamiseen artikkeliprojektin ajan ja tämän jälkeen, eli 2021 helmikuun puolenvälin jälkeen lähdin kokoamaan palasia yhteen gradua varten. Tässä vaiheessa keskityin erityisesti rakenteen kasaamiseen, työtä jäsentävän johdannon luomiseen ja tutkimuskirjallisuuteen. Palasia oli runsaasti ja suunnitelma oli jo hyvällä mallilla, mutta kokonaisuuden hahmottamiseen meni oma aikansa.

Aineisto on kerätty talteen perjantain 9.10.2020 ja sunnuntain 11.10.2020 välillä. Olen kerännyt kuvakaappaukset tabletille kaikista rajatun aikavälin julkaisuista ja kaappaukset on jaettu kansioihin kuukauden mukaan. Ensin kävin aineiston kokonaisuudessaan lävitse laskien julkaisut ja miten monta kuvaa, videota tai muuta julkaisua aineistosta löytyi. Tämän jälkeen tein päätöksen keskittyä kuvajulkaisuihin, jotka kattavat 3/4 aikavälin julkaisuista. Päätöksen myötä erottelin kuvajulkaisut muista omiin kuukausikohtaisiin kansioihinsa.

Aloitin aineiston teemojen läpikäymisen tekemällä muistiinpanoja usein esiintyvistä aiheista ja teemoista. Teemojen hahmottuessa kirjoitin teemoista kappaleita ja loin teemoja havainnollistavia kollaaseja.

Alun perin tarkoituksena oli saada meemit jaettua vain yhteen luokkaan /meemi, mutta nopeasti meemien päällekkäin limittyvä ja rönsyilevä luonne vahvistui, ettei monimuotoisia meemejä ollut mielekästä yrittää jakaa vain yhteen kategoriaan, kun ne usein viittasivat useampaan teemaan. Liian tiukka jako ei olisi tässä työssä riittänyt kuvaamaan näiden meemien monimuotoisuutta ja teemojen välisiä kytköksiä. Pystyäkseni vastaamaan tähän ongelmaan ja ottamaan meemien päällekkäin lomittuvan luonteen huomioon, mutta silti tarkastelemaan myös eri teemojen määrällistä esiintyvyyttä, olen ottanut käyttöön TagSpaces kuvienhallintasovelluksen.

Teemojen vakiintuessa tarkastelussani siirsin kuvat koneelle ja loin TagSpaces- sovelluksen avulla kuvapankin käymällä kaikki meemit lävitse ja merkitsemällä tunnistemerkinnoilla kuviin teemat, joita kuvissa käsiteltiin. Näin meemejä ei tarvitse keinotekoisesti saada vain yhteen luokkaan, vaan yksi kuva voi sisältää useamman tunnisteiden sen mukaan mitä kuva käsittelee. Tagspaces- sovelluksen käyttö on helpottanut huomattavasti kuviin palaamista ja niiden analysointia. Teemoihin kuuluvia meemejä voi teemoja kuvaavien hakusanojen avulla hakea rinnakkain tai erikseen, ja myös rajata haetuista teemoista pois haluttuja elementtejä. Teemoista on muodostunut neljä pääteemaa, jotka jakautuvat edelleen useampiin alateemoihin. Kuvapankin hakutoiminnolla voi hakea esimerkiksi pääteemaa ”rajoitukset ja ohjeistukset” ja rajata pois osan alateemoista, tai haun kautta voi keskittyä tarkastelemaan esimerkiksi vain meemejä, jotka sisältävät tiettyjä henkilöitä tai elementtejä hakemalla meemejä esimerkiksi hakusanoilla ”Trump”, ”etätyöt”, ”turvavälit” tai ”Mona Lisa”. Tämän sovelluksen avulla sain aineiston organisoitua ja pääsin helposti käsiksi myös teemojen julkaisumääriin.

TagSpacesin käyttöönoton yhteydessä laskin kaikki kuvat uudelleen ja tarkistin niiden määrät. Otin taulukkolaskentaohjelma Excelin käyttöön ja käytin sitä laskemisen apuna ja loin julkaisutyypeistä, julkaisumääristä ja julkaisujen kielistä Excelin avulla taulukoita sekä havainnollistavia kaavioita, jotka kuvaavat julkaisumääriä, erilaisia julkaisutyyppisiä ja kielten esiintymistä rajatulla aikavälillä. Kaaviot myös havainnollistavat julkaisumäärien kehitystä kuukausien edetessä. Teemojen tarkasteluun loin taulukoita, joihin merkitsin montako kertaa kuhunkin teemaan kuuluvat julkaisut esiintyvät aineistossa (eli kuinka monta kertaa teeman tunniste esiintyy aineistossa). Tässä on hyvin tärkeää huomata, että tekemäni taulukoinnit eivät kuvaa teemojen esiintyvyyttä kokonaisuuteen nähden, vaan sitä kuinka monta kertaa nämä teemat esiintyvät aineistossa. Tämä johtuu nimenomaan siitä, että yksi julkaisu voi kuulua useampaan kuin yhteen teemaan ja sisältää useampia tunnisteita. Vaikka tämä kertoo suhteellisen tarkasti, kuinka monta kertaa kyseinen teema esiintyy aineistossa, tämä myös vääristää teemojen esiintyvyyttä kokonaisuuteen nähden. Koska tässä työssä käsittelemäni teemat kuitenkin kattoivat merkittävän osan ryhmän julkaisuista, päädyin myös luomaan pääteemoista kaavion, joka havainnollistaa teemojen merkitystä julkaisujen kokonaismäärään nähden. Esittelen näitä määrällisiä menetelmiä ja niiden tuottamia tuloksia tarkemmin luvussa 3.

Aineistoa määrällisesti kartoittavan tiedon haalimisen jälkeen palasin jälleen teemoihin ja keskityin niiden yksityiskohtaisempaan, laadulliseen analyysiin ja lähdin tarkastelemaan maailmanaikaa, jossa meemit ovat syntyneet ja selvittämään tekijöitä niiden taustalla. Luvussa 2 kartoitan koronameemien taustalla vaikuttavia tekijöitä ja kytken meemit koronaan, huumoriin ja aiempaan meemitutkimukseen. Luvussa 4 analysoin meemeistä nostettuja teemoja tämän viitekehyksen lävitse.

1.3 Tutkimusetiikka

Facebook-ryhmä Korona-lore on suljettu ryhmä, jonka tarkoitus on kerätä ja säilyttää meemejä niin viihde- kuin tutkimustarkoitukseenkin. Ryhmän perustaja on ryhmän luomisen yhteydessä tehnyt julkaisun ryhmän tarkoituksesta ja tässä julkaisussaan hän tuo ilmi tarkoituksen kerätä aineistoa, josta voi joskus olla tutkijoille hyötyä. Tämä julkaisu on myöhemmin myös kiinnitetty ryhmän ilmoituksiin, jotta se olisi helposti kaikkien uusien jäsenienkin saatavilla. Ryhmässä ei ole jaettu muita sääntöjä kuin sen että ryhmässä pysytään asiassa, eikä jaeta sellaista mikä ei kuulu aiheeseen. Ryhmä on suljettu ja sinne pääseminen vaatii ylläpitäjän hyväksynnän, mutta näkisin että ryhmä on suljettu lähinnä siksi, että sen julkaisujen laadusta voidaan pitää huolta eikä jäsenmäärä lähde käsistä ja julkaisut lähde rönsyilemään aiheesta. Ryhmän julkaisut eivät ole arkaluontoisia ja julkaisut koostuvat yleisessä jaossa olevista meemeistä. Näiden seikkojen vuoksi en ole nähnyt tarpeellisuutta luvan kysymistä aineistonkeruuseen, mutta tästä huolimatta olen kuitenkin informoinut ryhmän perustajaa, että käytän ryhmän julkaisuja aineistona työssäni ja hänellä ei ollut mitään tätä vastaan. Tutkimuksessa ei käytetä julkaisijoiden nimiä tai muita henkilötietoja, vaan tutkimus keskittyy itse julkaisuihin ja niiden sisältöön. Rajatun aikavälin julkaisuista otetut kuvakaappaukset on tallennettu sekä tabletille että pöytäkoneelle. Salanasuojattu tabletti on vain omassa käytössäni ja pöytäkoneella kuvakaappaukset ovat salanasuojatun käyttäjätilin takana.

Itse työssä olen pyrkinyt avaamaan mahdollisimman hyvin tehtyjä valintoja ja pyrin myös tiedostamaan ja tuomaan ilmi oman positioni tutkijana, joka on tehnyt valintoja tutkimuksen rajauksessa ja aineiston analyysissä. Vaikka olen pyrkinyt tarkastelemaan aineistoani objektiivisesti ja pystyn perustelemaan tehtyjä valintoja, täytyy kuitenkin aina ottaa

huomioon, että esimerkiksi nostamani teemat pohjaavat tekemääni teemoitteluun, johon on vaikuttanut myös se, miten hahmotan aineistokokonaisuutta. Joku muu voisi löytää aineistosta erilaisia teemoja, eikä esittelemäni työ suinkaan ole ainoa tapa tämän aineiston purkamiseen. Olen kuitenkin käyttänyt myös määrällistä analyysiä vahvistamaan tekemiäni havaintoja aineistosta ja sen avulla olen varmistanut, että nostamani teemat puoltavat paikkaansa aineistossa.

1.4 Tutkimuskirjallisuus ja käsitteiden avaaminen

Tutkielmani teoreettinen viitekehys pohjaa vahvasti aiempaan (internet)meemitutkimukseen, mutta lähestyn aihetta myös huumorintutkimuksen näkökulmasta. Tutustun erityisesti huumorin tarkastelemiseen selviytymismekanismina kriiseistä selviytymisessä. Myös erilaiset koronan vaikutuksia yhteiskuntaan ja ihmisten hyvinvointiin käsittelevät tutkimukset ovat tärkeä osa tätä tutkielmaa ja auttavat valottamaan sitä maailmaa ja kontekstia, jossa tarkastelemani koronameemit ovat syntyneet. Tutkimukset meemeistä, huumorista ja koronan vaikutuksista muodostavatkin tämän tutkimuksen teoreettisen viitekehysten. Viitekehys auttaa hahmottamaan tämän tutkimuksen kannalta keskeisiä tekijöitä sekä niiden välisiä suhteita.

Tutkimuksessani nojaan erityisesti aiempaan meemitutkimukseen. Nojaan työssäni paljon runsaasti meemitutkimusta tehneeseen mediatutkija Limor Shifmaniin, jonka meemien määrittely ja meemien luonteen hahmottaminen ovat yleisessä käytössä internetmeemejä käsittelevissä tutkimuksissa. Shifman on määritellyt meemejä ja tutustunut niiden ominaisuuksiin ja meemien leviämiseen ja evoluutioon. Tutkimukseni käsitys meemeistä nojaa vahvasti Shifmanin työhön. Käyttäessäni tässä tutkimuksessa sanaa meemi tarkoitan tällä nimenomaan internetmeemejä ja käsitän meemit Limor Shifmanin määritelmän tavoin. Shifman määrittelee meemit joukoiksi digitaalisia sisältöyksiköitä, jotka jakavat samankaltaisia piirteitä. Meemit on luotu toisistaan tietoisina ja niitä kierrätetään, imitoidaan ja muokataan monien käyttäjien kautta.¹¹ Tämä tutkimus keskittyy erityisesti kuvameemeihin, jotka koostuvat kuvasta/kuvista ja ne sisältävät lähes aina myös tekstiä.

¹¹ Shifman 2014, 41.

Koronameemit ovat meemejä, jotka on kytketty korona-aikaan niiden sisältöjen tai kontekstin avulla. Shifman erottelee meemeistä kolme ulottuvuutta, joihin kuuluvat meemien sisältö, asenne ja muoto ja käytän näitä ulottuvuuksia työssäni tarkastellessani yksittäisiä meemejä sekä meemeissä esiintyviä teemoja ¹².

Koronameemejä on jo ehditty tutkimaan jonkin verran ja tältä osin tutkimukseni viittaa ja kytkeytyy vahvasti jo aiemmin mainittuun artikkeliprojektiin ja sen tuottamaan Meemien kulttuurihistoriallinen tutkimus – artikkeliin, jonka tekemiseen olen osallistunut yhdessä Petri Saarikosken ja Rami Mähkän kanssa. Artikkelissa meemien analysointia on lähestytty mm. meemien ajallisten ja paikallisten ulottuvuuksien kautta. Tätä lähestymistapaa olen käyttänyt myös tässä työssä, jossa lähestyn meemejä tarkastelemalla niiden kytköksiä vallitsevaan maailmanaikaan, sekä globaaliin ja lokaaliin meemikulttuuriin. Artikkelissa sovelletaan myös huumorintutkimusta meemien ymmärtämiseen ja työssäni käsitän meemit samoin huumoriksi, jonka on myös tarkoitus usein viestittää jotakin. ¹³ On tärkeää huomata, että tämä artikkeli toimi työni lähtökohtina ja se on suuresti vaikuttanut niin aineistoni rajaukseen kuin siihen lähestymistapaankin, jolla olen lähestynyt aineistoa.

Huumoria lähestyn erityisesti huumorin psykologisten funktioiden kautta ja olen valinnut tutkimukseeni huumorintutkimusta, joka käsittelee traumaattisten tapahtumien ja kriisien synnyttämää huumoria ja huumoria selviytymismekanismina, joka helpottaa vaikeista tilanteista selviytymistä. Rod A. Martin on huumorintutkija, joka on perehtynyt erityisesti huumorin psykologisiin merkityksiin ja hänen kauttaan pyrin ymmärtämään huumorin merkitystä ihmisten elämässä ¹⁴. Huumori- ja mediatutkija Marta Dynel on tutkinut paljon huumorin ja vakavien viestien kietoutumista yhteen ja hänen tutkimukseensa nojaan käsitellessäni koronameemejä, jotka kietoutuvat huumoriin mutta välittävät eteenpäin myös totisia viestejä ja näkemyksiä. Dynel on tutkinut myös tragedioista nousutta mustaa huumoria ja myös tätä käytän työssäni.¹⁵ Koska myös poliittisilla meemeillä on tutkielmassani vahva jalansija, olen valinnut poliittisten meemien tueksi myös poliittista huumoria ja satiiria käsittelevää tutkimusta. Poliittisia meemejä käsittelevässä osiossa tutustun myös

¹² Ibid.

¹³ Saarikoski, Mähkä & Peltonen 2021.

¹⁴ Esim. Martin 1996 & Martin 2007.

¹⁵ Esim. Dynel 2017 & Dynel 2018.

politiikantutkimuksen saralla tehtyyn tutkimukseen niistä politiikan henkilöistä, joita käsittelen tässä työssä. Donald Trump esiintyi runsaasti kevään meemeissä ja Donald Trumpin mediaesiintymistä ja tämän provosoivaa politiikkaa tutkineet Brian Monahan ja R.J. Maratea ovat luoneet tutkimuksellaan hyvän pohjan Trumpin medianäkyvyyden ja tätä koskevien satiiristen meemien ymmärtämiselle ¹⁶.

Korona-ajan vaikutuksia yhteiskuntaan ja hyvinvointiin käsittelevä tutkimus avaa maailmanaikaa, jossa koronameemit on luotu ja johon ne vahvasti kytkeytyvät. Tutkimuksissa esitellään korona-ajan, erityisesti karanteenin, vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin ja mielenterveyteen. Käytän tutkimuksessani erityisesti Brooksia, Websterin, Smithin, Woodlandin, Wesseleyn, Greenbergin ja Rubinin tekemää tutkimusta koronan ja karanteenin vaikutuksista ihmisten hyvinvointiin ¹⁷. Tutkimukset koronan vaikutuksista nivoutuvat vahvasti yhteen myös kuvameemeistä nostettujen teemojen kanssa ja koronan vaikutuksia käsitellään monipuolisesti myös meemeissä.

Meemejä avatessani ja niiden luonnetta selittäessäni käytän sanoja intermediaalinen, intertekstuaalinen ja intermemeettinen. Näillä termeillä viitataan tässä tutkimuksessa erityisesti meemien luonteeseen kuuluvaa tapaa viitata niin muihin medioihin, teksteihin kuin toisiin meemeihinkin. Esimerkiksi Bradley Wiggins kirjoittaa, että kaikki tekstit ovat intertekstuaalisia ja viittaavat johonkin aiemmin olevaan, eikä mikään ole syntynyt tyhjiydessä. Erityisen merkityksellistä ja välttämätöntä intertekstuaalisuus on internetmeemeille, jotka sisältävät aina useampia viittauksia. Meemit myös luodaan toisista meemeistä tietoisina ja ne sisältävät viitteitä toisiin meemeihin. ¹⁸ Tutkiessani meemien kytkeytymistä aikaan ja paikkaan käytän termejä lokaali, globaali ja glokaali. Meemien glokaalisuudella tarkoitetaan meemien kytkeytymistä niin lokaaleihin kuin globaaleihinkin ulottuvuuksiin ja näitä kytköksiä analysoin tässä tutkimuksessani ¹⁹. Glokaalisuus haastaa suppean käsityksen, jonka mukaan globaali ja lokaali olisivat toistensa vastakohtia ja

¹⁶ Monahan & Maratea 2021.

¹⁷ Brooks et al 2020.

¹⁸ Wiggins 2019, 34-35.

¹⁹ Vainikka 2016, 65.

jatkuvassa kamppailussa toistensa kanssa. Glokaalisuus yhdistää sisältä ja ulkoa tulevat vaikutukset moniulotteiseksi kokonaisuudeksi.²⁰

2. Meemit ja korona-aika

2.1 Koronavirus

Tämän tutkimuksen kannalta on keskeistä ymmärtää aikaa, jota koronameemit heijastavat. Tässä luvussa esittelen lyhyesti koronaviruksen ja käyn lävitse sitä, miten korona-aika on vaikuttanut paitsi yhteiskunnan toimintaan, myös ihmisten elämään sekä fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Käsitellyt aiheet toistuvat myöhemmin myös itse aineiston käsittelyluvuissa ja tällöin kytken meemejä tarkemmin tähän vallitsevaan maailmankuvaan. Tämä luku toimii pohjana sen ymmärtämiselle miksi käsitellyt teemat ovat nousseet kuvameemien suosituiksi aiheiksi.

Puhuessani tässä tutkimuksessa koronaviruksesta tarkoitan tällä nimenomaan vuonna 2019 Kiinan Wuhanista liikkeelle lähtenyttä SARS-CoV-2 koronavirusta, joka on aiheuttanut maailmanlaajuisen COVID-19-pandemian. COVID-19 on koronaviruksen aiheuttama, hengityselimiin vaikuttava tauti, jonka oireisiin kuuluu mm. kuumetta, yskää, väsymystä ja hengitysvaikeuksia.²¹ Maailman terveysjärjestö WHO julisti koronavirusepidemian pandemiaksi 11.3.2020²². Koronaviruspandemian leviämisen hidastamiseksi on maailmanlaajuisesti asetettu erilaisia liikkumista sekä kokoontumisia koskevia rajoituksia ja karanteenien avulla pyritään pysäyttämään tartuntaketjuja. Tapahtumia on peruttu, kouluja, kauppoja ja ravintoloita on suljettu, monilla työpaikoilla on siirrytty etätöihin ja työntekijöitä on lomautettu ja irtisanottu. Maailman terveysjärjestö WHO on myös antanut erilaisia ohjeistuksia, joita kansalaisten tulee noudattaa koronavirustartuntojen ehkäisemiseksi.

²⁰ Shifman 2014, 154.

²¹ WHO COVID-19 Q&A 2020, <<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19>>.

²² WHO:n tiedote 11.3.2020 (Wayback Machine 28.7.2021), <<https://web.archive.org/web/20200312004216/https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>>.

Toimenpiteet kiteytyvät siihen, että fyysisiä ihmiskontakteja tulee pyrkiä välttämään, jotta virus ei pääse leviämään.

Jaspreet Singh ja Jangandeeep Singh ovat kirjoittaneet koronaviruksen sosiaalisista ja psykologisista vaikutuksista. He painottavat sitä, että ihminen on sosiaalinen eläin, jolle sosiaaliset suhteet ja kanssakäyminen ovat selviytymisen kannalta välttämättömiä. Fyysisellä eristyksellä pyritään estämään viruksen leviämistä. Tämä tarkoittaa (fyysisesti toteutettujen) sosiaalisten tapahtumien ja tilanteiden välttämistä. Koronavirus ja sen leviämisen hidastamiseksi tehdyt rajoitustoimenpiteet vaikuttavat ihmisten väliseen kommunikaatioon ja yhteisöjen toimintaan. Koronavirus voi aiheuttaa ihmisissä pelkoa, stressiä ja epä tietoisuutta tulevasta. WHO on kehottanut mielenterveyden suojaamiseksi ihmisiä välttämään sellaisia uutisia ja sisältöjä, jotka aiheuttavat pelkoa ja ahdistusta. Sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus ovat olennainen osa ihmiselämää; eristys muista ihmisistä voi aiheuttaa ihmisille yksinäisyyttä, ahdistusta, masennusta ja mielenterveysongelmia, jotka vaikuttavat paitsi yksilöön, myös yhteiskuntaan.²³

Samantha K Brooks, Rebecca K Webster, Louise E Smith, Lisa Woodland, Simon Wesselyn, Neil Greenbergin ja Gideon James Rubinin kirjoittamassa artikkelissa tutkitaan karanteenin psykologisia vaikutuksia sekä karanteenista johtuvia stressitekijöitä.

Tutkimukseen on koottu tietoa useista eri tutkimuksista, joissa on tutkittu epidemioiden aiheuttamaa karanteenia ja sen vaikutuksia ihmisten mielenterveyteen. Karanteenin aikana stressitekijöiksi on nimetty karanteenin kesto, sairastumisen pelko, turhautuminen ja tylsyys, tarvikkeiden riittämättömyys ja puutteellinen informaatio. Karanteenin pituus vaikutti mielenterveyteen ja mitä pidempään karanteeni kesti, sen kovempi isku se oli mielenterveydelle. Pitkittänyt eristyneisyys aiheutti esimerkiksi PTSD:n oireita, välttämiskäyttäytymistä ja vihaisuutta. Eristyneisyys ja normaalien rutiinien rikkoutuminen sekä sosiaalisen ja fyysisen kontaktin väheneminen aiheuttivat ihmisissä tylsistymistä, turhautumista ja muusta maailmasta eristäytymisen tunnetta.²⁴

Eristyksen aikana ihmiset myös pelkäsivät sairastuvansa tai sairastuttavansa läheisensä ja olivat huolissaan tarvikkeiden riittämättömyydestä sekä terveysviranomaisten tiedottamisen

²³ Singh & Singh 2020, 168 & 171.

²⁴ Brooks et al 2020, 916 - 919.

puutteellisuudesta. Terveysviranomaisten koettiin pidättäytyvän tärkeän tiedon jakamisesta ja puutteellisen tiedon vuoksi karanteenissa olevat ihmiset pelkäsivät pahinta. Tutkimuksessa korostetaan yhteydenpidon merkitystä ja teknologiaa tämän mahdollistajana karanteenin aikana. Esimerkiksi älypuhelimet voivat edesauttaa tylsistymisen ja eristyneisyyden tunteista selviytymistä ja mahdollisuus kommunikoida läheisten kanssa teknologian välityksellä voi helpottaa paitsi eristyneisyyttä, myös vähentää stressiä ja paniikkia. Tutkimus tuo myös ilmi, miten vertaistukiryhmät ovat olleet hyödyllisiä ja yhteyksissä oleminen vastaavassa tilanteessa olleiden kanssa voi toimia voimaannuttavana kokemuksena, joka auttaa ymmärtämään omia tuntemuksia paremmin.²⁵ Myös koronaviruspandemian vaikutuksista mielenterveyteen kirjoittaneet Valeria Saladino, Davide Algeri ja Vincenzo Auriemma korostavat digitaalisen teknologian merkitystä ihmiskontaktin säilyttämisessä silloin, kun se ei ole fyysisesti mahdollista²⁶.

Tutkimani Korona-lore ryhmä ja sen julkaisut kytkeytyvät vahvasti tähän koronaviruksen tuomaan, kollektiiviseen traumaan ja monissa ryhmän julkaisuissa käsitellään koronaviruksen vaikutusta koko ihmiskuntaan sekä yksilöiden elämään. Koronaviruksesta on jo tehty useita tutkimuksia, jotka käsittelevät muun muassa koronan vaikutuksia ihmisten mielenterveyteen. Aihe on jatkuvasti uutisotsikoissa ja mukana ihmisten arjessa ja keskusteluissa. Meemit toistavat tätä yhteisön kollektiivista ääntä ja meemien kautta voidaan osallistua koronan kyllästämään keskusteluun ja tuoda huumorin kautta hieman kevennyttä vallitsevan kaaoksen keskelle.

2.2 Huumori kriisin keskellä

Rod A. Martin on tutkinut laajasti huumorin psykologiaa ja hän kirjoittaa siitä, miten huumoria voidaan käyttää stressin lievittämiseen. Stressaavilla elämäntapahtumilla voi olla laajoja negatiivisia vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin, mutta Martinin mukaan erilaiset persoonallisuuden muuttujat voivat vaikuttaa siihen, kuinka hyvin ihmiset pystyvät hillitsemään näitä vaikutuksia. Näihin stressin vastaanottoon vaikuttaviin muuttujiin kuuluvat

²⁵ Ibid.

²⁶ Saladino, Algeri & Auriemma 2020, 1&4.

sitkeys, hallintakäsitys²⁷, elämys- ja aistimushakuisuus sekä huumorintaju. Martinin mukaan huumorintaju auttaa käsittelemään stressaavia asioita kevyemmällä otteella ja näin selviytymään tilanteista helpommin ja vähentämään stressin vaikutuksia.²⁸

Rod A. Martin kirjoittaa, että huumori on perustavanlaatuisesti sosiaalinen ilmiö ja vaikka nauraisimme yksin, nauramme usein esimerkiksi tv-sarjojen ihmisille tai muistaessamme jotakin hauskaa, johon todennäköisesti on liittynyt muita ihmisiä. Tyypillisesti vitsit ja huumori pyritään sitomaan ajankohtaiseen keskusteluun ja aiheisiin. Huumorin psykologisiin funktioihin voidaan laskea jännitysten helpottaminen, sekä vaikeista tilanteista selviytyminen ja vastoinkäymisten kohtaaminen. Huumorin kautta stressaavia tilanteita voi tarkastella uudesta, vähemmän uhkaavasta näkökulmasta käsin ja tämän tilanteen uudelleenarvioinnin kautta tilanne voi näyttäytyä hallittavampana ja vähemmän stressaavana. Huumori voi vapauttaa jännitteitä ja edesauttaa tilanteen joustavampaa tarkastelua ja vahvistaa ongelmanratkaisukykyjä. Huumorilla on positiivinen vaikutus tunteiden hallintaan ja tätä kautta se voi vaikuttaa myös mielenterveyteen positiivisesti. Positiiviset tunteet tarjoavat parempia ongelmanratkaisukykyjä, sekä valmiuksia elämän haasteisiin vastaamiseen.²⁹

Martinin mukaan huumorintaju voidaan myös nähdä stressiä hillitsevänä tekijänä, sillä huumorintajuiset ihmiset usein näkevät muita helpommin jotakin hauskaa myös elämän hankalissa tilanteissa ja tätä kautta he osaavat ottaa itsensä ja ongelmansa vähemmän vakavasti. He pystyvät näin ollen hallitsemaan stressiä paremmin ja joutuvat vähemmän tekemisiin stressin haitallisten vaikutuksien kanssa.³⁰

Saarikoski, Mähkä ja Peltonen tutkivat Korona-lore ryhmän koronameemejä ja heidän artikkelissaan korostetaan miten pandemian vaikutuksia esittelevässä tutkimuksessa on tuotu ilmi, miten eristäytyneisyys muista ihmisistä on vaatinut erilaisten selviytymiskeinojen käyttöönottoa henkisen hyvinvoinnin ja tasapainon säilyttämiseksi. Nettihuumori, johon myös

²⁷ Wikipedia/Hallintakäsitys 2019: Hallintakäsityksellä tarkoitetaan yksilön käsitystä hänen omasta kyvystään hallita asioita, jotka tapahtuvat hänen ympärillään. (<https://fi.wikipedia.org/wiki/Hallintak%C3%A4sitys>).

²⁸ Martin 1996, 3.

²⁹ Martin 2007, 19.

³⁰ Martin 1996, 3.

koronameemit kuuluvat, on toiminut yhtenä tapana helpottaa vallitsevan tilanteen tuomaa ahdistusta.³¹

Luca Bischetti, Paolo Canal ja Valentina Bambini ovat tutkineet koronahuumorin ja sen vastaanottoa kevään 2020 koronasulun aikana. Nopeasti koronan lähdettyä leviämään myös sosiaalisessa mediassa tartuttiin aiheeseen huumorin keinoin ja humoristiset, koronaa käsittelevät postaukset lähtivät kiertämään. Postauksissa tehtiin pilaa erilaisista pandemia-ajan elämän osa-alueista (esim. karanteenista) ja postaukset myös kritisoivat ihmisten haitallista käytöstä pandemian aikana tai tarttuivat kärkkäästi poliitikkojen edesottamuksiin. Osa koronahuumorista voidaan nähdä mustana huumorina, joka on synkkien ja traumaattisten tilanteiden inspiroimaa. Koronahuumorin synkkyyden taso kuitenkin voi vaihdella ja huumori voi käsitellä myös esimerkiksi pandemian pehmeämpiä puolia kuten keinoja, joilla karanteeniaikana taistellaan tylsyyttä vastaan tai vitsaillaan muutoksilla omassa fyysisessä kunnossa. Usein kevyempiä aiheita käsittelevä huumori myös otettiin paremmin vastaan; sen sijaan koronahuumorin ei pidetty hauskana, jos se käsiteli liian synkkiä aiheita, kuten sairastumista tai kuolemaa.³² Myös Korona-lore ryhmän meemit käsitelivät enimmäkseen suhteellisen kevyitä aiheita ja siitä huolimatta, että meemit liittyivät vahvasti korona-ajan elämään, ne harvemmin käsitelivät aiheita kuten itse sairastumista tai koronakuolemia.

Myös Marta Dynel ja Fabio Poppi ovat tutkineet uhkaavien ja traumaattisten tapausten yhteydessä esiintyvää mustaa huumoria. Dynel ja Fabio painottavat, että musta huumori ei välttämättä pidä pilkkanaan tai vähättele traagisia tapahtumia tai tilanteita, vaikka huumori olisikin näiden tilanteiden inspiroimaa tai sivuasi näitä aiheita. Synkkä huumori voi ennemminkin toimia selviytymismekanismina kriisitilanteissa. Ihmiset käyttävät huumoria traumaattisista tilanteista selviytymiseen ja turvautuvat huumoriin intuitiivisesti dramaattisten sekä stressaavien tilanteiden edessä.³³ Bischetti, Canal ja Bambini huomasivat koronahuumorin vastaanottoa tutkiessaan, että koronahuumorin voidaan ottaa vastaan ristiriitaisin tuntein ja osa ihmisistä kokee pandemiaan liittyvän huumorin enemmän vastenmielisenä kuin hauskana. Mitä kauempana riskialueista ihmiset asuivat ja mitä

³¹ Saarikoski, Mähkä & Peltonen 2021.

³² Bischetti, Canal & Bambini 2021, 2.

³³ Dynel & Poppi 2018, 384.

etäisempänä pelko ja sairastumisriski näyttäytyivät, sen helpompi heidän oli vastaanottaa koronahuumori positiivisesti. Myös ihmiset, jotka ovat tottuneet käyttämään huumoria selviytymismekanismina vaikeissa tilanteissa, kokivat huumorin hauskana. Suuremmissa sairastumisvaarassa eläville ihmisille koronahuumori saattoi sen sijaan näyttäytyä enemmän vastenmielisenä kuin huvittavana.³⁴ Myös Dynel ja Poppi ovat jo aiemmin tuoneet ilmi saman huomion siitä, että tragedioita seurannut huumori ei todennäköisesti ole niiden ihmisten tuottamaa, joita tragediat ovat suoraan koskettaneet³⁵.

Sosiaalisen median käyttö on pandemian aikana lisääntynyt ja verkon merkitys niin sosiaalisten suhteiden ylläpidossa kuin ajanvietteenäkin on kasvanut merkittävästi³⁶. Verkossa kiertävän huumorin voidaan nähdä vahvistavan yhteenkuuluvuuden tunnetta ja se voi myös toimia yhteisön moraalin vahvistajana vaikeina aikoina. Huumori voi esiintyä sosiaalisessa mediassa esimerkiksi lyhyiden tekstien, sarjakuvien tai meemien muodossa.³⁷

2.3 Meemit ja korona

Käytän tässä meemitutkija Limor Shifmanin määritelmää meemeistä, sillä Shifmanin määritelmä on paitsi yleisesti käytössä, se on myös kykeneväinen kuvaamaan meemien monimuotoisuutta. Shifman määrittelee meemit populaarikulttuurin yksiköiksi, joita kierrätetään, imitoidaan ja muokataan internetin käyttäjien toimesta. Shifmanin mukaan meemejä ei tulisi tarkastella yksittäisinä ideoina tai kaavoina, jotka menestyvät hyvin, vaan joukkoina kulttuurista informaatiota, jotka on luotu toisistaan tietoisina ja jotka jakavat yhteisiä ominaisuuksia ja piirteitä. Shifman myös jakaa meemeistä kolme kulttuurista ulottuvuutta, joiden avulla meemejä voidaan tarkastella. Nämä ulottuvuudet ovat sisältö, muoto ja asenne.³⁸ Meemien leviämiseen kuuluu olennaisena osana meemien muokkaaminen erilaisten imitoinnin keinojen kautta ja esimerkiksi meemejä tutkinut Linda K. Börzsei kirjoittaakin, että sisältö, joka kulkee käyttäjältä toiselle muuttumattomana ja ilman erilaisia variaatioita, ei ole meemi vaan tällöin puhutaan viraaleista. Börzsei myös määrittelee

³⁴ Bischetti, Canal & Bambini 2021, 1.

³⁵ Dynel & Poppi 2018, 387.

³⁶ Kohvakka & Saarenmaa 2021.

³⁷ Bischetti, Canal & Bambini 2021, 3.

³⁸ Shifman 2014, 177.

meemit visuaalisen viihteen muotona, jotka voivat esiintyä esimerkiksi kuvina, videoina tai GIF-tiedostoina.³⁹

Meemit ovat vahvan intermediaalisia ja intertekstuaalisia ja ne kommunikoivat ja viittaavat muihin medioihin, teksteihin ja toisiinsa. Koronameemit heijastavat paitsi omaa aikaansa, ne kytkeytyvät myös laajempaan verkkokulttuuriin. Meemit ovat voineet kulkea jo vuosia verkossa ja niiden toimintalogiikka usein pysyy samana, vaikka meemit muovautuvatkin käyttäjien toimesta kommentoimaan ajankohtaisimpia aiheita. Jatkuvuuden ansiosta uudetkin meemiaiheet ja -kuvat aukeavat helposti ja tuntuvat tutuilta. Meemejä tutkinut Bradley E. Wiggins korostaa meemien intertekstuaalisuuden olevan tarkoituksenmukaista, välttämätöntä ja kaikkialla läsnä olevaa, eikä siltä voida välttyä. Wiggins käyttää myös termiä ”intermemeettinen”, jolla hän tarkoittaa meemien tapaa viitata myös toisiinsa.⁴⁰ Shifman kirjoittaa, että meemejä voidaan tutkia kulttuuristen ja sosiaalisten kollektiivien heijastuksena siinä missä tutkitaan myös niiden yksilöiden ääntä, jotka ovat lisänneet oman kädenjälkensä meemeihin⁴¹. Marta Dynel tutkii korona-ajan meemien moniäänisyyttä ja myös hän tuo ilmi, miten meemit toistavat paitsi niiden luojan omaa ääntä, ne toistavat myös nyky-yhteiskunnan kollektiivista ääntä, joka koostuu samankaltaisista kokemuksista ja näkökulmista⁴². Kollektiivinen ääni toistuu vahvasti myös aineistoni meemeissä, joissa käsitellään yleisesti tunnistettuja ja samaistuttavia havaintoja korona-ajan elämästä, keskittyen erityisesti eristyneisyyden aiheuttamiin tuntemuksiin ja sen vaikutuksiin.

Shifman on tutkinut tekijöitä, jotka vaikuttavat ihmisten haluun jakaa meemejä eteenpäin. Positiivisia ja humoristisia sisältöjä jaetaan negatiivisia sisältöjä enemmän. Useimmiten ihmiset pyrkivät jakamaan sisältöjä, jotka saavat aikaiseksi positiivisia reaktioita ja saavat sisällön jakajan vaikuttamaan optimistiselta ja viihdyttävältä. Huumori lisää myös todennäköisyyttä sisällön imitoimiseen ja uusien versioiden syntyyn. Myös sisällön yllättävyys ja usein tähän liittyvä emotionaalinen reaktio ovat avaimia menestyvään meemiin. Shifmanin mukaan myös vitsin yksinkertaisuus vaikuttaa positiivisesti sen mahdollisuuksiin tulla jaetuksi, sillä yksinkertaiset vitsit ymmärretään helposti ja nopeasti ja ne todennäköisesti vastaanotetaan hyvin. Yksinkertaisuus on keskeistä suosituissa meemeissä, sillä sen ansiosta

³⁹ Börzsei 2013, 4.

⁴⁰ Wiggins 2019.

⁴¹ Shifman 2014, 171.

⁴² Dynel 2021, 177.

meemiä on helppo imitoida ja jakaa eteenpäin. Toistettavuus täydentää yksinkertaisuutta, sillä helposti toistettavat meemit jäävät paremmin mieleen ja kannustavat omien versioiden luomiseen. Osallisuus onkin hyvin tärkeää meemin menestymisen kannalta, jotta meemeihin on helppo tarttua ja niistä on helppo tehdä omia vastineita. Shifman sanookin, että meemit nivoutuvat yhteen monimutkaisilla, luovilla ja yllättävilläkin tavoilla. ⁴³ Meemit rakentuvat symboliikan ja intertekstuaalisuuden varaan, eikä tätä voida jättää huomiotta meemien tulkitsemisessa ⁴⁴.

Herhiläiset kuva 1. ⁴⁵

Kuten aiemmin on mainittu, meemit viittaavat toisiinsa ja elävät toisistaan tietoisina. Meemejä sekoitetaan keskenään ja ne sisältävät useita merkityksiä ja viitteitä. Tuon esille meemien intermediaalisen, intertekstuaalisen ja intermemeettisen luonteen käyttämällä esimerkkinä yläpuolella esiintyvää meemiä (herhiläiset1), jossa mehiläiset varautuvat tappajaherhiläisten tuloon. Meemit tappajaherhiläisistä ilmestyivät Korona-lore ryhmään toukokuussa nopeasti tappajaherhiläisiä koskevan uutisoinnin tuloksena. Meemi viittaa provokatiivisiin uutisotsikoihin suurikokoisten, ”tappajaherhiläisiksi” nimettyjen kiinanherhiläisten saapumisesta Yhdysvaltoihin. Tämän lisäksi meemissä viitataan myös ihmisten uutisoituun tapaan hamstrata WC-paperia ja käsidesiä (korona)kriisin keskellä.

⁴³ Shifman 2014, 65-72.

⁴⁴ Wiggins 2019, johdanto, 15.

⁴⁵ Herhiläiset1 8.5.2020.

Meemissä mehiläisten kuvataan hamstraavan WC-paperin ja käsidesin lisäksi myös alkoholia ja Clorox-desinfiointiainetta. Eristysaikana alkoholin nauttimisen kotona on uutisoitu lisääntyneen esimerkiksi Yhdysvalloissa ja se onkin yksi eristysajan kyseenalaisista aktiviteeteista ⁴⁶. Cloroxilla taas viitataan Donald Trumpin noin viikkoa ennen herhiläisiä koskevaa uutisointia aiheuttamaan kohuun desinfiointien aineiden saattamisesta elimistöön ja siitä syntyneisiin meemeihin, joissa Trump mainostaa erilaisia sisäisesti nautittavia Clorox-tuotteita. Meemi sisältää useita viittauksia niin muihin meemeihin kuin uutisotsikoihin sekä yleiseen keskusteluun koronasta. Wiggins tuo kuitenkin myös ilmi, että vaikka meemit sisältävät paljon intertekstuaalisia viittauksia, kaikkia viittauksia ei välttämättä tarvitse ymmärtää, jotta meemin välittämä viesti aukeaa ja meemistä voidaan nauttia ⁴⁷. Meemit myös voivat usein olla monitulkintaisia ja niiden tulkitsijasta riippuen meemien tulkinta sekä merkitys voi vaihdella ⁴⁸.

Eliisa Vainikka myös tuo esille, miten meemejä tulkittaessa tulee aina muistaa verkkotilan konteksti, joka auttaa määrittämään sitä miten usein monitulkintaisia meemejä tulisi tulkita ⁴⁹. Korona-lore ryhmässä meemien voidaan olettaa liittyvän korona-aikaan ja kontekstistaan sekä ajastaan irrotettuina meemien merkitys voi muuttua paljonkin tulkitsijasta riippuen. Esimerkiksi juurikin yllä esitelty tappajaherhiläisiä käsittelevä meemi on helppo ymmärtää nyt, mutta paikasta ja ajasta irrotettuna saattaa olla, etteivät meemin merkitykset enää aukea. ⁵⁰

Suurin osa ryhmän julkaisuista on tunnettuja, globaalisti kiertäviä meemejä, joita on saatettu myös muokata suomen kielelle, kuitenkin alkuperäistä sanomaa usein paljoakaan muuttamatta. Shifman tuo esille, miten globalisaation myötä maat ovat alkaneet omaksua länsimaalaista, erityisesti Yhdysvalloista peräisin olevaa kulttuuria ja ideologioita. Meemien globaalien luonteen rinnalla voidaan kuitenkin puhua myös meemien globalisaatiosta, jossa esimerkiksi pohjimmiltaan globaaleista kulttuurituotteista voidaan tehdä paikallisia variaatioita sopimaan paikalliseen kulttuuriin. ⁵¹ Myös Börzsei kirjoittaa meemien

⁴⁶ Ks. esim. Pezenik, ABC News 30.9.2020, <<https://abcnews.go.com/US/alcohol-consumption-rising-sharply-pandemic-women/story?id=73302479>>.

⁴⁷ Wiggins 2019.

⁴⁸ Shifman 2014, 150.

⁴⁹ Vainikka 2016, 73.

⁵⁰ Saarikoski, Mähkä & Peltonen 2021.

⁵¹ Shifman 2009, 2.

glokalisaatiosta ja hän tuo ilmi, miten internethuumori on alun perin keskittynyt lähes yksinomaan globaalien aiheiden ympärille, mutta 2000-luvun loppupuolelta lähtien meemikulttuuri on monipuolistunut käsittelemään kasvavissa määrin myös paikallisia aiheita⁵². Meemejä levittäessään ihmiset usein muokkaavat meemejä ja tekevät niistä omia variaatioitaan. Meemien tunnistettavat piirteet ja peruselementit voivat pysyä samana, mutta meemien levittämisen yhteydessä meemejä muokataan sopimaan erilaisiin kulttuurisiin konteksteihin. Ne voivat sisältää sekä globaalisti ymmärrettäviä viittauksia että hyvinkin paikallisia elementtejä. Tällaisten meemien kohdalla on kyse glokaalisuudesta, eli meemeistä, jotka ovat samanaikaisesti sekä globaaleja että paikallisia.⁵³ Börzsei on tuonut esille, miten glokalisatio yhdistää paikallisia aiheita globaaliin meemikulttuuriin ja antaa ihmisille mahdollisuuden puhua universaalien aiheiden lisäksi aiheista, jotka ovat heille läheisempiä⁵⁴. Vaikka suurin osa aineistoni meemeistä käsittelee globaalisti kiertäviä, englanninkielisiä meemejä, aineistosta löytyy myös selvästi paikallisesti tuotettuja meemejä, jotka käsittelevät – usein suomen kielellä - paikallisia aiheita.

3. Korona-lore julkaisut

Tämä luku muodostaa työn määrällisen osion; tämä luku muodostuu Korona-lore -ryhmän ja rajatun aikavälin julkaisujen määrällisestä analyysistä. Tuon luvussa esille miten ryhmän julkaisuja voidaan purkaa eri tavoilla osioihin, jotka helpottavat aineiston hallintaa ja antavat käsityksen siitä miltä ryhmä ja sen julkaisut ovat näyttäneet.

Määrällisten menetelmien avulla pyrin hahmottamaan julkaisujen määrällistä puolta ja myös purkamaan julkaisut käsiteltävään muotoon sekä perustelemaan esimerkiksi aineistonrajausta. Ensimmäisessä alaluvussa perustelen päätöstäni keskittyä kuvajulkaisuihin ja analysoin ryhmän kaikkia julkaisuja rajatulla aikavälillä. Tämän jälkeen keskityn työssäni ainoastaan kuvajulkaisuihin ja olen jättänyt rajauksen ulkopuolelle muut julkaisutyyppit.

⁵² Börzsei 2013, 20.

⁵³ Shifman 2014, 151.

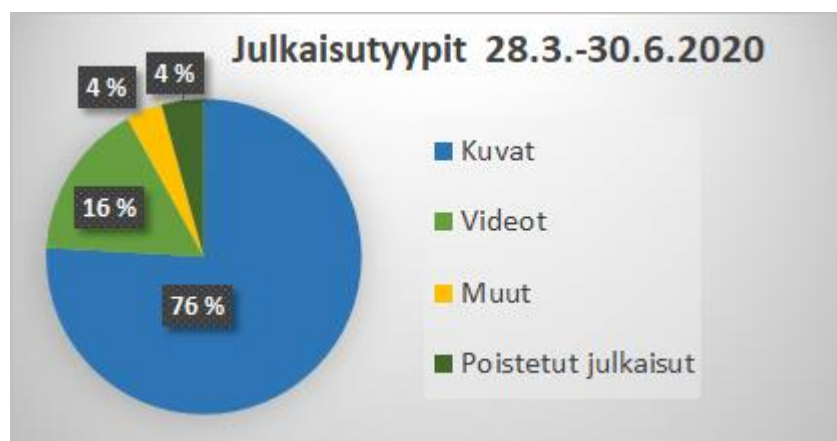
⁵⁴ Börzsei 2013, 20.

3.1 Julkaisumäärät ja -tyypit

Tässä luvussa esitelen Korona-lore -ryhmän julkaisujen tyyppiä ja julkaisumääriä sekä julkaisumäärien kehitystä rajatulla aikavälillä. Pyrin näin antamaan monipuolisen kuvan ryhmän julkaisuista ja siitä miten julkaisuja voi lähestyä.

Vaikka tutkimus keskittyy myöhemmin nimenomaan ryhmän kuvajulkaisuihin, tässä luvussa tutustun siihen mistä ryhmän julkaisut koostuvat ja olen ottanut tässä luvussa huomioon myös muut julkaisutyyppit kuvajulkaisujen rinnalle. Tämän luvun tulokset myös perustelevat valintaani keskittyä myöhemmissä luvuissa nimenomaan kuvajulkaisuihin.

Rajasin aineiston ensin ajallisesti tehden karkean rajauksen maaliskuun lopun ryhmän luomisesta kesäkuun loppuun. Tämä karsi julkaisujen määrän 1614 julkaisuun, mutta aineiston hallittavuuden vuoksi tutustuin tarkemmin julkaisutyyppeihin ja tein tämän perusteella valinnan keskittyä erityisesti kuvajulkaisuihin. Aloitin tarkastelemalla ryhmän julkaisutyyppejä. Jo julkaisujen silmäily antoi käsityksen siitä, että julkaisuista suurin osa koostui kuvajulkaisuista, mutta julkaisujen ja julkaisutyypien laskeminen ja merkitseminen kuukausittain antaa varmempaa sekä yksityiskohtaisempaa tietoa kuvajulkaisujen asemasta ja siitä miten eri julkaisutyyppit ovat esiintyneet ryhmässä kuukausien edetessä.

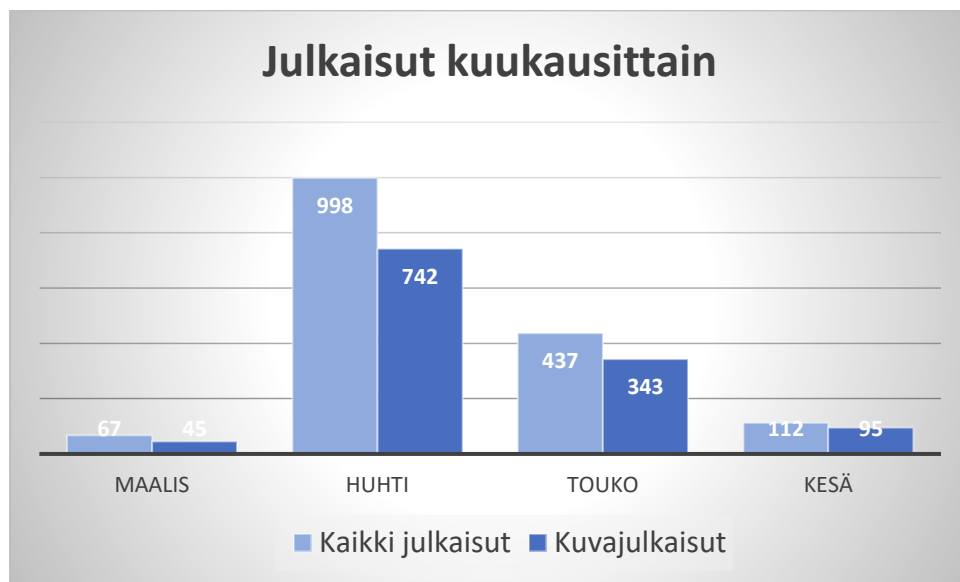
Kaavio 1. Kaavio havainnollistaa eri julkaisutyypien merkittävyyttä aikavälillä 28.3. – 30.6.2020.

Yllä esiintyvän ympyräkaavion avulla voidaan tarkastella eri julkaisutyypien suhdetta julkaisujen kokonaismäärään. Ympyräkaavio kuvastaa kokonaisuuden osia sektoreiden avulla ja se havainnollistaa hyvin kuvajulkaisujen merkittävää asemaa aineistosta. Ympyräkaavio ei

ole tarkin tiedonvälittäjä, mutta se on visuaalisesti hyvin kuvaava ja helposti tulkittava ⁵⁵.

Tässä työssä ympyräkaavion käyttö on perusteltua, sillä sektoreita on vähän ja kokonaisuus säilyy näin selkeänä ja kuvaavana prosenttiosuuksien tukiessa sektoreiden osuuksia.

Suurin osa kaikista aikavälin julkaisuista on kuvajulkaisuja, joka selittää myös päätöstä rajata tutkimusaineiston tarkempi analyysi koskemaan nimenomaan kuvajulkaisuja. Yhteensä 1225 julkaisua, eli 76 % kaikista aikavälin julkaisuista on kuvajulkaisuja. Videoita ja GIF-tiedostoja on yhteensä 259. Poistettuja julkaisuja oli yhteensä 70 kpl ja loput julkaisut (60 kpl) koostuvat esimerkiksi humoristisista teksteistä, linkatuista uutisista, muiden ryhmien tai tilien mainostuksesta ja ryhmän ylläpitäjien kommentteista.

Kaavio 2. Kaavio havainnollistaa kuvajulkaisujen määrää julkaisujen kokonaismäärästä aikavälillä 28.3. – 30.6.2020.

Yllä oleva ryhmitelty pylväskaavio havainnollistaa julkaisumääriä kuukausien edetessä.

Pylväskaavio kuvaa sekä kaikkien julkaisujen, että kuvajulkaisujen osuuksia kuukausittaisista julkaisuista. Tässä on hyvä huomioida, että Korona-lore -ryhmä luotiin vasta maaliskuun lopussa, eli maaliskuun lukemat koostuvat vain maaliskuun kolmesta viimeisestä päivästä.

Kuvajulkaisujen osuus ryhmän julkaisuista kasvoi kuukausien edetessä ja maaliskuussa 67 %, huhtikuussa 74 %, toukokuussa 79 % ja kesäkuussa 85 % kaikista kuukauden julkaisuista oli kuvajulkaisuja.

⁵⁵ Karjalainen & Karjalainen 2009, 27.

	Kaikki julkaisut	Kuvat	Videot	Muut	Poistetut julkaisut
Maaliskuu	67 (17)	45 (11)	14	5	3
Huhtikuu	998 (33)	742 (25)	174	40	42
Toukokuu	437 (14)	343 (11)	62	15	17
Kesäkuu	112 (4)	95 (3)	9	0	8
Yhteensä	1614 (17)	1225 (13)	259	60	70

Taulukko 1. Taulukko sisältää sekä julkaisujen kuukausittaiset julkaisumäärät että julkaisumäärät julkaisutyypeittäin aikavälillä 28.3. – 30.6.2020.

Taulukkoon 1 on koottu kuukausittaiset julkaisumäärät ja julkaisutyyppit. Sulkeissa olevat luvut kertovat kuinka monta julkaisua keskimäärin on tehty päivässä kyseisenä kuukautena.

Maaliskuussa julkaisuja on tehty selvästi vähiten, joka selittyy kuitenkin sillä, että ryhmä on luotu vasta maaliskuun lopulla ja maaliskuun lukemat koostuvat vain maaliskuun kolmesta viimeisestä päivästä. Tässä taulukko sekä keskimääräisten julkaisumäärien tarkastelu on tarpeellista, jotta maaliskuun julkaisumääriä pystytään arvioimaan myös suhteessa muiden kuukausien julkaisumääriin. Kuten taulukosta nähdään, maaliskuussa julkaistiin päivää kohden keskimäärin 17 julkaisua, mikä tekee siitä toiseksi vilkkaimman kuukauden päivittäisten julkaisujen keskiarvolla mitattuna, vaikka kuukauden viimeisinä päivinä julkaisuja ehdittiinkin tekemään yhteensä vain 67 kappaletta. Ehdottomasti aktiivisin julkaisukuukausi on ollut huhtikuu, jolloin julkaisuja on tehty yhteensä 998 kappaletta ja huhtikuussa onkin tehty keskimäärin 33 julkaisua päivässä. Aktiivisen maaliskun ja huhtikuun jälkeen toukokuussa julkaisutahti on alkanut rauhoittumaan ja koko kuukauden aikana julkaisuja on tehty yhteensä 437, eli keskimäärin 14 päivää kohden. Julkaisutahti lähtee selvään laskuun toukokuun puolenvälin jälkeen ja siinä missä toukokuun alkupuolella julkaisuja tehdään vielä keskimäärin 18 päivässä, toukokuun toisella puoliskolla julkaisuja tehdään enää keskimäärin 10 päivässä. Kesäkuuhun tultaessa julkaisujen määrä romahtaa nopeasti ja koko kesäkuun aikana julkaisuja on tehty yhteensä 112, eli päivittäin julkaisuja on ollut enää keskimäärin 4. Muiden kuukausien aikana julkaisuja on tehty päivittäin, mutta kesäkuussa on ollut jo päiviä, jolloin ryhmään ei ole tehty yhtään julkaisua.

Kaavio 3. Kaavio kuvaa julkaisumäärien kehitystä kuukausien edetessä aikavälillä 28.3. – 30.6.2020.

Yllä oleva aluekaavio (kaavio 3) osoittaa julkaisumäärien kehityksen rajatulla aikavälillä ja kaavio myös havainnollistaa hyvin julkaisumäärien vaihteluita kuukausien sisällä. Viivakaaviot ja niistä johdetut aluekaaviot soveltuvatkin jatkuvaluonteisen muuttujien arvojen kuvaamiseen ja niitä käytetään esimerkiksi ajallisen muutoksen kuvaamiseen ⁵⁶.

Yksityiskohtainen aluekaavio ei kerro julkaisujen kuukausittaisesta kokonaismäärästä yhtä selkeästi kuin esimerkiksi edellä esitetty pelkistetympi pylväskaavio, mutta aluekaavio auttaa hahmottamaan julkaisumäärien huippuja, kuiluja ja julkaisumäärien runsasta vaihtelua. Aluekaavion avulla voidaan todeta, että ryhmän julkaisuja ei tehty tasaisesti kuukausien lävitse vaan julkaisumäärät vaihtelivat suuresti yksittäisenkin kuukauden sisällä. Eniten julkaisuja on tehty huhtikuun 5. päivänä jolloin ryhmään julkaistiin yhteensä 60 julkaisua. Hiljaisinta on ollut kesäkuussa, jolloin on ollut jo yhteensä 3 päivää jolloin ryhmään ei ole tehty julkaisuja.

Korona-lore -ryhmän ylläpitäjä on seurannut ryhmän jäsenmäärän kehitystä ja julkaissut siitä ryhmään kaavioita, joista voidaan nähdä jäsenmäärän lisääntyminen kuukausien edetessä. Ensimmäinen kaavio jäsenmäärän kehityksestä on julkaistu ryhmään 7.4.2020 ja kaavio osoittaa, miten ryhmän jäsenmäärä on ryhmän luomisen jälkeen lisääntynyt nopeasti ja

⁵⁶ Karjalainen & Karjalainen, 2009 34.

hieman yli viikon aikana ryhmä oli kerännyt jo 218 jäsentä. Seuraava kaavio on julkaistu 16.4.2020 ja kaavio kuvaa jäsenmäärän kehitystä alusta 15.4.2020 asti, johon mennessä ryhmään on kertynyt 291.

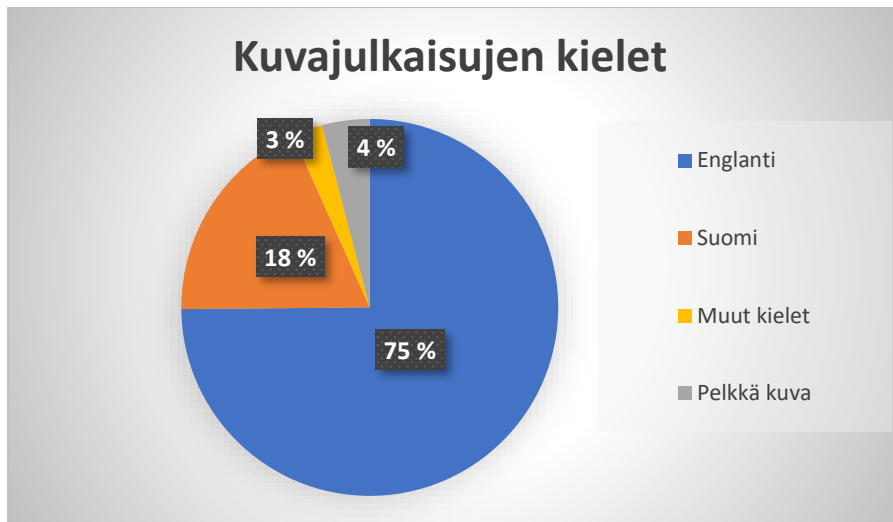
Kaavio 4. Ryhmän jäsenmäärän kasvusta kertova kaavio on julkaistu ryhmään 15.4.2020 ylläpitäjän toimesta.

Vuotta myöhemmin, eli 15.4.2021 tehdessäni tätä tutkimusta Korona-lore -ryhmässä on 366 jäsentä. Ryhmän kasvutahti on ollut kiivaimmillaan ensimmäisten päivien aikana ja ryhmän jäsenmäärän kasvu on sittemmin tasoittunut.

3.2 Kuvajulkaisujen kielet

Päädyin ottamaan lähempään tarkasteluun myös julkaisujen kielet, sillä tutustun työni laadullisessa osiossa teemoihin tarkastelemalla niiden glokaaleja ulottuvuuksia ja erilaisia paikallisia variaatioita tunnetuista meemeistä. Julkaisujen kielten määrällinen tarkastelu auttaa ymmärtämään missä suhteessa hyvin paikalliset, suomenkieliset meemit esiintyvät globaalisti kiertäviin meemeihin nähden. Siinä missä edellisessä kappaleessa olen huomionut kuvajulkaisujen lisäksi myös ryhmän muut julkaisutyyppit julkaisujen kokonaismäärien hahmottamisessa, tässä kappaleessa keskityn jo ainoastaan kuvajulkaisujen tarkasteluun. Käyttäessäni sanaa ”julkaisu”, tarkoitan tästä eteenpäin ainoastaan kuvajulkaisuja. Luvut

koostuvat rajauksen mukaisesti julkaisuista, jotka on tehty 28.3.2020 – 30.6.2020 välisenä aikana.

Kaavio 5. Kaavio kuvaa kuvajulkaisuissa esiintyvien kielten jakautumista.

Yhteensä 917 julkaisua, eli 75 % ryhmän julkaisuista oli englanninkielisiä. Englanninkieliset julkaisut kattoivat siis suurimman osan ryhmän kuvajulkaisuista. Yhteensä 226 julkaisua, eli 18 % ryhmän kuvajulkaisuista oli suomenkielisiä. Muunkielisiin julkaisuihin lukeutui yhteensä 32 julkaisua ja nämä julkaisut kattoivat 3 % ryhmän julkaisuista. Muunkielisiin julkaisuihin kuului esimerkiksi ruotsin-, venäjän- ja ranskankielisiä julkaisuja. Tekstittömiä kuvajulkaisuja ryhmän julkaisuista oli yhteensä 50, eli 4 % julkaisuista koostui pelkistä kuvista. Lähes kaikki meemit edustivat selkeästi vain yhtä kieltä ja yhteensä alle 10 julkaisua kuului selkeästi kahteen kieliluokkaan (englanti ja suomi). Nämä julkaisut olivat sekoitus kahta kieltä ja nämä julkaisut olen jakanut taulukkoon tasaisesti kielten välille, eli olen laskenut puolet kaksikielisistä julkaisuista toiseen kieleen ja puolet toiseen kieleen kuuluviksi. Kielen määrittämisessä olen laskenut mukaan esimerkiksi sellaiset kuvat, joissa tekstiä ei ole upotettu itse kuvaan, vaan kuvan merkitys aukeaa sitä selittävän kuvatekstin avulla. Esimerkiksi tunnettuja, kansainvälisiä tuotemerkkejä tai nimiä taas ei ole laskettu automaattisesti englannin- tai suomenkielisiin kategorioihin.

	Englanti	Suomi	Muut kielet	Pelkkä kuva
Maaliskuu	20	20	1	4
Huhtikuu	526	168	16	32
Toukokuu	286	31	14	12
Kesäkuu	85	7	1	2
Yhteensä	917	226	32	50

Taulukko 2. Taulukko kuvaa kielten esiintymistä kuukausittain.

Yllä oleva taulukko 2 havainnollistaa julkaisujen kielten esiintymistä kuukausittain. Keskityn tarkastelemaan suomen- ja englanninkielisiä julkaisuja, sillä muut kielet esiintyivät aineistossa vain marginaalisesti.

Kuten taulukosta 2 nähdään, maaliskuussa suomen- ja englanninkielisiä meemejä jaettiin ryhmään yhtä paljon ja sekä englannin- että suomenkieliset julkaisut kattoivat 44% maaliskuun julkaisuista. Huhtikuussa englanninkielisten julkaisujen määrä oli jo moninkertainen suomenkielisiin julkaisuihin verrattuna ja 23 % julkaisuista oli suomenkielisiä julkaisuja ja 71 % julkaisuista oli englanninkielisiä. Toukokuussa 9 % julkaisuista oli suomenkielisiä ja 83 % englanninkielisiä. Kesäkuussa 7 % julkaisuista oli suomenkielisiä ja 89 % julkaisuista oli englanninkielisiä. Näiden lukujen avulla nähdään, että englanninkielisten julkaisujen osuus kasvoi ryhmän julkaisuissa kuukausien edetessä, kun taas suomenkielisten julkaisujen osuus julkaisujen kokonaismäärästä pieneni joka kuukausi.

Shifman on tutkinut meemien globaalia luonnetta. Hän tuo esille, että meemien muuntaminen moniin kieliversioihin helpottaa meemien leviämistä, sillä vaikka englanti on internetin yleiskieli, suurin osa internetin käyttäjistä ei puhu englantia äidinkielenään. Shifmanin vuonna 2009 julkaistun tutkimuksen mukaan ihmiset suosivat enemmän äidinkielelleen käännettyjä vitsejä kuin alkuperäisiä, englanninkielisiä versioita.⁵⁷ Korona-lore -ryhmässä tämä ei tullut ilmi, sillä vaikka monet suositut meemit saivat ryhmässä myös suomenkielisiä versioita, suurin osa ryhmän julkaisuista oli silti englanninkielisiä ja englanninkielisiä versioita meemeistä jaettiin suomenkielisiä versioita enemmän.

Korona-lore -ryhmä on suomalainen ryhmä, jonka jäsenistö koostuu jäsenien nimistä ja suomenkielisistä kommentteista päätellen suomea äidinkielenään puhuvista ihmisistä. Tämän

⁵⁷ Shifman 2009, 3.

puolesta suomenkieliset julkaisut voisivat olla vahvemmin edustettuina ryhmän julkaisuissa. Korona-lore -ryhmään jaetuissa kuvajulkaisuissa englanninkieliset kuvajulkaisut ovat kuitenkin dominoivassa asemassa ja suomenkielisiä julkaisuja on alle viidennes kuvajulkaisujen kokonaismäärästä. Tämän mahdollistajana tietysti toimii hyvä englannin kielen osaaminen, jonka ansiosta meemien kääntäminen ei ole välttämättömyys niiden ymmärtämiseksi. Tärkein vaikuttaja englanninkielisten meemien enemmistöön löytyy varmasti meemien globaalista luonteesta. Meemien kulttuurihistoriallinen tutkimus -artikkelissa esitetään, miten Korona-lore -ryhmän koronameemit toimivat hyvänä esimerkkinä globaalien ja lokaalisten kulttuurien yhteentörmäyksestä. Aineistosta on tunnistettavissa helposti meemejä, joiden alkuperä on kansainvälisessä nettikulttuurissa ja lokaalit esimerkit taas koostuvat pääosin meemeissä, jotka vaativat suomalaisen kontekstin ymmärtämistä niiden aukeamiseksi.⁵⁸ Luvussa 4 keskityn meemien tarkempaan analyysiin ja tarkastelen yksityiskohtaisemmin meemien globaaleja ja lokaaleja kytköksiä.

3.3 Kuvajulkaisujen luokittelu, esiintyvyys ja kehityskaari

Facebookin Korona-lore -ryhmään julkaistiin kevään 2020 aikana 1225 kuvameemiä, joista suurin osa käsitteli humoristisesti korona-ajan eristystä, ohjeistuksia, suojarusteita, tylsistymistä, aktiviteetteja, politiikkaa sekä menetettyjä unelmia ja tulevaisuuden kauhukuvia. Olen nostanut aineistosta teemoittelun avulla toistuvia, suosittuja teemoja ja aiheita. Esittelen nyt lyhyesti sitä, minkälaisia pää- ja alateemoja olen nostanut aineistosta ja käyn lävitse myös näiden teemojen esiintyvyyttä ryhmän julkaisuissa. Olen myös jakanut tunnisteilla merkityt julkaisut taulukkoon (ks. taulukko 4), jonka avulla pyrin havainnollistamaan montako kertaa teemojen julkaisut esiintyvät aineistossa ja minkälaisiin ajallisiin väleihin teemat istuvat. Tässä kappaleessa havainnollistan myös teemojen merkityksellisyttä aineiston joukossa tarkastelemalla teemojen esiintyvyyttä julkaisujen kokonaismäärään nähden.

Tässä alaluvussa keskityn vielä julkaisujen luokitteluun ja seuraavassa luvussa syvennyn tarkemmin näiden teemojen yksityiskohtaisempaan esittelyyn ja analyysiin. Tässä vaiheessa

⁵⁸ Saarikoski, Mähkä & Peltonen 2021.

haluan vielä mainita, että nostamani teemat ovat syntyneet tekemistäni kytköksistä meemien välillä ja ryhmän julkaisut voi varmasti jakaa muillakin tavoilla kategorioihin ja muut voisivat päätyä erilaisten teemojen nostamiseen tai erilaisiin jakoihin. Kyseessä ei siis ole missään nimessä ainoa oikea tapa tämän aineiston hahmottamiseen.

Olen nostanut aineistosta käsittelyyn meemejä neljästä suositusta teemasta, jotka olen jakanut edelleen alateemoihin viimeistä teemaa lukuun ottamatta. Taulukko 3 havainnollistaa teemojen jakoa. Myös luvun 4 alaluvut perustuvat taulukon 3 jakoihin.

Pääteema	Alateema1	Alateema2	Alateema3	Alateema4
1. Poliittiset meemit	Donald Trump	Sanna Marin ja Suomi Koronan keskellä		
2. Eristyselämää	Eristysajan tylsyys, aktiviteetit ja sekoaminen	Hermojen menetys ja kyllästyminen kanssaeläjiin	Etätyöt, etäopinnot ja lasten etäopetus	
3. Rajoitukset ja ohjeistukset	Turvavälit ja kontaktin välttäminen	Eristäminen ja liikkumisrajoitukset	Maskit ja suojavarusteet	Hygieniaohteistukset
4. Vuoden 2020 kuvaaminen				

Taulukko 3. Taulukossa nähdään 4 pääteemaa sekä niihin kuuluvat alateemat. Viimeiselle pääteemalle ei ole alateemoja.

Vaikka meemit on jaettu teemoihin sen mukaan mitä meemit eniten kuvaavat, teemat myös linkittyvät kaikki toisiinsa ja esimerkiksi politiikka on vaikuttanut rajoitusten syntyyn. Rajoitukset taas ovat vaikuttaneet eristyneisyyden alkamiseen ja vuotta 2020 kuvaavat meemit kuvaavat kollektiivisia epätoivon tuntemuksia, joita vallitseva tilanne on aiheuttanut. Siitä huolimatta, että olen jakanut meemit teemoihin niiden tutkimiseksi, teemoja on hyvä ajatella toinen toistensa kanssa kommunikoivana kokonaisuutena sen sijaan että niitä ajateltaisiin toisistaan erillisinä yksiköinä.

Olen jakanut aineistossa esiintyvät teemat neljään pääteemaan: ”Eristyselämää”, ”rajoitukset ja ohjeistukset”, ”poliittiset meemit” sekä ”vuoden 2020 kuvaaminen”. Suurin osa meemeistä

jakautui hyvin näihin teemoihin, mutta myös päällekkäisyyksiä esiintyi ja osa meemeistä saattoi jakautua kahden teeman välille. Erityisesti ”eristyselämää” sekä ”rajoitukset ja ohjeistukset” kategorioiden teemat esiintyvät aineistossa päällekkäin ja yksi meemi saattoi kuulua kumpaan kategoriaan. Tällaisissa tapauksissa en ole halunnut tehdä väkinäistä ja tiukkaa rajausta jakamalla meemejä vain yhteen kategoriaan, jos ne selvästi sisälsivät useampia teemoja. Meemit ovat monitulkintaisia, moniäänisiä ja ne sisältävät monia viittauksia ja kommunikoivat keskenään. Liian tiukat rajaukset ja meemien pakottaminen vain yhteen kategoriaan ei riittäisi kuvaamaan näiden teemojen osittain limittäin menevää luonnetta ja niiden päälle rakentuvaa, veteen piirrettyä viivaa.

Vastatakseni tähän luokitteluongelmaan olen käyttänyt Tagspaces – kuvienhallintasovellusta, jonka avulla olen lisännyt tunnisteita (käytän tästä myös sanaa ”tageja”) kuviin. Sovellus mahdollistaa useamman tagin lisäämisen yhteen kuvaan ja ohjelma myös mahdollistaa teemojen vetämisen lähempään tarkasteluun näiden tagien avulla. Tagspaces on helpottanut aineiston hallittavuutta ja ohjelman avulla olen pystynyt valitsemaan teemoja tarkasteluun ja laskemaan sen, montako kertaa teeman tai alateeman julkaisut esiintyvät aineistossa.

	Maaliskuu	Huhtikuu	Toukokuu	Kesäkuu	Kaikki
Poliittiset meemit	6	112	17	3	138
Trump	1	68	15	3	87
Sanna Marin	2	11	0	0	13
Uusimaan eristys	3	16	0	0	19
#maskigate	0	17	2	0	19
Eristyselämää	19	289	133	31	472
Eristysajan tylsyys, aktiviteetit ja sekoaminen	17	223	103	19	362
Hermojen menetys ja kyllästyminen kanssaeläjiin	2	36	11	5	54
Etätyöt, etäopinnot ja lasten etäopetus	0	42	28	9	79
Rajoitukset ja ohjeistukset	20	274	133	32	459
Turvavälit ja kontaktien välttäminen	5	82	44	10	141
Eistäminen ja uudelleenavaaminen	10	113	42	11	176
Maskit ja suojaruusteet	4	67	48	8	127
Hygieniaoheistukset	3	33	20	6	62
Vuoden 2020 kuvaaminen	1	29	31	24	85
Muut	6	117	59	9	191

Taulukko 4. Taulukko 4 kuvaa päätunnisteiden ja alatunnisteiden määrää aineistossa.

Yllä olevaan taulukkoon on koottu pää- ja alateemojen tunnisteiden määrät aineistossa.

Pääteemat ja niiden määrät kuukausittain on lihavoitu taulukossa. Alateemat löytyvät pääteemojen alta. Taulukkoa tarkastellessa on erittäin tärkeää huomata, että meemit voivat sisältää useampia tunnisteita ja kuulua useampaan kategoriaan. Näin ollen taulukon tarkoitus on nimenomaan antaa käsitys teemojen esiintyvyydestä aineistossa, mutta se ei anna kuvaa siitä miltä teemat ovat näyttäneet suhteessa kaikkien julkaisujen kokonaismäärään.

Pääteemoihin kuuluvien ja kuulumattomien julkaisujen yhteenlaskettu määrä on 1345 julkaisua ja julkaisujen todellinen määrä on 1225 julkaisua, eli ilman lukujen suhteuttamista luku poikkeaa julkaisujen todellisesta määrästä 120 julkaisulla. Alateemat voivat myös sisältää julkaisuja, jotka kuuluvat useampaan alateemaan ja näin ollen myös alateemojen tunnisteita on enemmän kuin julkaisuja yhteensä ja taulukko ei kerro julkaisujen määrästä vaan käsiteltävien teemojen esiintyvyydestä. Tätä teemojen limittäisyyttä esiintyi erityisesti alateemojen välillä; esimerkiksi ”rajoitukset ja ohjeistukset” – pääteeman alateemoihin jaotelluissa meemeissä saattoi esiintyä viittauksia useampiin alateemoihin ja yksi meemi saattoi sisältää viittauksia sekä turvaväleihin, hygieniaohjeistuksiin että maskien käyttöön.

”Muut” – kategorian julkaisut koostuvat muihin teemoihin kuulumattomista julkaisuista.

Teemaan kuulumattomista julkaisuista löytyy myös pienempiä teemoja, jotka kuitenkin olen päättänyt rajaamaan pois tarkemmasta käsittelystä meemien vähäisen määrän vuoksi.

Rajauksen ulkopuolelle jääneistä teemoista mainitsemisen arvoisia ovat kuitenkin tappajaherhiläisiä ja vähentyneitä ilmansaasteita kuvaavat meemit. Kiinanherhiläisen saapuminen Yhdysvaltoihin poiki keväällä 2020 uutisotsikoita, joissa herhiläisestä käytettiin provosoivaa nimeä ”tappajaherhiläinen”⁵⁹. Tämä nimi ja herhiläisten luoma uhka saivat nopeasti vastinetta myös aihetta käsittelevistä meemeistä, joita jaettiin ryhmään yhteensä 14 touko- ja kesäkuun aikana. Maaliskuussa taas uutisoitiin koronan vaikutuksesta luontoon ja uutiset käsitelivät esimerkiksi ilmansaasteiden vähentymistä, luonnon palautumista ja delfiinien paluuta Italian Venetsiaan⁶⁰. Vaikka delfiinien paluuta koskevat uutiset

⁵⁹ Main, National Geographic 4.5.2020, <<https://www.nationalgeographic.com/animals/article/asian-giant-hornets-arrive-united-states>>.

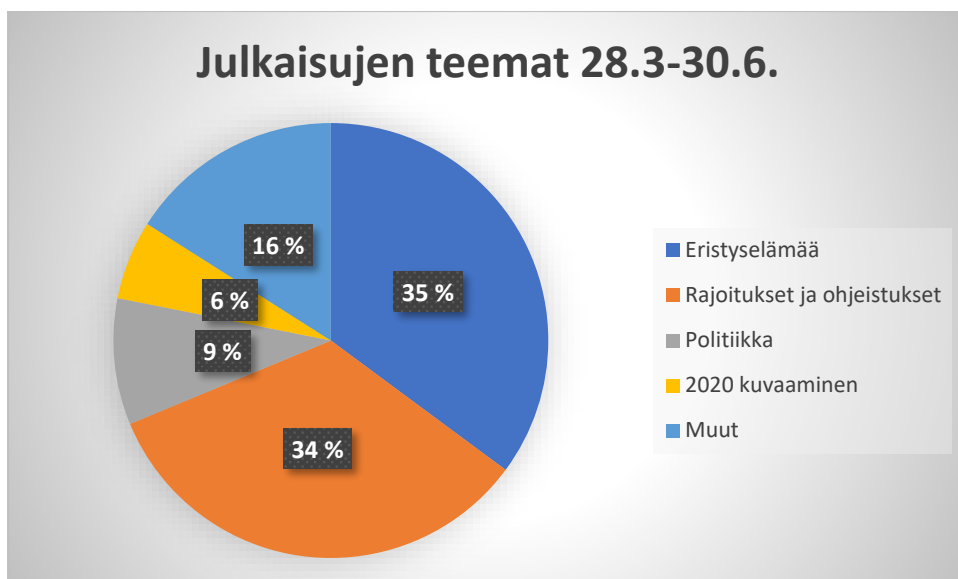
⁶⁰ Wray, Global News 18.3.2020, <<https://globalnews.ca/news/6697281/dolphins-italy-coronavirus/>>.

osoittautuivat lopulta vääriksi ⁶¹, aihe kuitenkin synnytti laajan someilmiön, joka rantautui meemien kautta myös Korona-lore -ryhmään. Ryhmään jaettiin huhti-toukokuun aikana yhteensä 15 julkaisua, jotka käsittelivät erilaisten eläinten paluuta luonnolliseen ympäristöönsä vähentyneiden ilmansaasteiden ansiosta.

”Rajoitukset ja ohjeistukset” sekä ”eristyselämää” ovat suurimmat teemat, jotka ovat säilyttäneet suosionsa hyvin rajatulla aikavälillä suhteessa kuukausittaisiin julkaisumääriin. Teemat kuvaavat korona-ajan elämää hyvin yleisellä tasolla, eikä korona-ajan elämä ole rajatulla aikavälillä muuttunut merkittävästi ja samat teemat kuvaavat elämää niin maaliskuussa kuin kesäkuussakin. Poliitiikan kiemurat sen sijaan kulkivat monesti käsi kädessä uutisotsikoiden kanssa ja kuten uutisetkin, myös meemit vanhentuivat nopeammin ja poliittisten meemien elinkaari oli usein lyhyt, mutta sisällöltään rikas.

Halusin luoda myös kaavion, joka havainnollistaisi julkaisuissa esiintyvien teemojen esiintyvyyttä suhteessa julkaisujen kokonaismäärään. On tärkeää huomata, että koska erityisesti teemat ”eristyselämää” ja ”rajoitukset ja ohjeistukset” voivat esiintyä yhdessä julkaisussa päällekkäin, pelkästään teemojen tunnistamisen määrän tarkastelu ei mahdollista kokonaisuutta havainnollistavaa kuvaajaa ilman näiden teemojen esiintyvyyden ylikorostumista. Pystyäkseen tarkastelemaan teemoja suhteuttamalla ne julkaisujen kokonaismäärään olen hakenut kaikki teemat yksi kerrallaan aineistosta ja samalla rajannut hakutuloksista julkaisut, jotka ovat kuuluneet myös muihin teemoihin. Näin olen saanut tarkat luvut päällekkäisten julkaisujen määristä ja olen jakanut päällekkäisiin teemoihin kuuluvat meemit tasaisesti kahden teeman välille. Tämä auttoi minua tasapainottamaan päällekkäisistä teemoista aiheutuvia vääristymiä ja pystyin luomaan Excelin avulla kaavion, joka havainnollistaa tutkimuksessa käsiteltyjen teemojen esiintyvyyttä ryhmän rajatun aikavälin julkaisujen kokonaismäärästä. Kaavio kuvaa 100 % kuvajulkaisuista (1225 julkaisua) ja havainnollistaa teemojen esiintyvyyttä kokonaisuuteen nähden vääristämättä näiden teemojen merkitystä kokonaiskuvassa.

⁶¹ Daly, National Geographic 20.3.2020, <<https://www.nationalgeographic.com/animals/2020/03/coronavirus-pandemic-fake-animal-viral-social-media-posts/>>.

Kaavio 6. Kaavio kuvaa julkaisujen teemojen esiintyvyyttä suhteessa julkaisujen kokonaismäärään aikavälillä 28.3. – 30.6.

Yllä esiintyvä kaavio havainnollistaa eri pääteemojen esiintyvyyttä kokonaisuuteen nähden. Toki myös tämä tapa jaotteluun on kankea, sillä se vaatii teemoilta kompromisseja aina kun teemat kulkevat aineistossa ristiin. Meemien väliin kuuluisi enemmän veteen piirretty viiva kuin tiukka rajaus, mutta tästä huolimatta kaavio auttaa havainnollistamaan käsiteltävien teemojen merkitystä ryhmän julkaisuissa.

Suurimmat teemat ovat ”rajoitukset ja ohjeistukset” sekä ”eristyselämää”, jotka kattavat yhteensä 69 % kaikista aikavälin kuvajulkaisuista. Aiempi taulukko (taulukko 4) esitteli myös muutoksia julkaisumäärissä ja taulukosta nähtiin miten suuret teemat kuten ”eristyselämää” ja ”rajoitukset ja ohjeistukset” säilyttivät tasaisesti korkeat julkaisumäärät kuukausien edetessä, mikä luonnollisesti näkyy myös kokonaisuudessaan teemojen korkeana esiintyvyytenä aineistossa, kun taas pienemmät teemat saattoivat olla hetken suosituimpia aiheita, mutta ne kuitenkin kohtasivat nopeasti myös elinkaarensa lopun. Nämä pienemmät teemat kuitenkin saattoivat olla merkittäviä ja hyvin suosittuja teemoja lyhyemmällä aikavälillä ja tästä johtuen olen valinnut tarkasteluun sekä hyvin laajoja teemoja että pienempiä, mutta omana aikanaan merkittäviä teemoja.

Pyrin seuraavassa luvussa avaamaan teemojen sisältöjä ja jaan laajoja teemoja pienempiin osiin, joilla pyrin havainnollistamaan sitä miltä meemit ovat näyttäneet ja mitä ne ovat

sisältäneet. Tämän havainnollistamisen apuna käytän kollaaseja, joille olen koonnut aihetta kuvaavia meemejä.

4. Kuvajulkaisujen teemat

Tämä luku kytkeytyy tutkimukseni laadulliseen osuuteen ja luvussa syvennyn aineistosta nostamieni teemojen analyysiin ja tulkintaan. Tarkastelen sitä, miten teemat kytkeytyvät aikaansa ja millaiset tekijät ovat vaikuttaneet meemeistä löytyvien teemojen syntyyn. Meemien ajallisten ulottuvuuksien lisäksi tarkastelen meemien kytkeytymistä niin lokaaleihin kuin globaaleihinkin ulottuvuuksiin.

Olen jakanut teemat neljään pääteemaan, jotka jakautuvat edelleen alateemoihin. Kullekin pääteemalle olen omistanut oman kappaleensa, joka paitsi käsittelee teemaa yleisesti, myös huomioi alateemat sekä niiden erityispiirteet. Teemoihin tutustumisen lisäksi nostan kappaleissa myös yksittäisiä meemejä niiden tarkempaan analyysiin. Aloitan luvun luomalla yleiskatsauksen aineistossa esiintyviin teemoihin ja tämän jälkeen käyn teemat lävitse aihe kerrallaan.

Ryhmään jaettiin kevään aikana muiden teemojen ohella poliittisia meemejä, jotka olivat keskittyneet politiikan avainhenkilöiden ympärille niin Suomessa kuin maailmalla. Erityisen suosittu aihe meemeissä oli Yhdysvaltain presidentti Donald Trump, joka myös oli suosituin meemeissä esiintyvä ihminen. Suomalaisessa, paikallisessa kontekstissa Suomen pääministeri Sanna Marin oli suosituin meemeissä kuvattu, suomalainen politiikan merkkihenkilö ja Suomen politiikkaa käsiteltiin meemeissä erityisesti hänen kauttaan. Teemaan poliittiset meemit olen nostanut Donald Trumpia käsittelevät meemit niiden määrällisen merkittävyyden vuoksi ja Sanna Marinia, Uusimaan eristystä ja #maskigatea käsitteleviä meemejä havainnollistamaan suomalaiseen politiikkaan kytkeytyviä meemejä ja myös vertailemaan Trumpin ja Marinin henkilökuvauksia keskenään. Uusimaan eristystä koskevat meemit limittyvät poliittisten meemien lisäksi vahvasti myös rajoitukset ja ohjeistukset – teemaan. Uusimaan eristys kuitenkin kytkeytyy vahvasti Sanna Mariniin ja Suomen politiikan hyvin paikalliseksi luokiteltaviin sisältöihin; olen päättänyt käsittelemään Uusimaan eristystä yhdessä muiden suomalaisten poliittisten tapahtumien yhteydessä.

Pääosa meemeistä keskittyi vahvasti eristyselämän ympärille ja suuri osa meemeistä kuvasi eristyksen aiheuttamaa tylsyyttä sekä eristyksen aikana tapahtuvaa, asteittaista lipumista kohti hulluutta. Meemeissä kuvattiin pääosin humoristisella ja kevyellä otteella erilaisia eristyksen aikana keksittyjä aktiviteetteja ja suosittuja ajanviettotapoja, joiden keskiöön kuuluivat erityisesti syöminen ja juominen. Eristyselämä koetteli paitsi mielenterveyttä, se jätti jälkensä myös sosiaalisiin suhteisiin sekä työhön ja koulunkäyntiin. Muut kanssaeläjät kävivät nopeasti hermoille ja meemit kuvasivat esimerkiksi vaimojen hermostumista miehiinsä ja lemmikkien turhautumista omistajiinsa. Etätyöskentelyn, etäkoulun ja etäopetuksen kuvaaminen oli myös suosittua ryhmän meemeissä ja meemit kuvasivat muuttuneiden toimintatapojen mukanaan tuomia hankaluuksia sekä etäyhteyden tarjoamaa vapautta esimerkiksi asuvalintojen suhteen.

Meemit kuvasivat paitsi elämää neljän seinän sisällä, ne kommentoivat myös korona-ajan rajoituksia ja ohjeistuksia. Näissä meemeissä tuotiin esille erilaisia ohjeistuksia, rajoituksia ja suojarusteita ja tähän teemaan sisältyville meemeille oli tyypillistä toimia moraalisenä kehottajana, joka kehottaa ihmisiä tekemään oikein – säilyttämään turvavälit, käyttämään maskeja, pesemään käsiä ja pysymään kotona. Meemeissä saatettiin kannustaa ohjeistuksien seuraamiseen ja tuoda toivottavia toimintatapoja ilmi ja kritisoida ihmisiä, jotka ovat epäonnistuneet niiden noudattamisessa. Meemit saattoivat myös kyseenalaistaa annettuja ohjeistuksia ja esimerkiksi luoda omia, humoristisia ohjeistuksia näiden rinnalle. Siinä missä eristyselämää kuvaavat meemit olivat pääosin pehmeitä ja samaistuttavia, tämä teema on monin paikoin hieman vakavampi sävyllään. Meemien lävitse saattoi kuulua turhautuminen ihmisten vastuuttomuuteen, vahva vaatimus ohjeistuksien noudattamiseen ja toisaalta myös kritiikki annettuja ohjeistuksia tai riittämätöntä tiedotusta kohtaan.

Monissa meemeissä myös kuvattiin vuotta itsessään ja vuodelle 2020 annettiin meemien avulla kasvot, persoona ja arvaamaton luonne. Vuoden 2020 kuvaamista käsittelevässä kappaleessa käsitellään sitä minkälainen persoona vuodelle 2020 on annettu meemeissä ja minkälaisena vuosi itsessään nähdään. Meemeissä usein käsiteltiin vuoden aikana tapahtuneita, toinen toistaan hirvittävämpänä pidettyjä tapahtumia ja spekulointiin lohduttomalta näyttävällä tulevaisuudella ja sillä mitä kauhuja katastrofina nähty vuosi 2020 vielä ehtisikään vapauttaa kuukausien edetessä.

4.1 Poliittiset meemit

Shifmanin mukaan politiikka on syvästi sidoksissa internetmeemien rakentamiseen ja kulutukseen. Hän kirjoittaa poliittisista meemeistä todeten, että meemit ovat keskeisessä roolissa nykyajan poliittisen osallisuuden muotoutumisessa. ”Uuden median” aikakausi tekee osallistumisesta helppoa ja houkuttelevaa ja kannustaa näin ihmisiä osallistumaan poliittiseen keskusteluun ja ottamaan kantaa ajankohtaisiin aiheisiin.⁶² Myös poliittisia meemejä tutkinut Heidi Huntington tuo kirjoituksissaan esille, että yhteiskunnissa kansalaiset käyttävät meemejä reagointiin, kritisoimiseen, protestoimiseen ja totuuden esille tuomiseen. Poliittisia meemejä käytetään kritisoimaan ja kommentoimaan sosiaalisia sekä poliittisiä ongelmia aina vaaleista tasa-arvokysymyksiin.⁶³ Meemit tarjoavat kansalaisille tavan ilmaista poliittisia mielipiteitä uusilla ja luovilla tavoilla. Poliittiset meemit voivat olla humoristisia, mutta ne voivat olla myös vakavia ja totisia sävyiltään. Sävyistä huolimatta poliittisilla meemeillä on usein tarkoituksena ottaa kantaa ja tuoda esille epäkohtia.⁶⁴ Myös Vainikka tuo artikkelissaan ilmi, miten meemitutkimuksessa usein korostetaan meemien asemaa kulttuurisena tai poliittisena vastarintana ja tätä kautta voidaan tuoda ilmi meemien kantaaottavuus ja poliittinen vaikuttaminen⁶⁵.

Korona-lore -ryhmässä poliittiset meemit keskittyivät erityisesti vuonna 2020 vallassa olleen Yhdysvaltain presidentti Donald Trumpin sekä Suomen pääministeri Sanna Marinin ja tämän hallituksen sekä suomalaisten poliittisten päätöksien ympärille. Joitakin yksittäisiä meemejä saatettiin julkaista myös esimerkiksi Pohjois-Korean johtajasta Kim Jong-unista tai Ison-Britannian kuningatar Elisabetista, mutta nämä meemit ovat yksittäisiä ja tämän vuoksi olen valinnut lähempään tarkasteluun Donald Trumpin ja Sanna Marinin ympärille keskittyviä meemejä, jotka muodostivat laajempia kokonaisuuksia. Bradley E. Wiggins kirjoittaa poliittisista meemeistä todeten, että poliittiset meemit ja niiden koettu merkitys seuraavat usein uutissyklejä. Tästä johtuen meemit, jotka syntyvät reaktiona poliittisiin tapahtumiin ovat usein lyhytikäisiä, mutta niiden diskursiivinen tarkoitus voidaan tästä huolimatta

⁶² Shifman 2014, 119.

⁶³ Huntington 2015, 1.

⁶⁴ Shifman 2014, 120, 174.

⁶⁵ Vainikka 2016, 4.

valjastaa myöhemmin käyttöön tarvittaessa.⁶⁶ Tarkasteluun valitsemani poliittisin teemoihin lukeutuvat meemit nousivat myös seurauksena ajankohtaisista ja näkyvästi uutisoiduista poliittisista aiheista ja usein teemat olivatkin hetken pinnalla uutisotsikoiden rinnalla, mutta hiipuivat pois yhtä nopeasti kuin olivat ilmestyneetkin.

Sanna Marinia käsittelevät meemit kytkeytyivät suurimmaksi osaksi maan poliittisiin käänteisiin ja niitä seuranneisiin uutisotsikoihin, mutta Donald Trumpia käsittelevät meemit porautuivat usein enemmän itse henkilöön kuin tapahtumiin tämän ympärillä. Donald Trump on ollut suosittu meemien aihe jo yli neljän vuoden ajan ja Trumpia satiirisesti pilkkaavat meemit ovat olleet globaalisti suosituimpia Trumpia käsitteleviä meemejä⁶⁷.

Satiiri on kirjallisuudenlaji tai esitystapa, jonka kautta tartutaan pilkallisella ja kriittisellä otteella erilaisiin ihmisten moraalisiin heikkouksiin ja yhteiskunnan epäkohtiin⁶⁸. Satiiriin kuuluu myös hauskuus, mutta varsinaisesta huumorista satiiri eroaa sillä, että huumori on usein hyväntuulista ja kujeilevaa, mutta satiirissa hyväntahtoisuus on harvinaista ja sen tarkoitus on olla ivallista ja purevaa. Satiiria tutkinut Sari Kivistö kirjoittaa, miten satiirin kautta tartutaan kohteisiin, joissa on jotain pahaa, vahingollista tai tuhoavaa. Satiirilla kritisoidaan esimerkiksi vallanpitäjiä, paheita ja typeryyttä. Satiirin kohde esitetään hyvän vastakohtana ja siinä missä huumori tarjoaa kohteelleen myös myötätuntoa, satiiri on usein kärkkäämpää ja esittää kohteen mustavalkoisessa valossa.⁶⁹ Donald Trumpin räikeä olemus ja edesottamukset tarjoavat satiirille helpon kohteen, mutta Sanna Marinia koskevat meemit taas sisälsivät enemmän myötätuntoa ja samaistumista kuin viiltävää kritiikkiä ja pilkkaa. Sanna Marinia ei nähty meemeissä mustavalkoisena karikatyyrinä Donald Trumpin tavoin ja ehkä pääministeri nähdäänkin tätä harmittomampana hahmona, joka ei ole tarjonnut yhtä hyvää polttoainetta satiirille kuin Donald Trumpin räikeä ja kiistanalainen persoona. Sanna Mariniin kohdistui vain vähän memeettistä satiiria ja Sanna Marin saatettiin nähdä kriisin ”sankarina”, johon voitiin suhtautua myötätuntoisesti, kun taas Trump esiintyi koronakriisin ”konnana”, joka oli jo vuosia saanut kritiikkiä edesvastuuttomasta toiminnastaan⁷⁰.

⁶⁶ Wiggins 2019, 66.

⁶⁷ Saarikoski, Mähkä & Peltonen 2021.

⁶⁸ Tieteen termipankki/Kirjallisuudentutkimus: satiiri, <<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:satiiri>>.

⁶⁹ Kivistö 2010, 9 & 16.

⁷⁰ Saarikoski, Mähkä & Peltonen 2021.

Aloitin teemojen käsittelyn käymällä lävitse ryhmään jaettuja, poliittisia meemejä. Käyn ensin lävitse meemejä koskien Donald Trumpia ja tämän jälkeen käsittelen vahvasti suomalaiseen kontekstiin nivoutuvia meemejä koskien Sanna Marinia, Uusimaan eristystä ja #maskigatea.

4.1.1 Donald Trump

Donald J. Trump on toiminut Yhdysvaltain presidenttinä vuosina 2017–2021, eli hän toimi presidenttinä myös ensimmäisen koronavuoden aikana. Nykyään jo entinen Yhdysvaltain presidentti Donald Trump on tunnettu äänekkäästä ja kursailemattomasta esiintymistyylistään ja vahvasta mediatilan hallitsemisesta. Donald Trump on jo vuosia käyttänyt sosiaalista mediaa aktiivisesti poliittisen identiteettinsä luomisessa ja sen viestinnässä. Mediatilan hallinta pohjaa vahvasti Trumpiin ja Twitteriin, jonka Trump on ottanut käyttöönsä jo vuonna 2009 ja jonka avulla hän on jakanut tarinaansa, haalinut seuraajia ja huomiota aina vuoden 2021 alkuun asti, jolloin Twitter lopulta päätyi jäädyttämään tämän tilin Trumpin kiihotettua kannattajiaan lainvastaiseen toimintaan ⁷¹.

Brian Monahan ja R.J. Maratea ovat tutkineet Trumpin esiintymistä mediassa erityisesti Trumpin suosiman Twitterin kautta. Monahan ja Maratea kirjoittavat, että Trump harjoittaa hypermaskuliinista, lujaa ja riidanhaluista politiikkaa, joka vastaa hänen seuraajiensa tarpeisiin ja luo Trumpin ja tämän seuraajien välille vahvaa solidaarisuutta. Trumpin politiikka nojaa vahvasti liioiteltuun, subjektiiviseen ja fiktionaaliseen tyyliin, joka perustuu enemmän tunteeseen ja tehokkaaseen tarinankerrontaan kuin tietoon ja faktoihin. Trump rakentaa vahvaa narratiivia, joka koostuu voimakkaista tunteista ja Trumpin subjektiivisesta näkemyksestä, jonka hän esittää totuutena. Tutkijoiden mukaan Trump on rakentanut seuraajilleen toisen todellisuuden, jossa hän on tarinan sankari; ainoa, joka pystyy osoittamaan epäkohtia ja uhkia, tuomaan ne esiin ja taistelemaan niitä vastaan käyttämällä tarpeen vaatimia, usein koviakin ja radikaalina pidettyjä keinoja. Trumpin narratiiviin kuuluu vahvana oman yliverlaisuuden korostaminen ja muiden ”kritisoiminen” oman paremmuuden korostamiseksi. Trump esittää muut syyllisinä uhkiin, joita hän tuo esille ja Trump myös

⁷¹ Mikroblogisivusto Twitterin 8.1.2021 antama virallinen tiedotus Donald Trumpin tilin jäädyttämisestä, <https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2020/suspension>.

syöttää muita johtajia heikoiksi ja aikaansaamattomiksi. Trumpin kohteena on usein ollut Yhdysvaltain edellinen presidentti Barack Obama. Asiantuntijat ovat kommentoineet Trumpin twiittejä osoituksena epäpätevydestä, lapsekkaina raivonpuuskina ja hallitsemattoman vallan esityksinä.⁷²

Myös Pablo Boczkowoski ja Zizi Papacharissi kirjoittavat Trumpista ja tämän medianäkyvyydestä todeten, että Trump voidaan nähdä yksiuotteisena hahmona, jonka ego ohjaa tämän toimia ja tätä egoa tulee jatkuvasti ruokkia ihailulla, rahalla, vallalla ja huomiolla⁷³. Trumpin luoma narratiivi vastaa hänen seuraajiensa tarpeisiin ja on myös tarpeeksi provosoivaa tarjotakseen Trumpille jatkuvaa huomiota mediassa. Media onkin antanut Trumpille suhteettoman suuren osan medianäkyvyydestä. Vaikka osa huomiosta on myös negatiivista ja sisältää Trumpiin sekä tämän kiistanalaiseen toimintaan kohdistettua kritiikkiä, huomio palvelee Trumpia lisäämällä tämän näkyvyyttä ja jakamalla Trumpin narratiivia laajoille yleisöille.⁷⁴

Johtamista tutkinut ja opettanut Alexia Panayiotou tuo ilmi, että autoritaarinen, omahyväinen ja uhoava johtajuus on ollut jo pitkään siirtymässä syrjään ja pandemiatilanteen edessä tämä perinteisenä pidetty johtajuus on osoittanut heikkoutensa⁷⁵. Monahan ja Maratea tuovat myös ilmi, miten koronavirus haastoi konkreettisesti Trumpin luoman, toisen todellisuuden ja Trumpin mahtipontiset ja perusteettomat väitteet koronavirusta koskien kompuroivat koronavirustilastojen jaloissa.⁷⁶ Myös David L. Altheide on tutkinut Donald Trumpia ja tämän politiikkaa koronakeväänä 2020. Hän kirjoittaa siitä, miten Trump harvoin piti virallisia lehdistötilaisuuksia ja silloin kun näin tapahtui, Trump käänsi huomion itseensä käsiteltävän aiheen sijaan. Trump vei narratiivinsa niin pitkälle, että hän väitti viruksen olevan huijausta, mikä vaikeutti nopeaa reagointia ja vastatoimenpiteitä pandemian hillitsemiseksi Yhdysvalloissa.⁷⁷ Trumpin toimet koronapandemian aikana synnyttivät lukuisia memeettisiä vastauksia ja edellä esitellyt teemat Trumpiin liittyen olivat hyvin suosittuja meemien aiheita myös Korona-loresta kerätyssä aineistossa.

⁷² Monahan & Maratea 2021, 12, 21 & 22.

⁷³ Boczkowski & Papacharissi 2018, 133.

⁷⁴ Monahan & Maratea 2021, 20.

⁷⁵ Panayiotou 2020, 631-634.

⁷⁶ Monahan & Maratea 2021, 23.

⁷⁷ Altheide 2020, 514.

Donald Trump sai vahvan jalansijan kevään meemeissä, eikä kukaan yksittäinen henkilö esiintynyt Korona-lore kuvameemeissä yhtä monta kertaa kuin Trump. Korona-lore -ryhmä luotiin maaliskuun 2020 lopussa ja siitä hetkestä kesäkuun 2020 loppuun mennessä Trump esiintyi ja tähän viitattiin meemeissä yhteensä 87 kertaa. Tähän lukeutuvat kaikki meemit, joissa esiintyy Trumpin kasvot (kuva tai pilapiirros), Trumpin nimi tai joissa viitataan Trumpin sanomisiin tai tekoihin. Trumpin aktiivisin esiintymiskuukausi oli huhtikuu, jolloin Trump esiintyi meemeissä peräti 68 kertaa. On hyvä huomioida, että tähän lukuun on laskettu vain Trumpia koskevat kuvameemit ja Trump oli suosittu aihe myös esimerkiksi ryhmään jaetuissa videomeemeissä.

Ryhmään jaetut koronameemit käsittelivät suurelta osin samaistuttavia kokemuksia eristysajasta ja koronasta. Yleensä meemeissä esiintyvät ihmiset ja hahmot (esim. Mona Lisa) tarjosivat samaistuttavan kuvan vallitsevasta tilanteesta ja mielentilasta. Trumpia käsittelevät meemit taas tarjosivat poliittista kritiikkiä satiirin keinoin ja meemien kautta tartuttiin ajankohtaisiin aiheisiin ja tuotiin esille pinnalla olevia epäkohtia Trumpin politiikassa. Meemit, joissa Trump esiintyi eivät tarjonneet samaistumista tai ymmärrystä, vaan usein viiltävää Trumpiin kohdistunutta kritiikkiä. Trumpia käsittelevät meemit käsittelivät Trumpin huonona pidettyä johtamista, tämän usein vaaralliseksi osoittautuneita neuvoja, itsekeskeisyyttä ja tapaa kieltäytyä vastuun ottamisesta ja etsiä syyllisiä muista. Meemeissä käsiteltiin myös sitä, miten Trump pyrkii tuhoamaan kaiken, minkä Yhdysvaltain edellinen presidentti Barack Obama on rakentanut ja miten tämä kieltäytyy uskomasta viranomaisten ohjeistuksia ja jakaa omia, usein tuhoisia ja typeränä nähtyjä neuvojaan. Monet meemeistä koskivat Trumpin ja asiantuntijoiden vastakkainasetteluja ja erityisen suosittua oli asettaa immunologi Anthony Fauci tai maailman terveysjärjestö WHO vastakkain Trumpin kanssa.

Don Nilsen on kirjoittanut poliittisen huumorin sosiaalisista funktioista ja artikkelissaan hän tuo ilmi miten poliittisen kritiikin näkökulmasta huumoria voidaan käyttää poliitikkojen kyvyttömyyden tai teeskentelyn paljastamiseen⁷⁸. Erityisesti Donald Trumpia käsittelevät meemit vitsailivat Trumpin oletetulla kyvyttömyydellä ja teeskennellyllä asiantuntijuudella. Myös Trumpin olemusta pidettiin epäaitona ulkonäköä myöten – Trumpia kuvaavissa meemeissä korostettiin usein liioitellusti Trumpin ulkonäön helposti tunnistettavia piirteitä

⁷⁸ Nilsen 1990, 39-42.

kuten itseruskettavien tuomaa ihon oranssia vivahdetta, tupeeta tai kenkien piilokorkoja. Satiirin kautta henkilökuvaus on kärjistävää ja kohteen naurettavia puolia liioitellaan vahvasti. Satiirinen kuvaus ilmentää henkilön heikkouksia ja paheita, joita myös ulkoinen olemus voi ilmentää.⁷⁹ Donald Trumpia käsittelevissä, satiirisissa kuvauksissa oli hyvin tyypillistä tehdä pilkkaa Trumpin oletetusta itsekkyydestä, valehtelusta ja typeryydestä. Nämä kärjistetyt piirteet pohjaavat vahvasti Trumpin harjoittamaan narratiiviin sosiaalisessa mediassa ja siihen, miten hänen luomansa tarina, uhkakuvat ja hänen oma näkemyksensä hänestä itsestään tarinan ainoana sankarina eivät perustu todellisuuteen, vaan hänen itsensä luomaan, subjektiiviseen ja provokatiiviseen tarinaan⁸⁰. Memeettisen huumorin ja satiirin kohdetta ei ole tarvinnut kaivella syvältä, vaan Trump on toiminnallaan ja harjoittamallaan politiikalla tarjoillut hopealautasella kohteen kritiikille ja huumorille.

Kollaasi 1, Trump kuvat 1-3.⁸¹

Mikäli tarkastellaan Shifmanin kolmea meemeistä tunnistettavaa ulottuvuutta eli muotoa, sisältöä ja asennetta, voidaan todeta, että Trumpia koskevat meemit vaihtelivat niin muodoltaan kuin sisällöltäänkin viitaten Trumpin erilaisiin edesottamuksiin, mutta satiirinen ote välittyi vahvasti meemien asenteesta.⁸² Meemit voidaan tunnistaa satiiriksi niiden sävyn tai tarkoituksen, eli asenteen, perusteella, eikä pelkästään meemien ulkoisen muodon tai niiden sisällön tarkastelu paljasta satiiria ilman asenteen huomioimista⁸³.

⁷⁹ Kivistö 2010, 10.

⁸⁰ Monahan & Maratea 2021, 7-8.

⁸¹ Trump1 17.4.2020, Trump2 7.4.2020, Trump3 24.4.2020.

⁸² Esim. Shifman 2014, 42-54.

⁸³ Ibid.

Trumpia käsittelevistä meemeistä suurin osa oli kuvia, karikatyyrisiä pilapiirroksia sekä digitaalisesti muokattuja kuvia Trumpista. Moody-Ramirez ja Church ovat tutkineet Trumpin esiintymistä meemeissä vuoden 2016 presidentinvaalien aikaan ja huomattavaa on, että Trumpin kuvaamisessa on keskitytty tällöin pitkälti samoihin asioihin kuin 4 vuotta myöhemmin, Trumpin istuessa presidenttinä vuonna 2020. Vuoden 2016 meemit koostuivat aineistoni Trump-meemien tavoin karikatyyrisistä pilapiirroksista sekä digitaalisesti muokatuista Trump-kuvista. Myös meemien kritiikki kohdistui 2016 vaalien aikaan pitkälti samoihin asioihin ja Trumpia kritisoivat meemit kyseenalaistivat Trumpin johtamistaidot, tämän poliittisen osaamisen sekä Trumpin ulkoisen olemuksen (erityisesti oranssin ihonvärin sekä hiustyylin). Moody-Ramirez myös huomauttaa, että meemien keskittyminen Trumpin fyysiseen olemukseen on huomionarvoista, sillä perinteisesti media keskittyy naisten ulkonäön tarkasteluun, mutta jättää miesten ulkonäön huomiotta.⁸⁴

Suurimmassa osassa Trumpia käsittelevistä meemeistä Trump esiintyy joko piirrettynä tai (muokattuna) kuvana. Meemeissä kuitenkin saatettiin myös viitata Trumpiin ilman tämän kuvaa ja kuvameemitkin saattoivat linkittyä Trumpiin tekstin, eikä kuvan kautta. Trumpiin viitattiin tämän nimellä, USA:n presidenttinä tai viittaamalla hänen sanomisiinsa ja tekoihinsa (esim. myöhemmin esiteltävä Clorox-tapaus). Trumpia käsittelevät meemit usein viittasivat paitsi Trumpin, myös tämän seuraajien vastaavanlaiseen toimintaan ja usein meemeissä otettiin kantaa paitsi Trumpin, myös tämän seuraajien oletettuun typeryyteen ja yksinkertaisuuteen.

⁸⁴ Moody-Ramirez & Church 2019, 7.

Kollaasi 2. Kuvat 4 & 5. ⁸⁵

Suosituin yksittäinen Trumpia koskeva meemi kuvasi teipillä hiljennettyä Trumpia ja Faucia, joka esittelee uuden maskin, joka tulee pelastamaan monia ihmishenkiä (Trump4 & Trump5). Tämä meemi jaettiin ryhmään yhteensä 6 kertaa vain pienin muutoksin, kerran maaliskuussa ja 5 kertaa huhtikuussa. Vastakkainasettelu kuitenkin toistui myös eri kuvilla ja kevään aikana yhteensä 8 kuvajulkaisussa Trump ja Fauci esitettiin vastakkain. Meemien huumori syntyy vastakkainasettelusta, jossa asiantuntijaa teeskennellyt Trump on laitettu vastakkain oikean korona-asiantuntijan kanssa. Kontrasti on suuri, sillä vaikka Trump tosiasiallisesti jakoi sosiaalisessa mediassa ahkerasti näkemyksiään myös koronavirusta koskien, hänen väitteilleen löytyi vain harvoin todellisuuspohjaa ja Trumpin tiedotus oli usein suorassa ristiriidassa asiantuntijoiden esittämien faktojen kanssa. Trump kieltäytyi tunnustamasta koronaviruksen tarjoamaa uhkaa ja hänen itsekäs politiikkansa hidasti huomattavasti koronavirusta vastaan kohdistettujen toimenpiteiden aloittamista.⁸⁶ Trump vs. Fauci meemin suosioon ja pitkäkestoiseen pinnalla pysymiseen varmasti vaikuttaa meemin yleispätevä luonne meemin toimiessa sellaisenaan pitkälläkin aikavälillä kohujen seurattessa toisiaan Trumpin vastustaessa asiantuntijoiden näkemyksiä ja jatkaessa omien näkemyksiensä esille tuomista. Meemi paljastaa Trumpin teeskennellyn asiantuntijuuden ja kuvassa korostuvat myös Trumpin silmiinpistävä ihonväri sekä tämän paljon huomiota saanut hiustyyli.

Suosituin Trump-teemainen aihe käsitteli Trumpin 23.4.2020 uutisoitua pohdintaa siitä, josko koronaviruspotilaita voitaisiin hoitaa desinfiointiaineita sisältävillä ruiskeilla. Trumpin kommentit⁸⁷ desinfiointiaineiden injektoinnista käynnistivät meemikoneiston välittömästi ja meemit ilmestyivät ryhmään nopeasti tapahtuneen jälkeen. Ensimmäiset meemit aiheesta ilmestyivät ryhmään jo seuraavan päivän aikana Trumpin kommentista ja ensimmäisen 3 päivän sisällä aihe oli kuumimmillaan ja ryhmään julkaistiin peräti 19 meemiä aiheeseen liittyen. Tästä aiheesta meemejä jaettiin ryhmään yhteensä 29. Huhtikuun loppuun mennessä aihetta käsitteleviä meemejä oltiin jaettu ryhmään yhteensä 26 kappaletta ja toukokuussa meemejä jaettiin vielä 3, mutta toukokuussa jaetut meemit olivat jo sekoittuneet tappajaherhiläisiä koskevaan uutisointiin ja siitä syntyneisiin meemeihin. Tämän jälkeen aihe

⁸⁵ Trump4 30.3.2020, Trump5 17.4.2020.

⁸⁶ Altheide 2020, 534-535.

⁸⁷ Ks. esim. BBC 24.4.2020, <<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52407177>>.

ei enää toistunut ja ylipäätään Trumpin suosio meemien tähtenä laski huhtikuun jälkeen. Trumpia ja desinfiointiaineita koskevat meemit tarjoavat hyvän esimerkin siitä, miten meemien kautta reagoidaan nopeasti maailman tapahtumiin. Meemit ovat vahvasti kytköksissä aikaansa ja elävät uutissykliin rinnalla ja toisaalta innostus myös hälvenee nopeasti uusien aiheiden noustessa otsikoihin.

Meemit koskien desinfioivien aineiden injektiota toistuivat vain harvoin ja vaikka meemit pyörivät tiiviisti esimerkiksi Cloroxin nauttimisen ympärillä, yksittäinen meemi aiheutta koskien toistui ryhmässä enimmillään kaksi kertaa. Tämän aihealueen meemit olivat erityisen monipuolisia, leikkisiä ja värikkäitä ja ne tarjoavat hyvän esimerkin meemien monistumisesta ja imitoinnista. Meemit viittaavat paitsi Trumpiin ja tämän sanomisiin, ne ovat myös tietoisia toisistaan ja jalostavat toistensa ideoita pidemmälle. Shifmanin mukaan meemien suosiota lisää niiden huumori, yksinkertaisuus ja helposti toistettavuus, jotka näkyvät hyvin tämän aiheen meemeissä⁸⁸. Jos on tietoinen Trumpin laajasti uutisoidusta kohusta, tämän aiheen meemit aukeavat helposti ja niistä on helppo tehdä uusia variaatioita. Meemit esittelivät Trumpin lanseeraamia desinfiointiaineista ja valkaisuaineista koostuvia tölkkijuomia, pillereitä ja drinkkejä, joita Trump mainostaa seuraajilleen. Meemeissä Trump saatettiin myös esittää pilkallisesti tutkijana tai lääkärinä, joka tekee ihmiskokeita kannattajilleen injektoimalla näihin desinfioivia aineita. Trumpia koskevissa meemeissä usein tehtiin pilaa myös Trumpin seuraajista ja erityisesti tämän aiheen yhteydessä kyseenalaistettiin Trumpin vannoutuneita kannattajia.

⁸⁸ Shifman 2014, 95.

Kollaasi 3. Trump kuvat 6-11.⁸⁹

4.1.2 Sanna Marin ja Suomi koronan keskellä

Tässä kappaleessa tutustun Suomen politiikkaan kytkeytyviin meemeihin ja olen valinnut käsittelyyn Sanna Marinia, Uudenmaan sulkemista ja #maskigatea käsitteleviä meemejä.

Suomen pääministeri Sanna Mariniin kohdistui huomattavasti vähemmän huomiota kuin Donald Trumpiin ja sävy oli tästä poiketen pääasiallisesti jopa lempeä. Olen kuitenkin ottanut Marinia ja paria Suomen politiikkaa koskevaa esimerkkitapausta käsittelyyn, sillä ne tarjoavat paitsi hyvän vertailukohtaan Trumpia koskeviin meemeihin, Suomen politiikkaa käsittelevien meemien avulla pystytään myös helposti tuomaan ilmi esimerkkejä meemien paikallisiin konteksteihin kytkeytyvistä piirteistä. Ryhmässä esiintyi globaalisti kiertävien meemien lisäksi myös vahvan lokaaleja meemejä, jotka kuvasivat suomalaisuutta tai Suomen politiikassa

⁸⁹ Trump6 24.4.2020, Trump7 25.4.2020, Trump8 24.4.2020, Trump 9 25.4.2020, Trump 10 28.4.2020, Trump 11 25.4.2020.

tapahtuvia asioita ja vaativat tämän kontekstin ymmärtämistä auetakseen. Nämä meemit olivat suomenkielisiä ja usein paikallisesti tuotettuja niiden paikallisista sisällöistä ja kuvista päätellen. Huomattavaa onkin, että yhtä poikkeusta lukuun ottamatta kaikki suomalaiseen politiikkaan kietoutuvat meemit olivat suomenkielisiä. Vainikka kirjoittaa, että vaikka meemien logiikka on transnationaalinen, meemit voivat olla hyvinkin kontekstisidonnaisia, erityisesti silloin kun meemit kytkeytyvät politiikan kiemuroihin⁹⁰. Tämä tulee erityisen hyvin ilmi suomalaista politiikkaa koskevista meemeistä, joissa korostuu paikallisuus ja kontekstin ymmärtäminen on välttämätöntä, jotta meemit aukeavat.

Sanna Marin astui Suomen pääministeriksi joulukuussa 2019 Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen menetettyä kannatustaan ja entisen pääministerin, Antti Rinteen siirtyessä syrjään. Sanna Marin oli valtaan astuessaan koko maailman nuorin istuva pääministeri ja hänen hallituksensa koostui viiden puolueen naisedustajista. Sekä Sanna Marin että hänen hallituksensa ovat herättäneet paljon huomiota ympäri maailmaa ja Suomi sai paljon kiitosta nykyaikaisena tasa-arvon edistäjänä. Sanna Marinin hallitus on tarjonnut uuden tuulahduksen ja uudistanut paitsi puolueensa, myös Suomen julkisivua ja tuonut sitä nykyaikaisemmaksi.⁹¹

Suomen pääministeri Sanna Marin esiintyi kuvajulkaisuissa kevään aikana yhteensä 13 kertaa. Sanna Marina koskevat kuvajulkaisut liittyivät usein poliittisiin päätöksiin ja niistä uutisointiin ja Sanna Marin yhdistettiin erityisesti Uusimaan eristämistä sekä #maskigatea koskeviin meemeihin. Sanna Marin esiintyi meemeissä auktoriteettina ja häntä koskevat meemit kytkeytyivät hänen asemaansa Suomen pääministerinä. Sanna Marina kuvattiin usein pitämässä tiedotustilaisuuksia ja ilmoittamassa rajoituksista. Sanna Marina käsittelevät meemit eivät tehneet samalla tavalla pilkkaa Marinista kuin mitä esimerkiksi Trumpista tehtiin ja sävy oli pääosin pehmeä, mutta yksittäisissä meemeissä myös saatettiin toistaa verkkokeskusteluistakin tuttua, seksististä ja vähättelevää sävyä viitata Marinin hallitukseen ”tyttöjen huulipunahallituksena”, joka hankkii porukalla silikonirinnat tai puhuu tuhmia. Tässä aineistossa seksistinen sävy ei kuitenkaan ollut pääosassa Marina kuvaavissa meemeissä. Meemit saattoivat myös tuoda ilmi luottamusta ja uskoa pääministeriin.

⁹⁰ Vainikka 2016, 6.

⁹¹ Mohan & Eldin, BBC 24.11.2020, <<https://www.bbc.com/news/stories-55020994>>.

Korona on tulikaste kenelle hyvänsä uudelle pääministerille. Uskon että kuvamanipulaatio osoittaa luottamusta.

Kollaasi 4. Marin kuvat 1&2. ⁹²

Yllä vasemmalla esiintyvä julkaisu (Marin1) osoittaa pääministeriin kohdistettua uskoa. Tekstissä lukee ”Korona on tulikaste kenelle hyvänsä uudelle pääministerille. Uskon että kuvamanipulaatio osoittaa luottamusta.” Sanna Marinin kuvaan muokatut kasvot kytkevät kuvan lokaaliin kontekstiin, mutta Mona Lisa taas on globaalisti aukeava viittaus ja Mona Lisaa onkin käytetty paljon myös muissa korona-ajan meemeissä erityisesti eristyksen aiheuttamien tuntemuksien kuvaajana. Mona Lisa on antanut kasvonsa eristyselämän kuvaamiselle ja Sanna Marin toimii Suomen korona-ajan tunnistettavina kasvoina, joka tunnetaan tiedottajana ja ohjeistuksien jakajana. Sanna Marinin rauhalliset kasvot ja pieni hymy antavat kuvalle rauhoittavan sävyn, joka tukee myös meemin tekstiä. Yllä oikealla esiintyvä meemi (Marin2) taas kuvaa hyvin tyypillistä Sanna Marinia kuvannutta asetelmaa, jossa pääministeri esiintyy tiedotustilaisuudessa jakamassa tietoa ohjeistuksista.

Koronakeväänä 2020 Sanna Marinin hallitus sai maailmanlaajuisesti kiitosta koronatilanteen hallinnasta ja yleisesti suhtautuminen vaikeassa tilanteessa olevaan pääministeriin oli ymmärtäväistä, mikä varmasti selittää myös meemien pehmeää otetta. Lukuisat tutkimukset ovat myös tuoneet ilmi, miten naispolitiikkoja usein kuvataan feminiinisyyteen liitettyjen ominaisuuksien kautta ja naispolitiikkojen vahvuuksien koetaan olevan empatiakyvyssä ja

⁹² Marin1 2.4.2020, Marin2 17.4.2020.

myötätunnossa. Mies- ja naispoliitikkojen myös nähdään olevan hyviä erilaisissa asioissa ja naispoliitikkojen uskotaan pärjäävän paremmin myötätuntoa vaativissa tehtävissä esimerkiksi koulutuksen, terveydenhuollon tai lastenhoidon parissa.⁹³ Tämä sukupuolittunut käsitys on koronakevään 2020 aikana voinut toimia Marinin hallituksen puolella ja selittää pehmeää suhtautumista, sillä naiset nähdään perinteisesti miehiä empatiakykyisempinä ja herkempinä tekemään päätöksiä terveys prioriteettina. Panayiotou on tutkinut mediassa kiertänyttä uutisointia⁹⁴ siitä, että naisjohtajien johtamat maat pärjäisivät miesjohtajien johtamia maita paremmin koronapandemian hoidossa. Panayiotoun mukaan pandemiatilanteen hoitaminen on vaatinut johtajilta nöyryyttä ja kyvykkyyttä asiantuntijoiden konsultointiin, yhteisön ymmärtämistä ja empatiakykyä sekä kykyä kestää päätöksien kritisoimista ja myös toimintatapojen muutosta tilanteen edetessä ja muuttuessa. Näin yleisesti naiseuteen liitetyt ominaisuudet kuten empatia, myötätunto ja huolenpito ovat johtaneet tehokkaimpiin koronaviruksen vastatoimiin. Panayiotou myös pohtii miten naisjohtajien johtamien maiden pärjääminen voi liittyä siihen, miten maat, joissa naisjohtajia on valittu ovat jo lähtökohtaisesti herkempiä luottamaan asiantuntijoihin ja toimimaan yhteisönä tilanteen vaatimalla tavalla.⁹⁵ Menestystekijät kevään 2020 koronatilanteen hoitamisessa vastaavat Marinin ja tämän hallituksen toimintaa ja ovat myös suorassa ristiriidassa Trumpin harjoittaman autoritaarisen ja itsekeskeisen politiikan kanssa, mikä varmasti selittää suurta eroa meemien asenteessa Trumpia ja Sanna Marinia kuvaavissa meemeissä.

Maaliskuun lopulla vuonna 2020 Uusimaa eristettiin muusta Suomesta koronaviruksen leviämisen hillitsemiseksi. Tauti oli levinnyt Uudellamaalla muuta maata nopeammin ja toimenpiteillä pyrittiin estämään taudin leviämistä muualle Suomeen⁹⁶. Liikkumisen rajoittaminen alkoi 28.3. ja päättyi lopulta 15.4, joka oli muutamaa päivää alkuperäistä suunnitelmaa aiemmin⁹⁷. Uudenmaan eristys, liikkumisen rajoittaminen ja eristyksen

⁹³ Kytölähti 2020, 13.

⁹⁴ Esim. Fincher, CNN 16.4.2020, <<https://edition.cnn.com/2020/04/14/asia/women-government-leaders-coronavirus-hnk-intl/index.html>>.

⁹⁵ Panayiotou 2020, 631-634.

⁹⁶ Hallitus päätti Uudenmaan liikkumisrajoitusten kumoamisesta, 15.4.2020, <<https://valtioneuvosto.fi/-/10616/xx-1>>.

⁹⁷ Hallitus antoi kumoamisasetuksen - Uudenmaan liikkumisrajoitukset päättyivät, 15.4.2020, <<https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-antoi-kumoamisasetuksen-uudenmaan-liikkumisrajoitukset-paattyivat>>.

purkaminen poikivat yhteensä 19 kuvameemiä maaliskuuhun ajalla. Ensimmäiset meemit aiheesta julkaistiin 30.3. ja viimeiset 17.4, eikä aiheeseen enää tämän jälkeen palattu myöhemmin.

Ensimmäiset meemit aiheesta käsittelivät Uudenmaan irrottamista muusta Suomesta sekä rajoitusten valvomista ja viimeiset Suomen pääministeri Sanna Marinin kommenttia⁹⁸ siitä, että Uudenmaan liikkumisrajoituksen purkamisesta huolimatta ei ole aika lähteä mökeille. Meemejä yhdisti sama aihe ja usein meemit vitsailivat sillä, miten ihmiset rikkoivat annettuja rajoituksia tai miten eristystä pyrittiin valvomaan. Aiheen meemit sisälsivät runsaasti paikalliseksi luokiteltavaa sisältöä ja meemit viittasivat kotimaisen uutisoinnin lisäksi niin Kiitos-paitoihin⁹⁹ kuin suomalaisiin artisteihinkin (ks. esim. kollaasi 6).

Kollaasi 5. Uusimaa kuvat 1&2.¹⁰⁰

Yllä olevat meemit (Uusimaa1 ja 2) ovat hyvä esimerkki paikallisista meemeistä, jotka vaativat paikallisten kontekstien ymmärtämistä auetakseen. Molemmat huhtikuussa ryhmään jaetut meemit viittaavat 2020 keväällä tehtyyn Uudenmaan sulkun. Vasemman meemin teksti yhdistää Uudenmaan sulun myös Tuntemattomaan sotilaaseen¹⁰¹, yhteen suomalaisen

⁹⁸ Ks. Ilta Sanomat 15.4.2020, <<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006474938.html>>.

⁹⁹ Kiitos-paidat ovat vahvasti isänmaallisuuteen liitettyjä paitoja, joita Bikers for Veterans-järjestö on alun perin luonut sotaveteraanien tukemiseksi.

¹⁰⁰ Uusimaa1 2.4.2020, Uusimaa2 3.4.2020.

¹⁰¹ Tuntematon sotilas on vuonna 1954 julkaistu, Väinö Linnan kirjoittama kuuluisa sotaromaani.

kirjallisuuden tunnetuimmista teoksista ja oikealla oleva meemi taas yhdistää Uudenmaan sulun suomalaisen Puuhamaa – huvipuiston tunnistettavaan jingleen¹⁰². Nämä meemit eivät todennäköisesti aukea ilman niiden paikallisten kontekstien ymmärtämistä. Uudenmaan salku kuitenkin kiinnittyy myös globaaleihin ulottuvuuksiin sen kautta, että itse salkuja on tehty globaalisti monissa muissakin maissa ja ilmiö itsessään ei ole tuntematon. Mikäli meemin viittaukset selitettäisiin auki ja kerrotaisiin niiden kytköksistä salkuun ja pandemiaan jollekin ulkopuoliselle, hän todennäköisesti kykenisi ymmärtämään meemien takana olevat tuntemukset omien, paikallisten esimerkkiensä ja vastaavien kokemuksiensa kautta. Vaikka meemi itsessään olisi paikallisesti tuotettu ja kytkeytyisi paikallisiin konteksteihin, se myös todennäköisesti ilmentää globaalisti tunnettua ja tunnistettavaa ilmiötä. Monet aiheen meemit olivat paikallisesti tuotettuja, mutta ne saattoivat myös sisältää globaalisti tunnistettavia viittauksia ja rakennuspalikoita.

Uusimaa kuva 3. ¹⁰³

Yllä oleva meemi (Uusimaa3) toimii hyvänä esimerkkinä meemistä, joka viittaa lokaaliin tapahtumaan, mutta sisältää myös globaaleja elementtejä. Meemi on jaettu ryhmään maaliskuun lopulla ja se käsittelee Uudenmaan eristystä, mutta digitaalisesti lisättyä Kehä III -kylttejä lukuun ottamatta itse kuva on dystopiseen maailmaan sijoittuvan Mad Max: Fury

¹⁰² Puuhamaa -mainoslaulun on säveltänyt Mikko Alatalo vuonna 1985, eli vuotta Puuhamaa-huvipuiston aukeamisen jälkeen.

¹⁰³ Uusimaa3 31.3.2020.

Road elokuvan tunnetusta kohtauksesta ¹⁰⁴. Elokuvan kohtauksen tunnistaminen ei ole välttämätöntä, jotta meemi aukeaa suomalaisessa kontekstissa ja jotta siitä pystyy nauttimaan. Meemin aukeamisen kannalta viittaus Uudenmaan sulkuun sen sijaan on keskeisessä asemassa, eikä esimerkiksi pelkkä elokuvaviittauksen tunnistaminen riitä meemin merkityksen ymmärtämiseen.

Kollaasi 6. Uusimaa kuvat 4-9. ¹⁰⁵

Uudenmaan eristyksen puolessavälissä syntyi uusi kohu, joka sai runsaasti huomiota osakseen lehdissä ja myös meemien kautta aiheeseen tartuttiin nopeasti. Huhtikuun 7. päivä Suomeen saapui Huoltovarmuuskeskuksen Kiinasta tilaamia hengitysmaskeja ja huhtikuun 8. päivä selvisi, että maskit eivät lupauksista huolimatta soveltuneet sairaalakäyttöön. Kohu tunnettiin sosiaalisessa mediassa nopeasti nimellä #maskigate. ¹⁰⁶ Huoltovarmuuskeskus, hallitus sekä tapaukseen osalliset Tiina Jylhä, Tapani Valkonen ja Onni Sarmaste esiintyivät monissa

¹⁰⁴ Mad Max: Fury Road on George Millerin ohjaama, vuonna 2015 ensi-iltansa saanut toimintaelokuva, joka sijoittuu dystopiseen maailmaan ja on epäsuorasti jatkoa 1979-1985 ilmestyneille Mad Max-elokuville.

¹⁰⁵ Uusimaa4 30.3.2020, Uusimaa5 31.3.2020, Uusimaa6 3.4.2020, Uusimaa7 16.4.2020, Uusimaa8 12.4.2020, Uusimaa9 15.4.2020.

¹⁰⁶ Ks esim. Ilta Sanomat 10.4.2020. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006471799.html>.

meemeissä tapauksen tultua julki. Aiheesta julkaistiin yhteensä 19 meemiä, joista 17kpl julkaistiin ryhmään huhtikuussa ja 2kpl toukokuussa.

Ensimmäinen meemi aiheesta julkaistiin ryhmään 9. huhtikuuta ja se koostui Perikato - elokuvan kuuluisasta kohtauksesta tehdystä meemistä. Perikato on vuonna 2004 ensi-iltansa saanut elokuva, jonka tapahtumat sijoittuvat natsi-Saksaan, toisen maailmansodan loppupuolelle ja elokuva keskittyy kuvaamaan Adolf Hitlerin viimeisiä päiviä tämän Berliinin päämajassa. Elokuvasa esiintyvä, kuuluisan ”bunkkerikohtauksen” raivoava Hitler on erityisesti vuosien 2005 ja 2011 välillä saavuttanut suuren suosion videomeeminä, joka tunnetaan nimellä ”Hitler kuulee”. Tyypillisessä ”Hitler kuulee” meemissä elokuvasta on leikattu bunkkerikohtaus, joka tekstitetään uudelleen ja meemissä Hitler ottaa kantaa erilaisiin nyky-yhteiskunnan kohtaamiin kuohuttaviin aiheisiin.¹⁰⁷ ”Hitler kuulee” -videoista on saatettu tehdä myös erilaisia kuvameemejä, joita myös Korona-lore -ryhmään jaettiin liittyen #maskigate-kohuun. Ensimmäinen #maskigate kohun meemi kuvasi Perikadon bunkkerikohtauksesta tuttua, raivoavaa Hitleriä, joka on suuttunut huoltovarmuusosaston epäonnistumisesta kasvomaskien hankinnassa (ks. kollaasi 7, maskigate1). Meemi koostui useamman kuvan sarjasta, josta tulee ilmi miten kohtauksen vuorosanat on tekstitetty tähän versioon. Kohtauksesta jaettiin ryhmään samasta aiheesta myös toinen meemi, jossa Hitlerin tilalle pöydän taakse on istutettu Sanna Marin, joka läksyttää hallituksen jäseniä epäonnistuneista maskikaupoista (ks. kollaasi 7, maskigate5). Vaikka nämä meemit sisältävät vahvan paikallisia piirteitä viitattaessaan Suomen sisäpoliittiseen kriisiin, meemi sisältää myös globaalisti ymmärrettäviä elementtejä paikallisten teemojen yhdistyessä yhteen kaikkien aikojen suosituimmasta videomeemistä.¹⁰⁸

Huhtikuussa yhteensä 17kpl kuvajulkaisuista viittasi tähän kohuun ja peräti 11 kpl näistä meemeistä julkaistiin kahden päivän sisällä ensimmäisen aihetta koskevan meemin julkaisusta. Huhtikuun puolenvälin jälkeen aihetta käsiteltiin enää 2:ssa meemissä ja samoin koko seuraavan kuukauden aikana ilmestyi enää 2 meemiä aiheeseen liittyen. Meemeissä viitattiin aktiivisesti huoltovarmuuskeskukseen, hallitukseen, Tiina Jylhään ja Onni Sarmasteeseen. Meemit vitsailivat maskien huonolla laadulla ja meemit tarjosivat kattavan

¹⁰⁷ Saarikoski 2016.

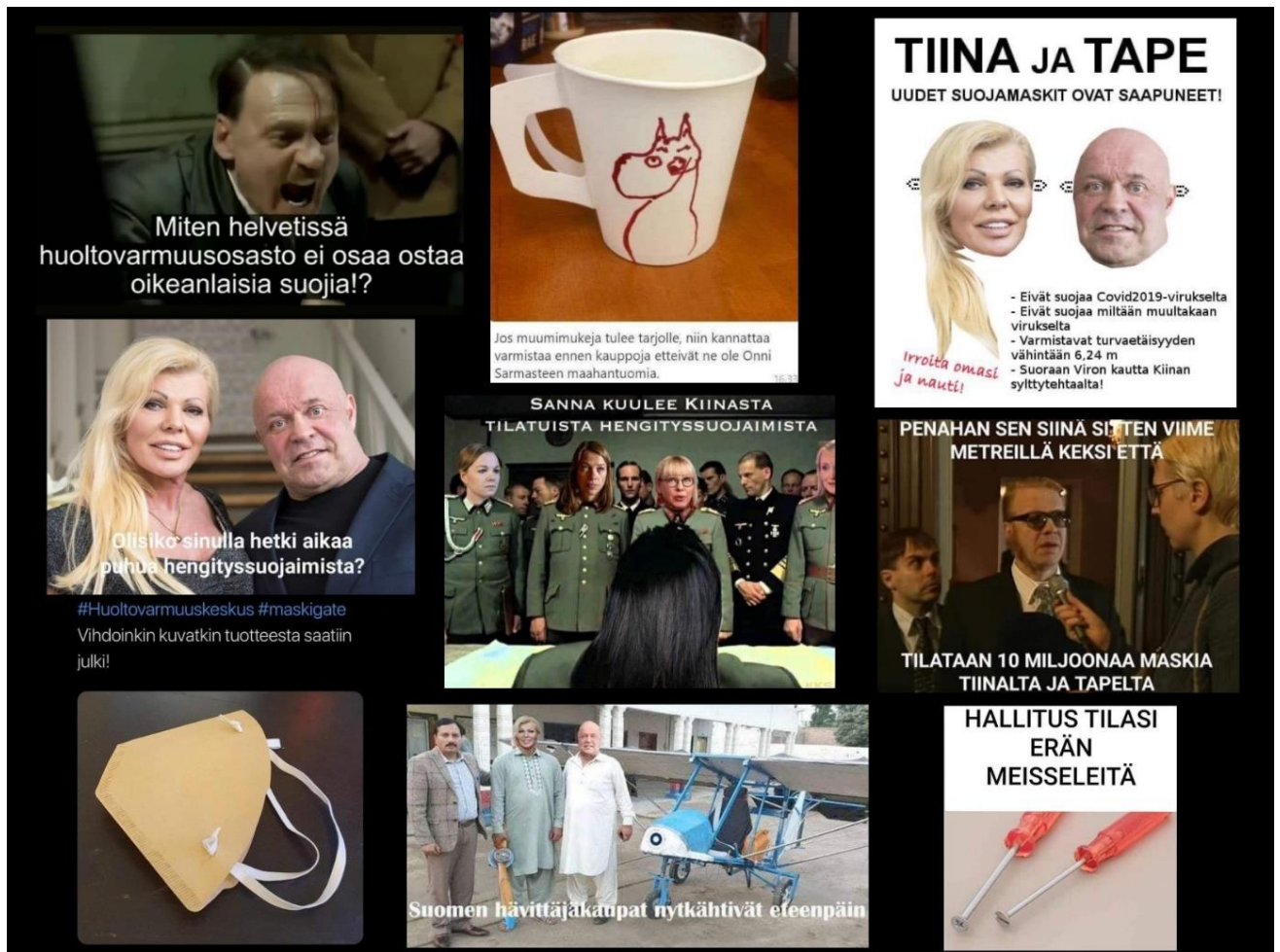
¹⁰⁸ Saarikoski, Mähkä & Peltonen 2021.

valikoiman muita tuotteita, joita hallitus voisi tilata samoilta henkilöiltä yhtä huonolla menestyksellä. Kuten aiheesta syntynyt kohukin, myös meemit ilmestyivät ryhmään nopeasti tapahtuneen jälkeen ja katosivat muiden aiheiden alle yhtä nopeasti kuin olivat ilmestyneetkin. Saarikoski, Mähkä ja Peltonen kirjoittavat meemien ajallisista kytköksistä ja #maskigateen viitaten tutkimuksessa tuodaan ilmi, miten tapausta seurannut kohu ja avaintunniste varmasti muistetaan vielä hetken, mutta esimerkiksi muutaman vuoden päästä meemien merkitys ei välttämättä avaudu lukijoille ilman selitystä ¹⁰⁹.

Edellä esiteltyt, hyvin tiukasti aikaan ja paikkaan sidotut meemit toimivat myös hyvänä esimerkkinä meemien lyhyestä elinkaaresta, joka elää ja kuolee usein vahvasti pinnalla oleviin uutisotsikoihin kytkeytyneenä. Börzsei kirjoittaa, että meemit mahdollistavat välittömän reagoinnin pinnalla oleviin aiheisiin ja kannustavat jakamaan niitä eteenpäin, joten meemien kautta ihmiset voivat kommentoida ajankohtaisia aiheita helposti. Börzsein mukaan suosituimmat meemit, ajasta riippumatta, kytkeytyvät pinnalla oleviin uutisotsikoihin ja aiheisiin. Meemien välittömästä, hetkellisestä ja muovattavasta luonteesta johtuen meemit saavuttavat huomiota, mutta myös katoavat nopeasti uudempien meemien alle. Jatkuva ja valtava tiedon määrä ei mahdollista pidempää kiinnittymistä yhteen ajankohtaiseen aiheeseen, sillä hetkessä on jälleen ilmestynyt uusia aiheita, joita kommentoida. ¹¹⁰

¹⁰⁹ Saarikoski, Mähkä & Peltonen 2021.

¹¹⁰ Börzsei 2013, 21 & 22.

Kollaasi 7. Maskigate kuvat 1-9. ¹¹¹

4.2 Eristyselämä

Yksi suurimmista kevään teemoista olivat eristysmeemit, jotka kattoivat peräti 35 % aikavälin julkaisuista. Eristysmeemeillä tarkoitan meemejä, jotka kuvaavat ihmisten elämää eristäytyneenä muusta maailmasta. Eristyksellä voidaan tarkoittaa myös sairastuneen ihmisen eristämistä terveistä, mutta tässä luvussa en erottele erikseen sitä ovatko ihmiset eristyksessä, karanteenissa, koronasulun (eng. lockdown¹¹²) aiheuttamassa eristyksessä vai

¹¹¹ Maskigate1 9.4.2020, Maskigate2 7.5.2020, Maskigate3 9.4.2020, Maskigate4 9.4.2020, Maskigate 5 10.4.2020, Maskigate6 10.4.2020, Maskigate7 11.4.2020, Maskigate8 10.4.2020, Maskigate9 15.4.2020.

¹¹² Sanalle "lockdown" ei ole suomenkielessä suoraa vastinetta, mutta yleisessä käytössä tätä vastaa sana "koronasulku". Collinsin sanakirjan (<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/lockdown>) mukaan lockdownilla tarkoitetaan tiukkoja rajoituksia, joilla rajoitetaan ihmisten matkustamista, kontakteja ja julkisilla alueilla liikkumista.

noudattavatko he kevyempiä ohjeistuksia pysyä kotona. Tämä kappale ei keskity syihin, joiden vuoksi ihmiset ovat joutuneet linnoittautumaan koteihinsa, vaan heidän kokemuksiinsa eristäytyneisyydestä. Seuraavassa luvussa käsittelemme enemmän niitä rajoituksia ja ohjeistuksia, jotka ovat vaikuttaneet eristyksen syntyyn.

Eristysmeemit keskittyivät sen ympärille, miten ihmisten eristyselämä sujui kotona. Teeman meemeissä kuvattiin eristyksen ja karanteenin tuomaa tylsyyttä, turhautumista, eristyksen aikataulua ja aktiviteetteja sekä mielenterveyden järkkymistä ja hermojen menetystä saman talouden ihmisiin. Eristyselämää käsitteleviin meemeihin on laskettu myös etätyöt, etäopinnot ja lasten etäopetus sekä erilaiset luovat etäyhteyksien avulla toteutetut aktiviteetit. Eristysmeemeissä saatettiin myös haaveilla ajasta, jolloin eristys loppuu ja niissä kuvattiin mielentilaa, jossa ihmiset palasivat karanteenista eristyksen jälkeen.

Eristyselämää - pääteeman meemit olivat pääosin kevyitä ja humoristisia ja keskittyivät hullunkurisiin asioihin, joita ihmiset keksivät kotonaan tehdä taistellessaan tylsyyttä vastaan. Teemaan sisältyvät meemit olivat helposti aukeavia, globaalisti ymmärrettäviä ja jakoivat samaistuttavia kuvauksia eristyneisyyden sujumisesta. Teema säilytti merkityksensä myös kuukausien edetessä; teeman meemit säilyivät tunnistettavina ja samankaltaisina läpi tutkittavan ajanjakson. Eristyselämää -teeman meemit eivät usein linkittyneetkään tiukasti vain tiettyyn, lyhyeen ajanjaksoon tai tapahtumiin, vaan kuvasivat eristyksen sujumista yleisellä ja samaistuttavalla tasolla. Koronameemejä tutkinut Shana MacDonald kirjoittaa, että meemejä käytetään affektiivisten yhteyksien luomiseen ihmisten välillä ja meemien samaistuttavuuden vaikuttavan niiden suosioon. Meemit usein kuvaavat elämää samaistuttavalla tavalla keskittyen arkeen tai absurdeihin tilanteisiin, jotka pandemiameemeissä ovat yhdistyneet uuden, absurdin arjen kuvaamiseen.¹¹³

Eristyselämää – pääteema oli suosituin tutkittavan aikavälin teemoista ja se kuvasikin laajasti uudistunutta arkea ja tarjosi jokapäiväisiä, samaistuttavia kokemuksia ja vertaistukea uudistuneen, tutusta ja turvallisesta irtaantuneen arjen keskelle. Näennäisestä kevyestä otteestaan huolimatta meemit kuitenkin sivusivat vahvasti eristyksen aiheuttamia ongelmia ihmisten kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa. Tutkimuksien mukaan laajat sulut ja karanteenin tuoma eristyneisyys ovat aiheuttaneet ihmisissä yksinäisyyttä ja tylsistymistä. Corona-aikana

¹¹³ MacDonald 2020, 144.

ihmisten kokema stressi, ahdistus, masennus, turhautuneisuus sekä epävarmuus ovat lisääntyneet. Sulkujen tuottamiin psykologisiin seurauksiin kuuluvat lisäksi esimerkiksi tunne-elämän järkkyminen, masennus, stressi, mielialanvaihtelut, ärtyneisyys, unettomuus, PTSD:n oireet, vihaisuus ja emotionaalinen väsymys.¹¹⁴ Korona-aikana tapahtunut koteihin sulkeutuminen on myös lisännyt esimerkiksi kotihälytyksiä, lähisuhdeväkivaltaa sekä päihteiden käyttöä¹¹⁵. Vaikka meemit tätä kautta käsittelevät pohjimmiltaan hyvin raskaita aiheita, tämän teeman meemit ovat pääosin huoletonta ja helposti sulateltavaa huumoria. Eristyselämä -teeman meemit sisälsivät niin humoristisia kuin ei-humoristisiakin merkityksiä, mutta suurimmassa osassa teeman meemeistä humoristinen ja samaistuttava ote oli vakavahenkisiä merkityksiä vahvemmassa asemassa¹¹⁶. Italialaista koronahuumoria tutkineet Bischetti, Canal ja Bambini myös tuovat ilmi, miten synkistä aiheista inspiroituneiden, mustaksi huumoriksi luettavien koronameemien synkkyuden taso voi vaihdella ja usein koronameemit keskittyvätkin pandemian kevyempiin osiin. Koronahuumorin vastaanottoon vaikuttaa mustan huumorin taso ja heidän tutkimuksensa mukaan kevyempiä aiheita käsittelevät meemit otettiin paremmin vastaan. Niitä pidettiin hauskoina, kun taas liian synkkiä aiheita, kuten sairastumista tai kuolemaa, ei yleisesti ottaen arvostettu yhtä paljon.¹¹⁷ Tämä huomio varmasti osaltaan selittää myös miksi suurin osa ryhmään jaetuista meemeistä käsitteli aihetta kevyellä otteella ja vaikka meemit käsittelivät laajasti pandemian vaikutuksia ihmisten elämään ja pohjautuivat vakaviin tapahtumiin, ne myös harkitusti kiersivät esimerkiksi koronasta johtuvat kuolemat (ja itsemurhat) kaukaa. Myös mustaa huumoria tutkineet Dynel ja Poppi kirjoittavat siitä, miten synkistä ja traumaattisista asioista inspiroitunut huumori usein vain sivuaa synkkää ja keskittyy aiheen kevyempiin aspekteihin¹¹⁸.

Monet meemit kytkivät eristyneisyyden vaikutuksia erityisesti eristysajan keston. Tämän teeman meemeille oli tyypillistä tuoda esille, kauanko eristys on kestänyt esiteltäessä eristyneisyyden vaikutuksia esimerkiksi mielenterveyden heikkenemiseen tai muihin kohdistuvan aggressiivisuuden lisääntymiseen. Myös eristyksen psykologisiin vaikutuksiin

¹¹⁴ Serafini et al 2020, 530.

¹¹⁵ Esim. Vasankari, <Ylen uutiset 3.12.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11678580>>.

¹¹⁶ Saarikoski, Mähkä & Peltonen 2021.

¹¹⁷ Bischetti, Canal & Bambini 2021, 11.

¹¹⁸ Dynel & Poppi 2018, 384.

perehtyvissä tutkimuksissa on tutkittu eristysajan keston vaikutusta ihmisten hyvinvointiin; mitä pidempään eristys kestää, sen isompi vaikutus eristyksellä on ihmisten mielenterveyteen ja erilaiset mielenterveyden häiriöt ovat tutkimusten mukaan lisääntyneet mitä pidempään ihmiset ovat viettäneet eristyksissä. ¹¹⁹

Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen joitakin tämän suuremman teeman sisältä löytyviä, pienempiä teemoja, jotka kuvaavat hyvin eristyselämää käsittelevien meemien ydintä. Näiden alakategorioiden avulla pyrin havainnollistamaan sitä miltä eristysmeemit ovat näyttäneet ja mitä ne ovat sisältäneet. Tämän havainnollistamisen tukena käytän kollaaseja, joille olen koonnut aihetta kuvaavia meemejä.

4.2.1 Eristysajan tylsyyttä, aktiviteetit ja sekoaminen

Kollaasi 8. Eristysaika kuvat 1-3. ¹²⁰

Yhteensä 362 meemissä kuvattiin eristysajan tylsistymistä, tekemisiä ja sekoamista. Tutkimuksien mukaan päivittäisten aktiviteettien ja rutiinien katkeaminen, sosiaalisten tarpeiden tyydyttämättä jättäminen ja sosiaalisten aktiviteettien puute vaikuttavat

¹¹⁹ Esim. Brooks et al 2020, 916 & 919.

¹²⁰ Eristys1 16.4.2020. Eristys2 13.4.2020, Eristys3 9.5.2020.

negatiivisesti ihmisten psyykkiseen hyvinvointiin ¹²¹. Eristys, rutiinien puute ja vähentyneet ihmiskontaktit aiheuttavat usein tylsistymistä, turhautumista ja muusta maailmasta eristäytymisen tunnetta, mikä on lisännyt ihmisten kokemaa ahdistusta ¹²². Eristys voi johtaa ensin yliaktivoitumiseen ja ahdistukseen ja myöhemmin lamaannuttavaan yksinäisyydentunteeseen ¹²³. Eristysajan merkitykselliset aktiviteetit voivat kuitenkin auttaa vähentämään tylsistymistä ja sen tuomaa turhautumista. ¹²⁴

Korona-lorein julkaisuissa eristysajan päivät koettiin merkityksettömäksi ja päivät sekoittuivat toisiinsa ja yhden päivän koettiin kestävän kuukausia. Kaikki suunnitelmat olivat vaihtuneet puuduttavaan kotona olemiseen ja tekemisen puutteessa mikä tahansa tekeminen kelpasi, jotta päiviin saatiin merkitystä. Osa ihmisistä pystyi hallitsemaan tilanteen hyvin ja saatettiin uppoutua esimerkiksi kodin ja pihan kunnostamiseen tai treenaamiseen ja elämäntaparemonttiin. Suurin osa meemeistä kuitenkin kuvasi ihmisiä, joille eristys ja tekemisen puute olivat liikaa. Hiljalleen järki alkoi katoamaan tekemisistä ja aktiviteetit muuttuivat yhä hullummaksi eristyksen edetessä. Meemit tallensivat tätä sekoamista ja hulluuden rajamaille ajautumista humoristisella, leikkisällä ja kekseliällä tavalla. Erityisesti Mona Lisa antoi kasvot eristykselle ja Mona Lisa oli suosituin yksittäinen henkilö, jota kuvattiin eristyselämää käsittelevissä meemeissä. Mona Lisa esiintyi toistuvasti meemeissä kuvaamassa eristyksen eri vaiheita ja hän esiintyi samankaltaisissa eristyselämää käsittelevissä meemeissä yhteensä 7 kertaa (ks. esim edellisen sivun kollaasi 8, kuva eristys3).

Tyypillistä tämän Eristyselämää -teeman meemeille oli tuoda ilmi, kauanko karanteeni oli kestänyt ja tämä kytkettiin usein päivien merkityksettömyyteen ja hulluuteen, joiden koettiin lisääntyvän sitä mukaa kuin eristys eteni. Eristyneisyyden on tutkittu aiheuttavan ihmisissä mielialanvaihteluita, sekavuutta ja turtuneisuutta ja näitä tuntemuksia käsiteltiin monissa meemeissä kevään aikana ¹²⁵. Kollaasin 9 alariviltä löytyvät meemit (eristys 8-11) toimivat esimerkkeinä meemeistä, jotka kuvasivat merkityksettömäksi muuttuneita päiviä ja turtuneisuutta virikkeettömään elämään. Yläriivin meemit (eristys 4-7) taas kuvasivat eristysajan mukanaan tuomaa tylsyyttä ja hulluuden lisääntymistä. Meemien voidaan myös

¹²¹ Serafini et al 2020, 530.

¹²² Esim. Brooks et al 2020, 916

¹²³ Serafini et al 2020, 530.

¹²⁴ Esim. Brooks et al 2020, 916.

¹²⁵ Serafini et al 2020, 530.

nähdä liittyvän eristysajan yksinäisyyteen, sillä monessa meemissä keksityt aktiviteetit liittyivät uusien ystävien rakentamiseen ja sosiaalisten tilanteiden simuloimiseen. Kollaasiin 9 meemit olivat hyvin tyypillisiä eristysajan hulluutta ja epätoivoista tekemistarvetta kuvaavia meemejä. Vaikka tämänkaltaisia meemejä jaettiin ryhmään lukuisia erilaisia, meemien aiheet ja toimintalogiikka kuitenkin pysyivät samankaltaisina ja meemit on helppo tunnistaa samaan trendiin kuuluviksi. Shifman kirjoittaa siitä miten meemejä käytetään sekä oman äänen ja yksilöllisyyden, että verkostoituneisuuden ilmaisuun. Meemien avulla voidaan tuoda esille omia oivalluksia ja luovuutta, mutta samalla laajempiin kokonaisuuksiin kytkeytyvät meemit myös rakentavat yhteenkuuluvuutta.¹²⁶ Meemien yksilöllisistä piirteistä huolimatta samankaltaiset aiheet, ominaisuudet ja trendit mahdollistavatkin helposti meemien tarkastelun myös kokonaisuuksina.

Kollaasi 9. Eristysaika kuvat 4-11.¹²⁷

Yhtenä eristysajan etenemisen mittarina pidettiin hiusten tilaa ja huonontunutta yleisilmettä. Ihmisten kipeää tarvetta parturille ja epäonnistuneita kotiparturointeja kuvattiin yhteensä 38:ssa meemissä ja erityisen suosittu aihe oli huhti-toukokuun aikana. Hiusten tilaa käsittelevät meemit yhdistyivät myös Trumpin kannattajiin, jotka olivat uutisten mukaan

¹²⁶ Shifman 2014, 30, 33 & 34.

¹²⁷ Eristys4 2.4.2020, Eristys5 2.5.2020, Eristys6 5.6.2020, Eristys7 22.4.2020, Eristys8 19.5.2020, Eristys9 26.4.2020, Eristys10 12.5.2020, Eristys11 24.4.2020.

protestoineet Yhdysvalloissa uudelleenavaamisen puolesta päästäkseen jälleen parturiin ¹²⁸. Itse hiusten huonontuneen kunnon ja resuisen yleisilmeen lisäksi lihomisen koettiin vahvasti kuuluvan eristysaikaan ja syöminen olikin suosituin yksittäinen aktiviteetti, johon viitattiin jatkuvan ruoan ahmimisen, lihomisen ja jääkaapin tuijottelun kautta yhteensä 51:ssä meemissä. Olen laskenut eristyksen aikana lihomista käsittelevät meemit tähän mukaan, vaikka tietysti esimerkiksi eristyksen aiheuttaman liikunnan vähentymisen voidaan myös nähdä vaikuttavan asiaan. Meemeissä oli myös suosittua kuvata eristysajan juomista, joka saattoi kuulua päivittäisiin harrastuksiin. Juomista kuvattiin yhteensä 39:ssä meemissä. Yhdysvalloissa toteutetun tutkimuksen mukaan eristysaika on lisännyt alkoholinkulutusta ja vaikka juomisella voidaan pyrkiä korona-ajan aiheuttaman masentuneisuuden ja ahdistuneisuuden lieventämiseen, juominen on usein heikentänyt mielenterveyden tilaa entisestään ¹²⁹. Vaikka myös Suomessa mielenterveyden heikkenemisen lisäksi lisääntynyt alkoholin kulutus korreloi myös lähisuhdeväkivallan ja häiriökäyttäytymisestä johtuvien kotihälytysten kanssa ¹³⁰, meemeille oli tyypillistä kuvata juomista joko kevyenä ja hauskana aktiviteettina, joka kuului osaksi karanteenia, tai harrastuksena, joka tarjosi lohtua vaikeana aikana.

¹²⁸ Esim. Rahman, Newsweek 20.4.2020, <<https://www.newsweek.com/protesters-wave-signs-branded-dumb-ignorant-1498873>>.

¹²⁹ Pollard et al 2020, 3.

¹³⁰ Vasankari, YLE uutiset 3.12.2020, <<https://yle.fi/uutiset/3-11678580>>.

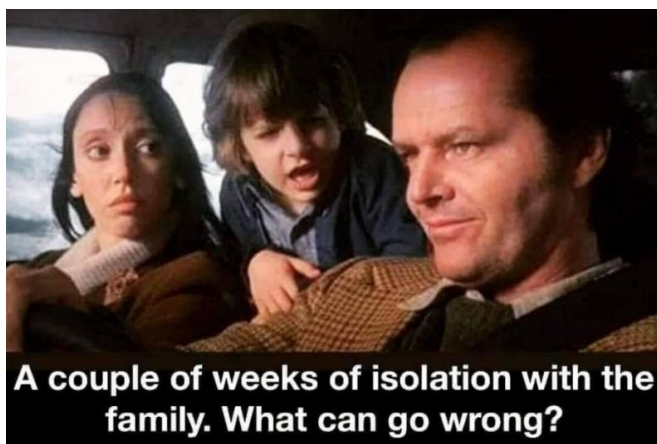
Kollaasi 10. Eristysaika kuvat 12- 17. ¹³¹

Myös WC-paperia, sen hamstraamista ja vaikeaa saatavuutta käsittelevät meemit olivat suosittuja ryhmässä ja WC-paperi ja sen hamstraaminen nähtiin meemeissä olennaisena eristysajan mittarina. Aiheen suosio oli kuumimmillaan maaliskuussa, jolloin 45:stä kuvameemistä peräti 10 meemiä käsitteli WC-paperia ja sen hamstraamista. Yhteensä WC-paperi esiintyi 44:ssä meemissä kuukausien aikana. WC-paperin hamstraaminen on pandemian aikana ollut maailmanlaajuinen ilmiö, joka on rantautunut Suomeen maaliskuussa 2020. Myös ilmiötä ja siitä uutisointia seuranneet meemit ovat ehtineet kiertää ympäri sosiaalista mediaa jo hyvän aikaa ennen Korona-lore -ryhmän luomista. Tämän johdosta myös aihetta käsittelevät meemit voivat näyttäytyä ryhmässä vähemmän keskeisinä korona-ajan kuvaajina kuin mitä ne ovat todellisuudessa olleet.¹³²

¹³¹ Eristysaika12 29.4.2020 , Eristysaika13 5.2.2020, Eristysaika14 17.4.2020, Eristysaika15 10.4.2020, Eristysaika16 9.5.2020, Eristysaika17 13.5.2020.

¹³² Ks. esim HS 12.3.2020, <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006437209.html>> & The Guardian 12.2.2020, <<https://www.theguardian.com/world/2020/feb/12/like-a-war-fight-for-rice-toilet-roll-coronavirus-convulses-hong-kong>>.

4.2.2 Hermojen menetys ja kyllästyminen kanssaeläjiin

Hermostuminen kuva 1. ¹³³

Vaikka tämän teeman meemit käsittelivät hermostumista kanssaeläjiin kevyellä ja humoristisella otteella, aiheen taustalla kuitenkin kummittelevat niin lisääntyneet ongelmat perheiden sisällä kuin kiristyneet naapurisuhteetkin. Suomessa toimivan Ensi- ja turvakotien liiton teettämän tutkimuksen tuloksissa tuodaan esille, miten koronatilanne on lisännyt ja kärjistänyt ongelmia parisuhteissa ja perheiden sisällä ja lisännyt perheen riitoja ¹³⁴.

Poliisihallituksen tilastojen mukaan kotihälytykset ovat kasvaneet Suomessa koronavuonna 2020 kokonaisuudessaan noin 25 % edelliseen vuoteen verrattuna. Suurin osa hälytyksistä on koskenut häiritsevää meteliä ja häiriökäyttäytymistä, johon on vaikuttanut erityisesti korona-aikana lisääntynyt alkoholinkäyttö. Suurin osa näistä ilmoituksista on naapureiden tekemiä.

¹³⁵ Myös kotihälytykset ja lähisuhdeväkivalta ovat lisääntyneet maailmanlaajuisesti pandemian aikana. YK:n naisjärjestön varapääjohtaja Åsa Regner kertoo, että miesten heille läheisiin naisiin kohdistama väkivalta on lisääntynyt maailmanlaajuisesti 30 % korona-aikana ¹³⁶.

Meemeissä käsiteltiin samassa taloudessa asuvien (sekä naapurien) kiristyviä välejä, hermojen menetystä ja riitoja. Eristysajan kuluessa hermot menetettiin samassa taloudessa

¹³³ Hermostuminen1 5.4.2020.

¹³⁴ Särkelä & Siltaniemi 2020, 6

¹³⁵ Vasankari, Ylen uutiset 3.12.2020, <<https://yle.fi/uutiset/3-11678580>>.

¹³⁶ Jeskanen, Helsingin sanomat 1.12.2020, <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000007653022.html>>.

asuviin ja kumppaneiden hengittäminenkin alkoi nopeasti ärsyttämään. Meemeissä spekulointiin eristyksen päättyessä tapahtuvalla avioerojen määrän räjähdyksellä ja eristyksen aikana kasvavalla murhanhimolla kanssaeläjiä kohtaan. Erityisen suosittua tässä kategoriassa oli kuvata vaimoja, jotka kaivoivat miehilleen hautoja takapihalle tai kutoivat näille hirttosilmukkaa. Myös lemmikeillä meni hermot ihmisten jatkuvaan seuraan ja meemeissä kuvattiin paljon myös eläinten turhautumista ihmisiin. Yhteensä hermostumista kanssaeläjiin kuvattiin 54:ssä meemissä.

Kollaasi 11. Hermostuminen kuvat 2-7. ¹³⁷

Vaimojen kuvattiin menettävän hermot mieheensä 17:ssä meemissä, mikä teki tästä eläinten kyllästymistä kuvaavien meemien ohella suosituimman aiheen tämän kategorian sisällä. Vertailun vuoksi miesten kyllästymistä vaimoihinsa kuvattiin 5:ssä meemissä. Eläinten kyllästymistä ihmisiin taas kuvattiin yhteensä 22:ssä meemissä. Muutamassa meemissä

¹³⁷ Hermostuminen2 31.3.2020, Hermostuminen3 18.4.2020, Hermostuminen4 14.4.2020, Hermostuminen5 4.4.2020, Hermostuminen6 19.4.2020, Hermostuminen7 8.4.2020.

kuvattiin myös vanhempien kyllästymistä lapsiinsa ja kerrostalonaapureiden hermostumista toisiinsa.

Vaikka tilastot osoittavat huipun erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan osalta, meemeissä oli tyypillistä viitata naisiin nalkuttavina ja miehiään kohtaan aggressiivisesti käyttäytyvinä vaimoina. Miesten naisiin kohdistamaa aggressiota ja väkivaltaa kuvattiin huomattavasti vähemmän. Stereotyyppinen ”nalkuttava vaimo” varmasti kestää huumoria paremmin, kuin meemit, joissa vitsailtaisiin sillä, miten naisiin kohdistuva väkivalta on lisääntynyt. Vaikka koronahuumori on paikoin mustaa huumoria, se silti pysyttelee huumorin ja leikillisyyden puolella erityisesti eristyselämää kuvaavissa meemeissä. Teeman meemit kuvaavat hyvin Bischettin, Canalin ja Bambinin tekemää havaintoa siitä, miten hankaliakin tilanteita pystytään kuvaamaan huumorilla, mutta sen tulee kuitenkin olla hyvän maun rajojen sisällä, jotta huumorista voidaan vielä nauttia, eikä sitä oteta vastaan mauttomana ¹³⁸.

Hermojen menetys ja kyllästyminen kanssaeläjiin - teeman meemit toistuivat vain harvoin ja suosituin yksittäinen tämän kategorian meemi kuvasi mustavalkoisessa valokuvassa esiintyvää naista, joka kutoo hirttosilmukkaa (ks. Seuraavalla sivulla kollaasi 12). Suurimmassa osassa muista kielistä suomeksi käännettyissä, globaaleissa meemeissä käännos oltiin tehty vain hyvin pienillä muutoksilla ja käännetyt versiot vastasivat sekä sisällöltään että muodoltaan alkuperäisiä versioita. Tämä meemi esiintyi ryhmässä kevään aikana 3 kertaa, kerran maaliskuussa, kerran huhtikuussa ja kerran kesäkuussa. Joka kerta jaettu meemi poikkesi hieman edeltäjästään. Kaksi versioista oli englanniksi ja yksi suomeksi. Huomattavaa on, että versiot olivat muutoksesta huolimatta hyvin samankaltaisia. Kaikissa versioissa meemin muoto, sisältö ja asenne säilyvät lähes muuttumattomana, lukuun ottamatta pieniä muutoksia koskien esimerkiksi vaihteluita kuluneen karanteenijän pituudessa. Shifman on kirjoittanut, että vaikka digiaikana meemien jakaminen esimerkiksi kopioimalla tai linkkaamalla on helppoa, tästä huolimatta ihmiset usein haluavat luoda meemeistä omia versioitaan ¹³⁹.

¹³⁸ Bischetti, Canal & Bambini 2021, 11.

¹³⁹ Shifman 2014, 20.

Kollaasi 12. Hermostuminen kuvat 8-10. ¹⁴⁰

4.2.3 Etätyöt, etäopinnot ja lasten etäopetus

Vallitseva tilanne on pakottanut ihmiset etäyhteyksien pariin ja teknologialla onkin ollut tärkeä tehtävä paitsi töiden ja koulunkäynnin mahdollistajana, myös elintärkeässä sosiaalisten suhteiden ylläpitämisessä ja yhteydenpidossa muiden ihmisten kanssa aikana, jolloin fyysinen etäisyys muihin on ollut välttämätöntä. Tutkimuksissa todetaankin, miten älylaitteet ovat eristyksissäkin välttämättömyys, eivätkä ylellisyyttä. Älylaitteet paitsi auttavat vähentämään eristyksen aiheuttamaa tylsyyttä, ne myös mahdollistavat yhteydenpidon muiden ihmisten kanssa, mikä voi auttaa vähentämään eristyneisyyden, stressin ja ahdistuksen tunteita. ¹⁴¹ Älylaitteiden käyttö on mahdollistanut myös psykologisen avun saannin ja ammattilaiset ovat edelleen pystyneet tarjoamaan esimerkiksi videoyhteyksien ja chattien avulla keskusteluapua ja tukea ¹⁴². Monet työt ollaan pystytty negatiivisista ennakkokäsityksistä huolimatta järjestämään hyvin etänä, mutta päänvaivalta ei tässäkään olla säästyty ja erityisesti tekniset murheet ja motivaatio-ongelmat ovat olleet etätyöläisten riesana.

Suomessa toimiva Ensi- ja turvakotien liitto on teettänyt keväällä 2020 kyselytutkimuksen, jossa on tutkittu korona-ajan, erityisesti rajoitusten ja eristyneisyyden aiheuttamia ongelmia lapsiperheiden arjessa. Yleisimpinä ongelmina, jotka ilmenivät 43% vastauksissa, tuotiin esille korona-ajan tuoma psyykinen kuormitus ja sen aiheuttamat reaktiot, joihin kuuluivat mm. stressi, ahdistus, uupumus ja yleinen toivottomuuden tunne. Toiseksi yleisimmäksi

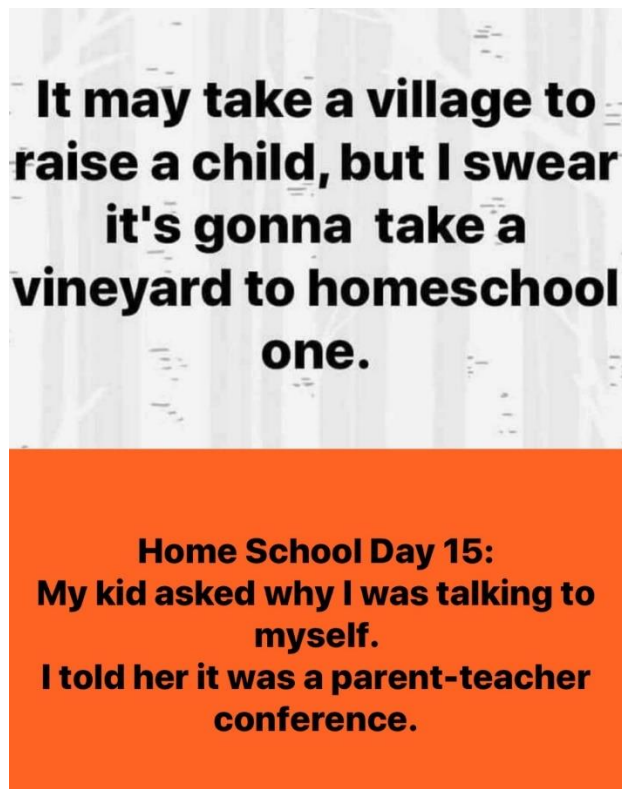
¹⁴⁰ Hermostuminen8 2.4.2020, Hermostuminen9 31.3.2020, Hermostuminen10 13.6.2020.

¹⁴¹ Brooks et al 2020, 918.

¹⁴² Saladino, Algeri & Auriemma 2020, 3.

ongelmaksi oltiin nimetty etätyöskentelyn ja lastenhoidon sekä etätyöskentelyn ja etäkoulun yhdistäminen. 25% vastaajista toi esille lasten tarpeiden ja etätyön yhteen sovittamisen hankaluudet. Vastauksissa tuotiin esille myös etäkouluun liittyvät ongelmat ja usein lapset tarvitsivat vanhempien tukea koulunkäynnissä, mutta myös vanhemmilla oli usein oma työnsä hoidettavana etäyhteyksien kautta. Etäopetuksen järjestämistavoissa on ollut koulukohtaisia eroja ja tukea koululta tai muilta tahoilta on ollut vastaajien mukaan vaihtelevasti tai ei ollenkaan saatavilla. ¹⁴³

ANTAKAA NE KOTITEHTÄVÄT TEKSTIVIESTILLÄ
KOULUKIRJASTA, EIKÄ MITÄÄN: AVAA LINKKI, KATSO
RUNO, KIRJOITA VASTAUKSET, OLIKO RUNO
A: RUNO
B: KERTOMUS
LÄHETÄ VASTAUKSESI SATURNUKSEN KAUTTA
OPETTAJALLE, REHTORIN KOTISÄHKÖPOSTIN
KAUTTA, ENNEN PÄÄSIÄISTÄ, KUITENKIN JOULUN
JÄLKEEN. JOS KUITENKAAT ET OSAA PÄÄTTÄÄ, VOIT
MENNÄ TIETOKONEELLASI APUOPETTAJAN
ANTAMAAN LINKKIIN JA VASTATA SIELTÄ KOHDAN 3
A KYSYMYKSEN KOLMANTEEN OSIOON, JONKA
LÖYDÄT TOISSAPÄIVÄNÄ LÄHETETYSTÄ
ÄIDINKIELEN TEHTÄVÄSTÄ 5. VILLESSÄ ON MYÖS
TEHTÄVÄ: PIIRRÄ PIERU PAPERILLE JA LÄHETÄ SIITÄ
KUVA. (VIDEO OLISI MYÖS KIVA). PS. EN OLE SAANUT
VIELÄ KAIKILTA VIIME VIIKON VIDEOTEHTÄVÄÄ,
JOSSA PITI HEITTÄÄ KAKSI KUPERKEIKKAA JA VIEDÄ
ROSKAT! VANHEMMILLE VIELÄ TIEDOKSI, ETTÄ
WILMAN SALASANA PITÄÄ MUUTTA HUOMISEEN
MENNESSÄ, JOS NÄIN EI OLE TEHTY, OLE
YHTEYDESSÄ VILLEN KAUTTA REHTORIN VAIMO
KERTTUUN. HÄNELTÄ SAAT VÄLIAIKAISEN
SALASANAN KUISKAAMALLA MATKAPUHELIMEESI
SANAN: AHKERA. OIKEIN HYVÄÄ PÄÄSIÄISTÄ
(MUISTAKAA LAITTA MAALATUISTA MUNISTA
KUVAT ENNEN VIIKONLOPPUA WILMAN RYHMÄÄN
3BC!)

Kollaasi 13. Etätyöt kuvat 1-3. ¹⁴⁴

Meemit käsittelivät runsaasti lapsiperheiden arkea ja haasteita niin etätyöskentelyssä lasten ollessa kotona kuin lasten etäkoulun kanssakin tuotiin paljon esille. Meemit kuvasivat lasten etä- ja kotiopetuksen hyvin raskaana ja paljon vaativana. Usein ohjeistukset koettiin epäselvinä ja ratkaisu moniin ongelmiin löytyi alkoholista.

¹⁴³ Särkelä & Siltaniemi 2020, 3.

¹⁴⁴ Etätyöt1 10.4.2020, Etätyöt2 16.4.2020, Etätyöt3 8.5.2020.

This is Wilson. He is now working from home 😊

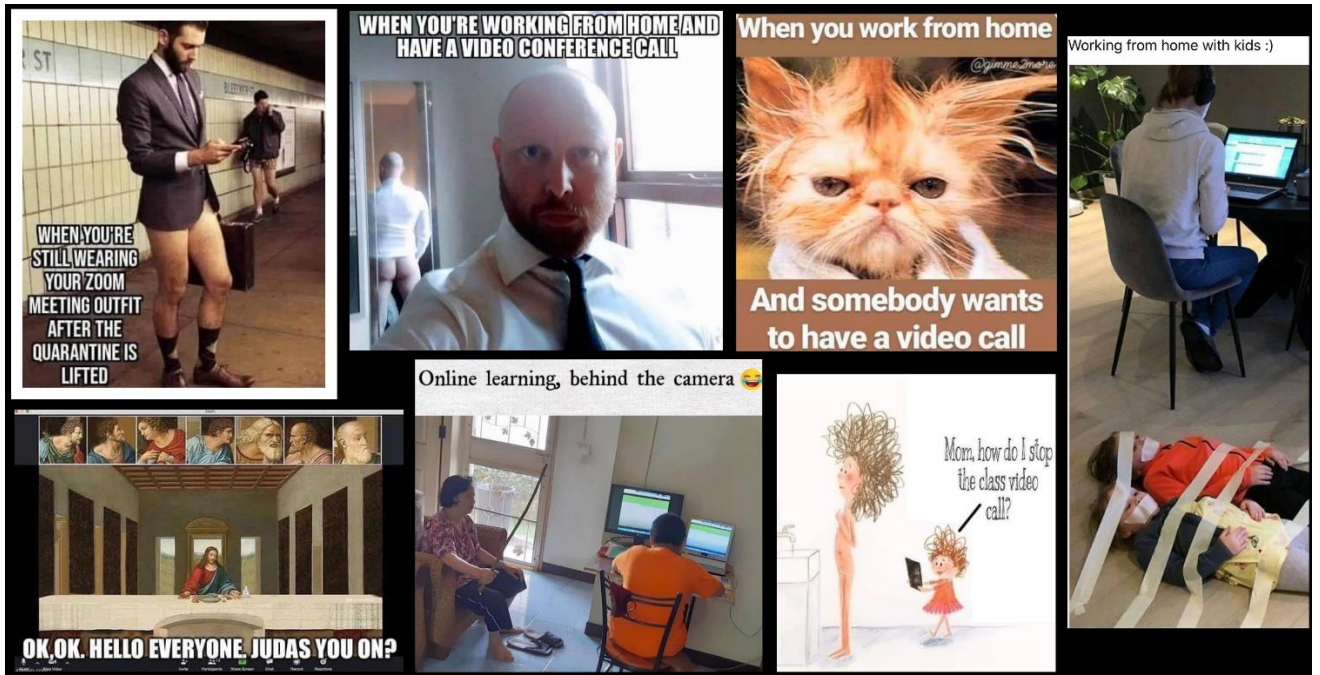
Etätyöt kuva 4. ¹⁴⁵

Kuvassa Etätyöt4 nähdään suosituin yksittäinen etätyöskentelyä käsittelevä meemi, joka jaettiin ryhmään sellaisenaan, ilman muutoksia yhteensä 5 kertaa. Sama kuva oli myös suosituin eläinaiheinen meemi.

Yhtensä etätöitä, -opintoja, ja erinäisiä etänä toteutettuja sosiaalisia tilanteita käsiteltiin 79 kuvameemissä kevään aikana. Tämä luku sisältää kaikki kuvat, joissa joko kuvassa tai kuvatekstissä kuva liitettiin etätöihin, etäkouluun tai esimerkiksi etävihkimisiin tai kavereiden etätapaamiseen. Myös kuvat, joissa mainittiin etäkommunikaatioon käytetyt palvelut kuten Zoom, Webex tai Teams, laskettiin tähän. Jätin pois esimerkiksi meemit, joissa kuvataan yleisesti vanhempien turhautumista lapsiinsa eristyksen aikana, sekä meemit, joissa tuotiin esille, miten lapset luultavasti pääsevät palaamaan kouluun vasta vanhuksina. Sen sijaan esimerkiksi meemit, joissa käsiteltiin mielentilaa missä lapset palaavat kouluun kuukausien etä- ja kotiopetuksen jälkeen on laskettu mukaan, sillä vitsin pääpaino on etäopetuksen tuloksissa, eikä esimerkiksi siinä kauanko itse eristys kestää.

Suosituin aihe tämän alateeman meemeissä oli etätyöt, jota käsiteltiin 51:ssä meemissä. Etäopintoja ja lasten etäopetusta käsiteltiin yhteensä 24:ssä meemissä. Näiden suosituimpien teemojen lisäksi muutamissa meemeissä käsiteltiin esimerkiksi Jeesuksen ja opetuslasten etätapaamisia, etävihkimistä sekä etäpäsiäistä, vappua ja virpomista.

¹⁴⁵ Etätyöt4 1.4.2020.

Kollaasi 14. Etätyöt kuvat 5-11.¹⁴⁶

Meemeissä pohdittiin etätyöskentelyn pukeutumiskoodeja ja housuttomuuden, sekä epäsiistin ulkonäön nähtiin kuuluvan asiaan, erityisesti silloin kun videopalavereita ei pitänyt olla tiedossa. Meemit käsittelivät myös motivaatiota ja kotona työskentelyn tarjoamia häiriötekijöitä kuten lapsia ja lemmikkejä. Lemmikkien esiintyminen videopalavereissa kuitenkin myös piristi päivää ja useassa meemissä tuotiin esille eläinten harrastama ”zombombing” niin eläinten kuin ihmistenkin riemun lähteenä. Meemeissä kuvattiin myös monipuolisesti huonoja yhteyksiä ja hankaluuksia teknologian kanssa.

¹⁴⁶ Etätyöt5 13.6.2020, Etätyöt6 3.4.2020, Etätyöt7 22.4.2020, Etätyöt8 16.4.2020, Etätyöt9 9.4.2020, Etätyöt10 24.5.2020, Etätyöt11 7.5.2020.

4.3 Rajoitukset ja ohjeistukset

Teema rajoitukset ja ohjeistukset liittyy perustavanlaatuisesti terveysjärjestöjen ja valtioiden jakamiin ohjeistuksiin sekä rajoituksiin, joilla pyritään estämään koronavirustartuntojen lisääntyminen vähentämällä ihmisten välisiä kohtaamisia. Kohtaamisten välttäminen on varmin keino välttää tartuntoja ja taudin leviämistä ja rajoitukset pyrkivät suojelemaan kansalaisten terveyttä, ottaen erityisesti riskiryhmät huomioon ¹⁴⁷.

Maailman terveysjärjestö WHO ja Suomessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL ovat antaneet ohjeistuksia, joita kansalaisten tulee noudattaa koronavirustartunnan ehkäisemiseksi. Toukokuussa 2020 THL:n ohjeistukset ovat keskittyneet erityisesti hygieniaan ja lähikontaktien välttämiseen. Hygieniaa koskevilla ohjeistuksissa THL:n ohjeistukset kehottavat ihmisiä pesemään käsiä huolellisesti, käyttämään alkoholipohjaista käsidesiä aina kun käsien peseminen ei ole mahdollista, yskimään oikein ja välttämään kasvojen koskettelua. Lähikontaktien välttämistä koskevilla ohjeistuksissa kehoitetaan ihmisiä säilyttämään vähintään 1-2 metrin turvaväli muihin ihmisiin, välttämään julkisilla paikoilla liikkumista, olemaan osallistumatta yli 10 hengen tilaisuuksiin, tekemään etätöitä aina kun se on mahdollista ja välttämään kättelyä. ¹⁴⁸ THL:n ohjeistukset näkyivät hyvin vahvasti myös aineistoni meemeissä ja tämä luku on muodostunut teemoista, jotka kietoutuvat tiukasti näiden ohjeistuksien ympärille. Samat aiheet toistuivat niin paikallisesti tuotetuissa kuin globaalisti kiertävissäkin meemeissä ja eri maiden terveysviranomaisten ohjeistukset kansalaisille ovatkin olleet samankaltaisia maasta riippumatta (Ks. Esim CDC:n ohjeistukset)¹⁴⁹.

Terveysviranomaisten jakamien ohjeistuksien lisäksi meemeissä käsiteltiin myös koronasulkuja, eristystä ja karanteenia. Koronasululla eli ”lockdownilla” tarkoitetaan tiukkoja rajoituksia, joilla rajoitetaan ihmisten matkustamista, kontakteja ja julkisilla alueilla liikkumista

¹⁴⁷ Ks. esim. Suomen Valtioneuvoston ohjeistukset, <<https://valtioneuvosto.fi/tietoa-koronaviruksesta/rajoitukset-ja-suositukset>>.

¹⁴⁸ THL, 21.5.2020, (Wayback Machine 28.7.2020), <<https://web.archive.org/web/20200521051559/https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tarttuminen-ja-suojautuminen-koronavirus>>.

¹⁴⁹ Ks. Esim. CDC:n ohjeistukset 21.5.2020 (Wayback Machine 28.7.2020), <<https://web.archive.org/web/20200521050204/https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevention-getting-sick/prevention.html>>.

¹⁵⁰. Eristäminen ja karanteeni ovat keinoja, joilla pyritään katkaisemaan tartuntaketjuja ja estämään taudin leviämistä. Eristyksellä tarkoitetaan tarttuvaa tautia sairastavien henkilöiden eristämistä terveistä. Karanteeniin voidaan määrätä myös oireeton henkilö, jos tämä on altistunut tartuntataudille.¹⁵¹

Tämän teeman meemit käsittelevät rajoituksia ja ohjeistuksia sekä niiden noudattamista, noudattamatta jättämistä ja noudattamisen valvomista ja siihen kehottamista. Sekä tavalliset tullaajat että viranomaiset saattoivat toimia kehottajina ja valvojina. Meemeissä saatettiin myös kritisoida annettuja ohjeistuksia tai luoda omia, humoristisia ohjeistuksia niiden rinnalle. Siinä missä Eristyselämää – teeman meemit olivat pääosin pehmeitä ja samaistuttavia, tämä teema on monin paikoin hieman vakavampi sävyllään ja meemien lävitse saattoi kuulua turhautuminen ihmisten vastuuttomuuteen, vahva vaatimus ohjeistuksien noudattamiseen ja toisaalta myös kritiikki annettuja ohjeistuksia tai riittämätöntä tiedotusta kohtaan. Tiedonjaon riittämättömyyttä karanteeniaikana on tutkittu enemmänkin ja tiedon riittämättömyys, huonot ohjeistukset ja päättävien tahojen läpinäkyvyyden puute ovat lisänneet karanteenissa olevien stressiä ja mahdollisesti myös vaikuttaneet ihmisten kokemaan vaikeuteen noudattaa karanteeniprotokollia ¹⁵². Riittämätön tieto voi tutkimuksien mukaan johtaa siihen, ettei karanteenin tarpeellisuutta ymmärretä tai nähdä toimenpiteiden tärkeyttä pandemian leviämisen hillitsemiseksi ¹⁵³. Edellisessä luvussa olen käsitellyt kanssaeläjien välien kiristymistä korona-aikana ja olen tuonut esille, miten vallitseva tilanne on lisännyt riitoja parisuhteissa ja perheiden sisällä. Ensi- ja turvakotien liiton toteuttamassa tutkimuksessa tuodaan ilmi, miten yhtenä syynä riitojen lisääntymiseen ovat olleet erilaiset näkemykset ja tulkinnat viranomaisten jakamien ohjeistuksien noudattamisesta ¹⁵⁴.

Tämän teeman meemit olivat paitsi humoristisia, ne sisälsivät myös selvästi enemmän huumoriin kiedottua kritiikkiä ja painavia huomautuksia kuin mitä Eristyselämää -teeman meemit. Humoristisesta otteestaan huolimatta meemeillä voi olla muitakin tarkoituspäriä

¹⁵⁰ Collins sanakirja/lockdown, <<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/lockdown>>.

¹⁵¹ Ks esim. THL/Karanteeni ja eristys, <<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tarttuminen-ja-suojautuminen-koronavirus/karanteeni-eristys-ja-karanteenia-vastaavat-olosuhteet>>.

¹⁵² Brooks et al 2020, 916.

¹⁵³ Serafini et al 2020, 532.

¹⁵⁴ Särkelä & Siltaniemi 2020, 6.

kuin viihdyttää tai tarjota samaistumispintaa. Esimerkiksi paljon huumoria tutkinut Marta Dynel kirjoittaa, miten huumori ja totisuus usein nähdään toistensa vastakohtina, vaikka huumori ja vakavahenkiset merkitykset voivat myös kietoutua yhteen ¹⁵⁵. Dynel ja Poppi ovat tuoneet esille, miten huumori voi myös toimia sosiaalisikäytännöllisenä työkaluna, jonka avulla pyritään saavuttamaan sosio-psykologisia tavoitteita ja jakamaan eteenpäin ideologioita ¹⁵⁶. Vaikka meemien tarkoitus on viihdyttää, ne voivat toimia myös ei-humoristisen sanoman viestittäjinä. Jos tarkastellaan Rajoitukset ja ohjeistukset -teeman meemien sisältämiä merkityshierarkioita, voidaan esittää, että tässä teemassa vakavahenkiset viestit ja merkitykset ovat meemeissä usein huumoria keskeisemmässä asemassa. ¹⁵⁷ Tämän teeman meemit jakoivat eteenpäin vahvaa viestiä siitä, mikä nähtiin oikeana ja mikä vääränä ja miten älykkäinä nähtyjen ihmisten tulisi toimia. Näin meemit jakoivat näkyvästi eteenpäin myös ihmisten aitoja uskomuksia ja ”tosiasiallisia” merkityksiä, kuten Dynel ja Poppi kirjoittavat. ¹⁵⁸

Rajoituksia ja ohjeistuksia käsiteltiin yhteensä peräti 34 % kaikista aikavälin meemeistä. Olen jakanut teeman alateemoihin turvavälit ja kontaktin välttäminen, eristämisen ja uudelleenavaaminen, maskit ja suojarusteet sekä hygieniaohjeistukset. Erityisesti tämän pääteeman sisällä alateemat menivät paljon ristiin ja yksi meemi saattoi käsitellä useampaa tähän teemaan sopivaa alakategoriaa. Yhdessä meemissä saatettiin esimerkiksi sekä kehottaa pitämään turvavälejä että käyttämään maskeja ja pesemään käsiä. Seuraavalla sivulla esiintyvä kollaasi 15 havainnollistaa julkaisuja, joissa esitellään yleisesti ohjeistuksia ja esimerkin kuvat sisältävät useampia alateemoja.

¹⁵⁵ Esim. Dynel 2017, 83.

¹⁵⁶ Dynel & Poppi 2018, 385.

¹⁵⁷ Saarikoski, Mähkä & Peltonen 2021.

¹⁵⁸ Dynel & Poppi 2018, 386.

Kollaasi 15. Rajoitukset ja ohjeistukset, kuvat 1-4. ¹⁵⁹

Jeesus ja opetuslapset esiintyivät kevään meemeistä erityisesti tässä teemassa ja erityisesti Jeesuksen viimeistä ehtoollista¹⁶⁰, sekä tämän kuolleista heräämistä valvottiin tiukasti poliisien toimesta ja Juudaksen tapa tunkeutua Jeesuksen kylkeen turvaväleistä välittämättä herätti pahennusta. Jeesus joutui meemeissä toistuvasti ongelmiin poliisien kanssa rikkoessaan karanteenia ja kokoontuessaan opetuslastensa kanssa. Lopulta myös Jeesus löysi etätyöskentelyn salat ja viimeinen ehtoollinen toteutettiin etäyhteyksien avulla – ennen Jeesuksen lopullista etätöihin siirtymistä. Kaikkiaan Jeesus esiintyi meemeissä ja tähän

¹⁵⁹ Rajoitukset1 16.5.2020, Rajoitukset2 21.4.2020, Rajoitukset3 7.5.2020, Rajoitukset4 11.4.2020.

¹⁶⁰ Suurin osa Jeesusta käsittelevistä meemeistä rakennettiin Leonardo da Vincin maalaama Viimeinen ehtoollinen – teosta hyödyntäen. Ylipäättään Jeesukseen viittaavat meemit hyödynsivät runsaasti vanhoja taideteoksia.

viitattiin yhteensä 22 kertaa, mikä tekee Jeesuksesta toiseksi suosituimman kaikissa kevään meemeissä kuvatun henkilön – heti Donald Trumpin ylivoimaisen ykkössijoituksen jälkeen. Vertailun vuoksi esimerkiksi aiemmin käsitelty pääministeri Sanna Marin esiintyy ja tähän viitataan suoraan 13 meemissä (erityisesti Uusimaan eristyksen ja Sarmasteen maskigaten yhteydessä). Siinä missä Jeesus rikkoi määräyksiä ja joutui toistuvasti poliisien kanssa ongelmiin, Darth Vader¹⁶¹ nähtiin erinomaisena esimerkkinä siitä, miten eristysaikana kuului toimia – Darth Vader käyttää aina maskia, ei tapaa perhettään, noudattaa ohjeistuksia ja toteuttaa turvavälejä käyttäessään voimaa niskuroijien ojentamiseen.

4.3.1 Turvavälit ja kontaktin välttäminen

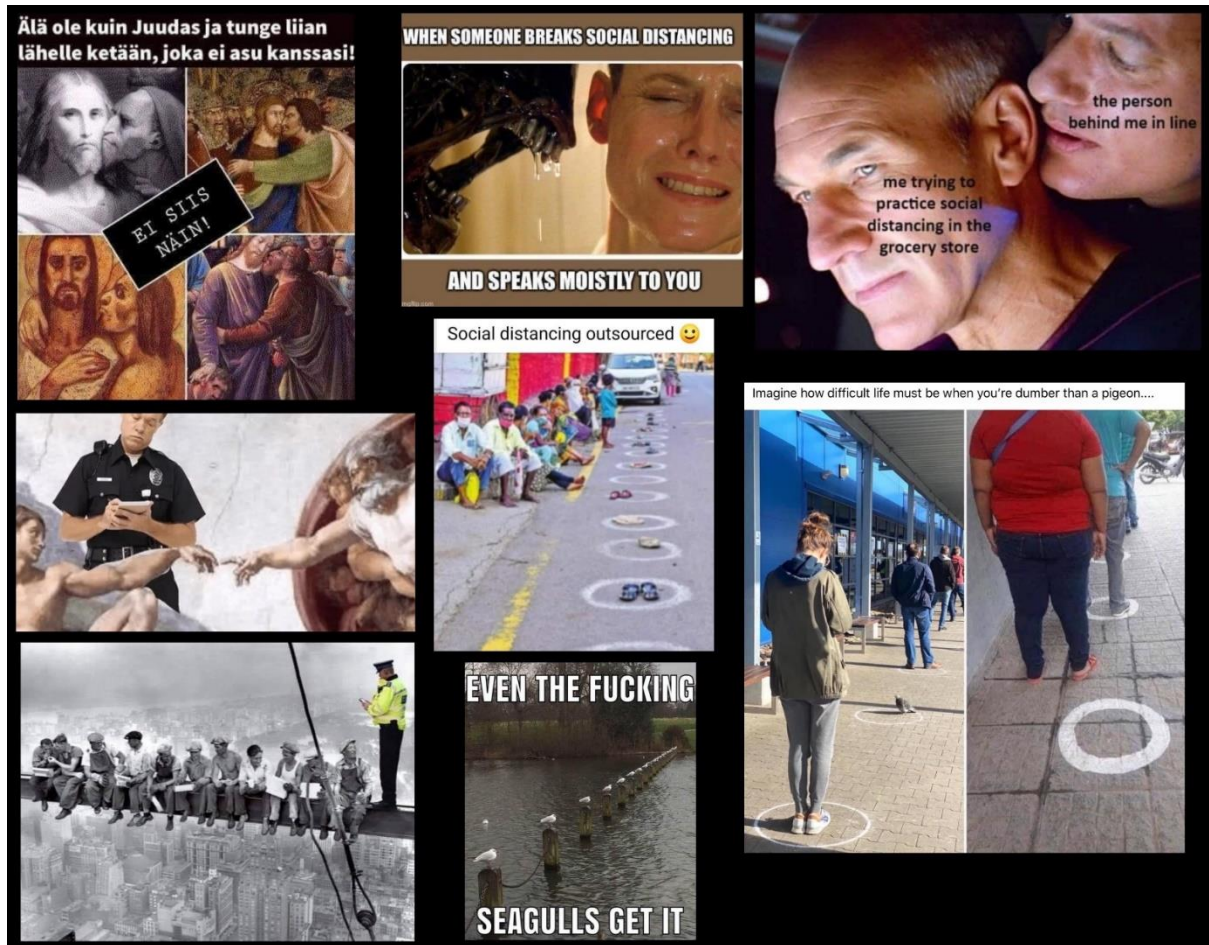
Kollaasi 16. Turvavälit, kuvat 1-2.¹⁶²

Turvavälejä ja kontaktin välttämistä käsiteltiin yhteensä 141:ssä meemissä. Tämän kategorian meemit tyypillisesti käsittelivät humoristisia tapoja etäisyyden säilyttämiseen. Meemeissä myös tuotiin esille turvavälien noudattamatta jättämistä sekä poliisien vastaamista tilanteisiin. Useissa meemeissä myös hämmästeltiin ihmisten kyvyttömyyttä turvavälien noudattamiseen ja meemit esittivätkin, että miten monet eläimetkin onnistuivat turvavälien noudattamisessa ihmisiä paremmin. Meemit viestivät humoristisella tavalla turvavälien säilyttämisen tärkeydestä ja niissä paheksuttiin ihmisiä, jotka eivät olleet onnistuneet

¹⁶¹ Darth Vader on fiktiivinen hahmo, jonka George Lucas on luonut Star Wars -elokuvasarjaan.

¹⁶² Turvaväli1 29.4.2020, Turvaväli2 9.4.2020.

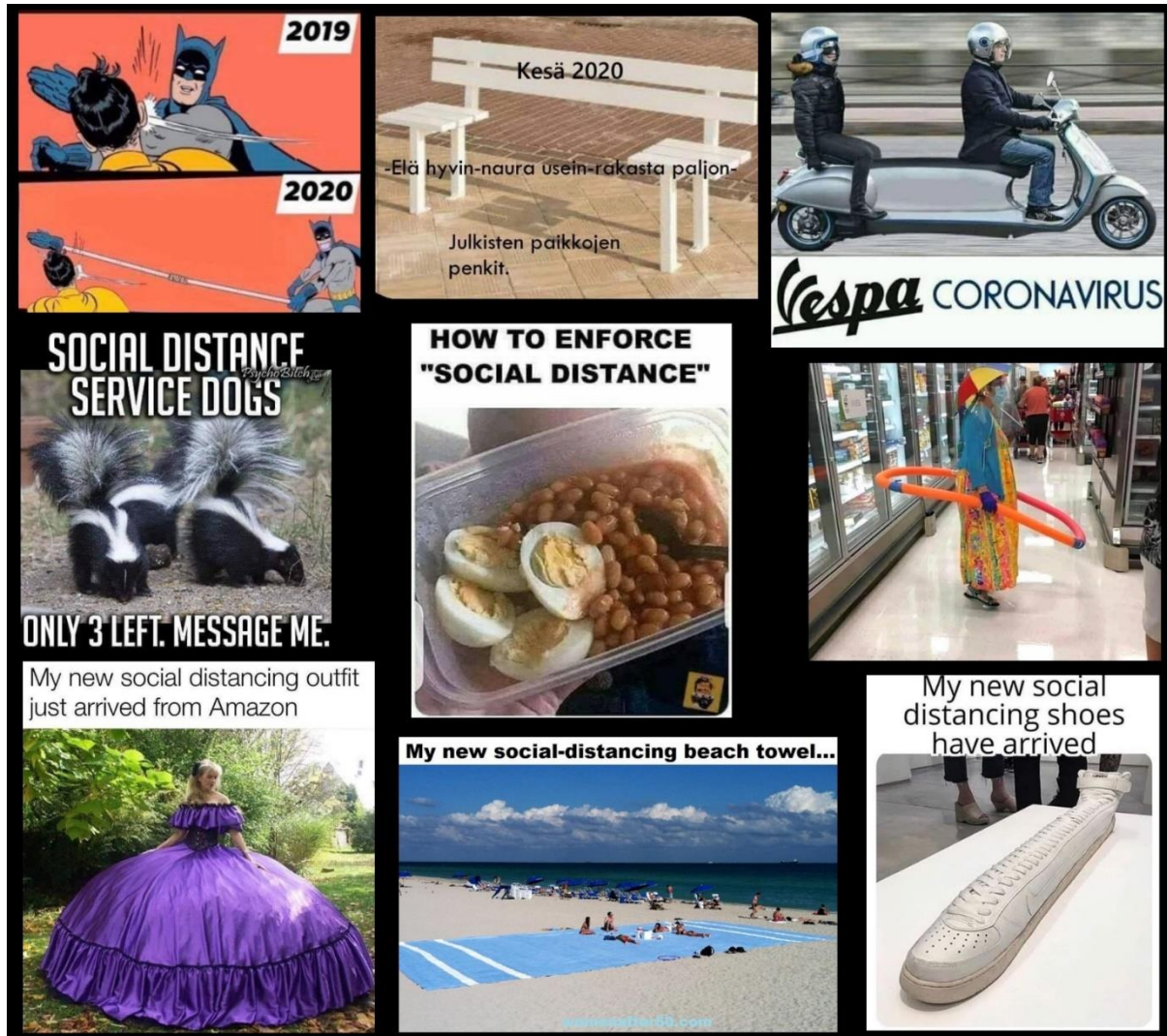
ohjeistuksen noudattamisessa. Turvavälejä käsittelevissä meemeissä usein myös mainittiin suositeltu turvaväli, joka saattoi vaihdella 1-2 metrin välillä. Osa meemeistä sisälsi luvut metreinä ja osa taas puhuttiin jaloista. Vaikka Rajoitukset ja ohjeistukset - teeman meemit olivat hyvin yleispäteviä ja toimivat sellaisenaan lähes missä vain missä samankaltaisia ohjeistuksia oli voimassa, pienet yksityiskohdat kuten mittayksiköt saattoivat antaa vihjettä siitä mistä kyseiset meemivariaatiot olivat lähtöisin.

Kollaasi 17. Turvavälit, kuvat 3-10. ¹⁶³

Kollaasi 16 esittelee Turvavälit ja kontaktien välttäminen - teeman meemejä. Meemeissä käsiteltiin monipuolisesti turvavälien säilyttämistä, siinä epäonnistumista ja turvavälien säilyttämisen valvomista.

¹⁶³ Turvaväli3 1.4.2020, Turvaväli4 10.4.2020, Turvaväli5 21.5.2020, Turvaväli6 6.5.2020, Turvaväli7 13.5.2020, Turvaväli8 27.4.2020, Turvaväli9 8.4.2020, Turvaväli10 5.4.2020.

Kollaasi 18. Turvavälit, kuvat 11-19. ¹⁶⁴

Teeman sisältä löytyi myös trendejä, joihin esimerkiksi erilaiset apuvälineet turvavälien säilyttämiseksi kuuluivat. Yllä esiintyvä kollaasi 17 esittelee erilaisia humoristisia apuvälineitä, joita oltiin kehitelty turvavälien säilyttämisen varmistamiseksi. Myös erilaisia turvavälin säilyttäviä ja näin ollen aikaan sopivia harrastuksia saatettiin esitellä meemeissä.

Suurin osa koronameemeistä kuvaa korona-ajan elämää universaalilla, yleispätevällä tasolla, eivätkä meemien teemat useimmiten ole tiukasti tiettyyn paikkaan sidottuja (lukuun ottamatta esimerkiksi poliittisia meemejä). Huomion arvoista kuitenkin on, että yleisesti globaaleiksi miellettyjen meemien lisäksi turvavälejä koskevissa meemeissä myös korostui tietynlainen ”suomalaisuus” (ks. Kollaasi 18). Etäisyyden säilyttäminen muihin ihmisiin sujui

¹⁶⁴ Turvaväli11 3.4.2020, Turvaväli12 12.5.2020, Turvaväli13 22.4.2020, Turvaväli14 19.5.2020, Turvaväli15 4.4.2020, Turvaväli16 13.4.2020, Turvaväli17 15.4.2020, Turvaväli18 26.5.2020, Turvaväli19 15.5.2020.

suomalaisilta luonnostaan ja paikallisissa meemiversioissa siihen viitattiin luonnollisena osana suomalaista identiteettiä. Yhteensä kahdeksassa meemissä kuvattiin suomalaisten tapaa pitää etäisyyttä muihin ihmisiin – oli koronaa tai ei. Meemeissä myös vitsailtiin sillä, miten korona-ajan suositukset turvaväleistä toivat normaalisti etäisyyttä pitäviä suomalaisia lähemmäs toisiaan.

Kollaasi 19. Turvavälit, kuvat 20-24. ¹⁶⁵

Monet suomalaisuutta kuvaavat ja suomalaiseen kontekstiin kietoutuvat meemit olivat ryhmässä englanninkielisinä, vaikka meemien teksteissä meemit kiinnitettiin suomalaisuuteen. Seuraavalta sivulta löytyvä kollaasi 19 havainnollistaa näitä meemejä ja vaikka englanninkielisissä meemeissä viitattiin esimerkiksi suomalaisiin liitettyihin piirteisiin, nämä englanninkieliset meemit olivat pääosin sellaisia, joiden konteksti on melko helppo päätellä ilman taustatietojakin.

¹⁶⁵ Turvaväli20 25.4.2020, Turvaväli21 9.4.2020, Turvaväli22 7.4.2020, Turvaväli23 20.5.2020, Turvaväli24 7.5.2020.

Kollaasi 20. Turvavälit, kuvat 25 & 26. ¹⁶⁶

Suurin osa englanninkielisistä suomalaisuutta käsittelevistä meemeistä oli jaettu ryhmään suoraan Facebookista löytyvältä Very Finnish Problems – meemisivulta tai kopioiduista kuvista muuten saattoi löytyä sivun logo. Very Finnish Problems on brittiläisen, Helsingissä asuvan miehen ylläpitämä sivu, jolle hän jakaa sivun nimen mukaisia meemejä suomalaisuudesta ¹⁶⁷. Englanninkielisiä Very Finnish Problem - meemejä lukuun ottamatta suurin osa Suomea ja suomalaisuutta kuvaavista meemeistä on suomenkielisiä.

¹⁶⁶ Turvaväli25 7.4.2020, Turvaväli26 18.4.2020.

¹⁶⁷ Very Finnish Problems Facebook meemisivusto / tietoja.

4.3.2 Eristäminen ja liikkumisrajoitukset

Maailma pelastetaan sillä, että istutaan kotona – ei mokata tätä!

Kollaasi 21. Eristäminen, kuvat 1-8. ¹⁶⁸

Tässä aluvussa tuodaan esille meemejä, jotka käsittelevät ihmisten eristämistä koteihinsa sekä liikkumis- ja kokoontumisrajoituksia. Siinä missä edellisessä pääluvussa käsiteltiin ihmisten elämää eristyksissä, tässä luvussa keskitytään erilaisiin ohjeistuksiin ja rajoituksiin koskien kotoa poistumista, koronasulkuja sekä niiden purkamista ja uudelleenavaamista. Tähän teemaan kuuluu 176 meemiä.

Teeman meemeissä saatetaan ohjeistaa ihmisiä pysymään kotona ja niissä myös kuvataan ihmisten välinpitämättömyyttä ja kykenemättömyyttä ohjeistuksien noudattamiseen. Meemeistä usein välittyy turhautuminen ihmisten vastuuttomaan toimintaan ja koronan

¹⁶⁸ Eristäminen1 1.4.2020, Eristäminen2 4.4.2020, Eristäminen3 19.4.2020, Eristäminen4 6.4.2020, Eristäminen5 9.4.2020, Eristäminen6 24.4.2020, Eristäminen7 19.4.2020, Eristäminen8 14.4.2020.

vähättelyyn. Teeman meemeissä myös käsitellään – usein ennenaikaisena nähtyä – rajoitusten höllentämistä ja uudelleenavaamista. Meemeissä myös käsitellään ihmisten eristämistä koskevien ohjeistuksien epäselvyyttä.

”Phoebe Teaching Joey”, kuva 1. ¹⁶⁹

”Phoebe Teaching Joey”, kuva 2. ¹⁷⁰

Ylläpuolella esiintyvät ”Phoebe Teaching Joey” meemit (1&2) kuvaavat hyvin tämän teeman meemien asetelmaa ja asennetta. Meemit kuvaavat ”järjen ääntä” ja hieman yksinkertaisena kuvattua ihmistä joka ei yksinkertaistetusta selityksestä huolimatta osaa noudattaa annettuja ohjeistuksia. Yllä oikealla nähdään hyvä esimerkki globaalista meemistä, joka sisältää globaalin pohjan mutta saa levitessään myös paikallisia elementtejä. Kyseessä on Frennit sarjasta¹⁷¹ tutusta kohtauksesta tehty meemi ”Phoebe Teaching Joey”. Phoebe Teaching Joey 1 meemi on noudettu Know Your Meme -sivustolta vertailukohtaksi ryhmään jaetulle, yllä oikealla

¹⁶⁹ Phoebe teaching Joey1, kuva haettu sivulta KnowYourMeme/Phoebe teaching Joey, <<https://knowyourmeme.com/memes/phoebe-teaching-joey>>.

¹⁷⁰ Phoebe teaching Joey2 25.4.2020.

¹⁷¹ Frennit (eng. Friends) on David Cranen ja Marta Kauffmanin luoma suosittu tilannekomediasarja, josta ilmestyi 10 tuotantokautta vuosina 1994-2004.

esiintyvälle Phoebe Teaching Joey 2 meemille. Know Your Meme -sivusto osaa kertoa, että ensimmäinen koronaviruspandemiaan liittyvä variaatio meemistä (vasemmanpuoleinen meemi) viittaa Stay Home – kampanjaan ja meemi on jaettu Facebookissa 18.3.2020, jossa se on viikossa saavuttanut 20 000 reaktiota ja 19 000 jakoa.¹⁷² Tätä variaatiota on lähdetty levittämään nopeasti sen ilmestymisen jälkeen ja meemistä on tehty edelleen lukuisia eri variaatioita, joista oikealla näkyvä versio on jaettu Korona-lore -ryhmään 25. huhtikuuta 2020. Suomenkielinen versio seuraa tarkasti alkuperäistä versiota lukuun ottamatta loppuhuipennusta, joka tuo meemiin yllättävän, paikallisen twistin viitaten ajankohtaisesti 23.4.2020 myyntiin tulleisiin Lidlin lenkkareihin, jotka aiheuttivat yleisöryntäyksen ja myivät loppuun hetkessä ¹⁷³. Tämä kuvameemi havainnollistaa hyvin tapaa, jolla paikalliset aiheet ja globaali meemikulttuuri kietoutuvat yhteen ja tarjoavat variaatioita, jotka voivat olla helpommin saavutettavia ja tuntua henkilökohtaisemmilta kuin globaalisti kiertävät meemit.

Kuvien muoto on sama ryhmään jaetuissa variaatioissa, joissa esiintyy Frenit-sarjan kohtauksesta poimitut 4 tekstitettyä kuvaparia. Meemi myös etenee samalla tavalla, eli Phoebe selittää Joeylle aina kolmessa ensimmäisessä kuvaparissa asiaa, jonka Joey on neljänteen kuvapariin mennessä unohtanut tai päättänyt sisäistää asian haluamallaan tavalla. Neljännessä kuvaparissa ruutujen merkitys yhdistyy ja vitsin punch line tuodaan esiin. Meemin asenne on variaatioissa sama, meemissä on turhautunut ääni, joka yrittää selittää jotakin (usein yksinkertaista) asiaa ja toinen ääni, joka ei sisäistä rautalangasta väännettyä asiaa vaan päätyy silti naurettavaksi tarkoitettuun loppuratkaisuun. Meemien sisältö sen sijaan voi vaihdella suurestikin eri variaatioiden välillä ja esimerkiksi tästä meemistä ryhmään jaettiin myös englanninkielinen versio, jossa Phoebe yrittää selittää Joeylle rajoitusten varovaisesta höllentämisestä ja Joey lopulta käsittää asian niin että pandemia on kokonaan poissa ja voi jo palata normaaliin elämään.

Suomenkielinen versio Phoebe teaching Joey -meemistä kuvaa hyvin meemien leviämistä ja uusien, usein paikallistenkin variaatioiden syntyä, mutta meemi myös ilmentää hyvin meemien intermediaalista luonnetta. Vainikan mukaan meemien intermediaalisuus näkyy media- ja genererajat ylittävänä verkkokulttuurista peräisin olevana tekstien ja mediumien

¹⁷² KnowYourMeme/Phoebe teaching Joey, <<https://knowyourmeme.com/memes/phoebe-teaching-joey>>.

¹⁷³ Arjanne & Salmi, Yle uutisoi aiheesta 23.4.2020, <<https://yle.fi/uutiset/3-11318805>>.

välisenä merkitysten liikkeenä ¹⁷⁴. Meemi on yksinkertainen ja se etenee aina samalla kaavalla, mikä tekee siitä helposti ymmärrettävän ja toistettavan, jolloin sitä on helppo muokata ja jakaa eteenpäin. Nämä tekijät ovat Shifmanin mukaan meemien suosioon vaikuttavia tekijöitä ja ne varmasti myös avaavat meemin suosiota. ¹⁷⁵

4.3.3 Maskit ja suojavaarusteet

Tähän teemaan olen laskenut sellaiset maskeja tai muita suojavaarusteita käsittelevät meemit (joita oli yhteensä 127), joissa suojavaarusteet ovat meemien keskiössä. Meemeissä saatettiin esimerkiksi ohjeistaa maskien käyttöön ja maskit esitettiin oikeaoppisena ohjeistusten noudattamisena tai ohjeistuksien epäonnistuneena noudattamisena esimerkiksi väärin pidetyn maskin myötä. Myös maskien käyttämättä jättämistä tai maskien käyttöä kritisoivat meemit on laskettu tähän lukuun. Kollaasi 22 havainnollistaa tyypillisiä teeman meemejä, joissa pyritään vahvasti jakamaan, usein huumorin keinoin, merkittävänä pidettyä tietoa ja ohjeistuksia maskin käyttöön liittyen. Nämä meemit havainnollistavat hyvin tapaa, joilla meemit kietovät huumorin yhteen tiedon ja vakavahenkisten viestien kanssa ¹⁷⁶.

Maskeja sisältävissä meemeissä kuvattiin usein itse tehtyjä suojavaarusteita ja meemeissä saatettiin myös kuvata varustusta, jota esimerkiksi yksinkertainen kauppareissu vaatii nykypäivänä. Kauppareissulle varustauduttiin paitsi maskien, myös esimerkiksi kumihanskojen, kaasunaamarin ja kilpien kanssa.

Maskit ja muut kasvot peittävät suojavaarusteet esiintyivät ja niihin viitattiin kevään aikana kaikkiaan yhteensä 197 kuvajulkaisussa. Tähän lukuun on laskettu kaikki kuvat, joissa on joko maski tai vähintään suun ja nenän peittävä suojavaaruste ja joissa viitataan maskeihin joko suoraan tai esimerkiksi kehotuksella pitää ”suu ja nenä peitettyinä”. Sen sijaan esimerkiksi #maskigateen liittyviä sellaisia meemejä, joissa ei viitattu suoraan maskeihin vaan vitsailtiin vaikkapa Sarmasteen tilaamilla hävittäjillä, ei ole laskettu mukaan. Tähän suurempaan lukuun sisältyvät myös sellaiset meemit, joiden varsinainen ydin ei käsitellyt maskeja, mutta joissa

¹⁷⁴ Vainikka 2016, 6.

¹⁷⁵ Shifman 2014, 65-72.

¹⁷⁶ Esim. Dynel 2017, 83.

jollakin sattui olemaan maski päässänsä esimerkiksi mielenosoituksessa. Maskien kokonaismäärä kuvissa havainnollistaa hyvin aikaansa, jolloin maskit näyttelevät isoa osaa keskusteluissa, arjessa ja kohtaamisissa.

Kollaasi 22. Suojavarusteet, kuvat 1-3. ¹⁷⁷

Suojavarusteita käsittelevissä meemeissä suosittu ilmiö oli kuvata itse tehtyjä suojavarusteita – maskit mukaan lukien. Kekseliäitä, itse tehtyjä ja humoristisia maskiviritelmiä ja ehdotuksia suojavarusteiksi esiintyi yhteensä 63:ssa meemissä. Erityisen suosittua oli kuvata rintaliiveistä tehtyjä maskeja ja tämä idea olikin koronakevään 2020 aikana suosittu niksi oman maskin tekemiseen ¹⁷⁸. Osa itsetehdyistä maskeista on selvästi tehty huumorimielellä niiden kuvaamista varten, mutta on myös hyvä huomioida, että esimerkiksi kaupassa kuvatuista ihmisistä suuri osa varmasti oikeasti pyrkii suojautumaan näiden itse tehtyjen viritelmien avulla. Usein näitä kaupassa otettuja "salakuvia" jaettiin useamman kuvan sarjoissa ja tällaiset kuvasarjat eli yhden julkaisun olen tässä työssä laskenut yhdeksi meemiksi.

Marta Dynel on tutkinut korona-ajan maskimeemejä ja hänen käyttämänsä aineisto on hyvin samankaltainen oman aineistoni maskeja käsittelevän sisällön kanssa. Dynel on löytänyt maskimeemeistä kolme trendiä, jotka pystyn osoittamaan myös oman aineistoni meemeistä ja nämä trendit tarjoavat uuden näkökulman, josta koronameemejä on myös mahdollista tarkastella. Ensimmäinen trendeistä on muodostunut kuvista, jotka kuvaavat ihmisiä, jotka

¹⁷⁷ Suojavarusteet1 18.4.2020, Suojavarusteet2 8.5.2020, Suojavarusteet3 14.5.2020.

¹⁷⁸ Hosie, Insider 12.3.2020, <<https://www.insider.com/women-making-coronavirus-face-masks-out-of-their-bras-2020-3>>.

ovat aidosti yrittäneet suojautua koronalta, usein mitä erikoisimmilla maskiviritelmillä. Toinen trendi koostuu ensimmäisen trendin autenttisia ihmisiä parodioivista kuvista, joihin on kehitelty huumorimielessä mitä villimpiä maskiviritelmiä ja kuvat on usein kuvattu kotona itse kameralle poseeraten. Kolmas trendi on muodostunut pilailumielessä tehdyistä ”tempauksista”, joissa on saatettu mennä kauppaan esimerkiksi lateksiseen kokovartalopukuun ja maskiin pukeutuneena viihdyttämään muita ihmisiä tarkoituksena aiheuttaa reaktioita. Dynel tarkastelee näitä trendejä kiinnittäen erityistä huomiota meemien sisältämiin ääniin, jotka muodostuivat meemeissä esiintyvien ihmisten, kuvan ottaneiden ihmisten ja meemiä jakaneiden ja muokanneiden ihmisten äänistä.¹⁷⁹ Seuraavaksi tarkastelen sitä, miten Dynelin esittelemät trendit näyttäytyvät myös Korona-lore ryhmän maskijulkaisuissa.

Kollaasi 23. Suojavarusteet, kuvat 4 & 5.¹⁸⁰

Ensimmäisen korona-ajan maskimeemien trendeistä muodostavat kuvat ihmisistä, jotka ovat aidosti pyrkineet suojautumaan koronalta¹⁸¹. Nämä meemit olivat Korona-lore ryhmässä suosittuja ja kuvat esiintyivät ryhmässä hyvin tyypillisesti useamman kuvan sarjoissa, jotka sisälsivät useita kuvia erilaisista viritelmistä. Kuville oli tyypillistä, että kuvattavat henkilöt eivät katsoneet kameraan ja kuvat oltiin saatettu ottaa sellaisista kulmista, joista kuvissa esiintyvät ihmiset eivät huomaa olevansa kuvattavana, eli kuvat oltiin usein todennäköisesti otettu salaa. Kuvien yhteydessä saatettiin myös saatetekstin avulla ihmetellä maskiviritelmiä,

¹⁷⁹ Dynel 2021, 190.

¹⁸⁰ Suojavarusteet4 5.4.2020, Suojavarusteet5 31.3.2020.

¹⁸¹ Dynel 2021, 190.

nauraa kuvan ihmisille tai esimerkiksi vertailla viritelmiä ja niiden takana olevia ihmisiä keskenään ja kehottaa yleisöä valitsemaan oma ”taistelijansa” näiden ihmisten joukosta. Ensimmäisen trendin meemit sisälsivät sellaisten ihmisten äänen, jotka olivat joutuneet salakuvatuiksi ja yrittivät epätoivoisesti suojautua koronalta. Kuvaaja taas on kuvannut näitä ihmisiä mahdollisesti kokien maskiviritelmät huvittavina ja tämä tuo toisen kerroksen ääniä kuviin; kerroksen, jossa tilanne muuttuu hauskaksi. Meemejä eteenpäin jakaneet ihmiset ovat luoneet kuvasarjoja ja lisänneet esimerkiksi kommentteja, joissa pelillistetään kuvia ja kehoitetaan ihmisiä lähtemään mukaan taistelijoiden valintaan. Jakamisen yhteydessä kuviin on myös voitu lisätä erilaisia ihmetteleviä tai nauravia kommentteja, jotka ovat vaikuttaneet meemien sävyyn.

Kollaasi 24. Suojavarusteet, kuvat 6 & 7. ¹⁸²

Toinen maskimeemien trendi koostui kuvista, joissa parodioitiin ensimmäisen trendin mukaisia, aitoja ja tahattomasti koomisia pyrkimyksistä suojautumiseen ¹⁸³. Kuvat olivat hyvin humoristisia ja veivät ensimmäisen trendin autenttisia maskiviritelmiä yhä pidemmälle ja näissä kuvissa pyrittiin luomaan mitä hullunkurisimpia ehdotuksia maskeiksi. Kuville oli tyypillistä, että ne oltiin kuvattu kotona, usein itse kameralle poseeraten. Meemit ovat hyvin tietoisia ensimmäisen trendin meemistä ja kuvat saattoivat käyttää samoja ideoita (esim. yllä vasemmalla esiintyvä kannusta tehty maski) kuin mitä ensimmäisen trendin autenttisissa kuvissa oltiin käytetty ja jalostaa niitä eteenpäin.

¹⁸² Suojavarusteet6 2.5.2020, Suojavarusteet7 9.4.2020.

¹⁸³ Dynel 2021, 190.

Suojavarusteet, kuva 8. ¹⁸⁴

Kolmas trendi koostui pilailumielessä tehdyistä ”tempauksista”, joissa tarkoituksena on ollut mennä julkiselle paikalle hullunkuriseen asuun pukeutuneena viihdyttämään muita ihmisiä ja herättämään huomiota ja reaktioita ¹⁸⁵. Joissakin meemeissä trendi oli hyvin selkeästi tunnistettavissa ja joistakin saattoi olla vaikea erottaa, oliko asu pilailumielellä toteutettu vai aidosti suojautumiseen luotu, tahattoman hullunkurinen luomus. Usein aitoon suojautumiseen tarkoitettut asut kuitenkin sisälsivät vähemmän poseerausta ja kuvat muistuttivat salakuvia. Kaksi ensimmäistä trendiä esiintyivät ryhmässä tätä trendiä useammin.

4.3.4 Hygieniaohteistukset

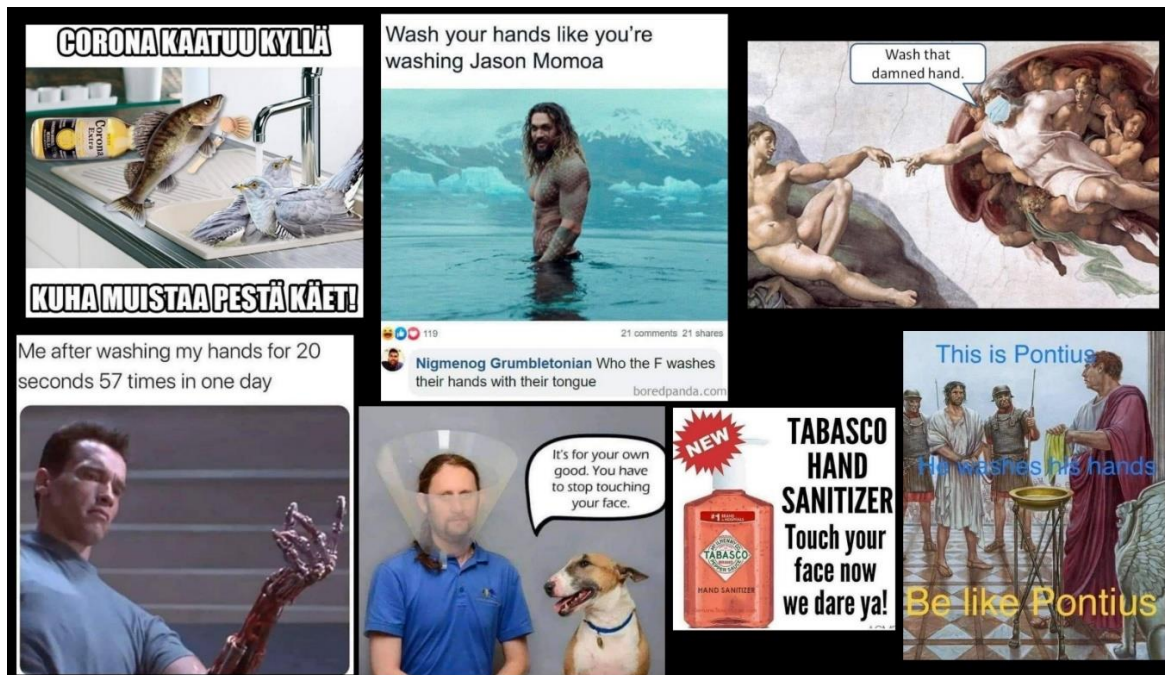
Alateemaan hygieniaohteistukset kuuluu yhteensä 62 meemiä. Meemeissä käsiteltiin erityisesti käsien pesemistä ja desinfiointia, mutta myös kasvojen koskemisen välttäminen ja muut uudet toimintatavat, kuten oikeaoppinen aivastaminen ja yleinen hygienia, esiintyivät meemeissä. Turvavälit ja kontaktien välttäminen – alateema käsittelee meemejä, joissa vältetään kontakteja muihin ihmisiin tartunnan ja leviämisen ehkäisemiseksi ja

¹⁸⁴ Suojavarusteet8 11.5.2020.

¹⁸⁵ Dynel 2020, 190.

Hygieniaoheistukset -teema taas käsittelee sellaisia meemejä, joissa toteutetaan itse hygienian ylläpitämistä tartunnan ja levittämisen välttämiseksi.

Yhteensä 43 meemiä, eli suurin osa tämän alateeman meemeistä käsittelee käsien pesemistä ja desinfiointia. Käsien pesua käsittelevissä meemeissä usein muistutettiin käsien pesemisestä ja ohjeistettiin käsien pesuun. Käsien desinfiointia ja käsidesejä käsittelevistä meemeissä taas usein viitattiin desinfioivien aineiden sisältämään alkoholiin tai siihen, miten käsidesit olivat keväällä WC-paperin tavoin loppu kaupoista.

Kollaasi 25. Hygieniaoheistukset, kuvat 1-7. ¹⁸⁶

Muiden Rajoitukset ja ohjeistukset – pääteemaan kuuluvien alateemojen tavoin myös Hygieniaoheistukset -alateema sisälsi runsaasti meemejä, joissa vahvasti kehoitettiin ihmisiä toimimaan vastuullisesti ja ohjeistuksia noudattaen. Shifmanin mukaan meemit eivät ainoastaan heijasta todellisuutta, vaan ne ovat myös mukana luomassa todellisuutta ja meemit voivat vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen, ajatusmalleihin ja toimintaan ¹⁸⁷. Meemien avulla voidaan osallistua julkiseen keskusteluun koronasta ja välittää vakavamielisiäkin viestejä esimerkiksi rajoitusten ja ohjeistuksien tärkeydestä ja niiden

¹⁸⁶ Hygienia1 1.4.2020, Hygienia2 23.4.2020, Hygienia3 27.4.2020, Hygienia4 31.3.2020, Hygienia5 5.4.2020, Hygienia6 10.4.2020, Hygienia7 19.4.2020.

¹⁸⁷ Shifman 2013, 365.

oikeaoppisesta noudattamisesta. Tätä kautta meemit voivat olla mukana vaikuttamassa ihmisten asenteisiin ja toimintaan.

4.4 Vuoden 2020 kuvaaminen meemeissä

How 2020 started:

Kollaasi 26. Vuosi 2020, kuvat 1 & 2. ¹⁸⁸

Esittelen lyhyesti vielä viimeisen teeman, joka sitoo yhteen tuntemuksia, joita korona-ajan muut teemat ovat nostaneet ja tämä teema kuvaa hyvin ihmisten suhtautumista vuoteen 2020. Tämä teema sisältää meemejä, jotka ovat antaneet vuodelle 2020 antropomorfisia piirteitä antamalla vuodelle kasvot, persoonan ja arvaamattoman luonteen. Luvussa käsitellään sitä, minkälainen persoona vuodelle 2020 on annettu meemeissä ja minkälaisena vuosi itsessään nähdään. Teema sisälsi yhteensä 85 meemiä. Suhteessa kuukausittaiseen julkaisujen kokonaismäärään tämä teema muuttui suosituimmaksi kuukausien edetessä.

¹⁸⁸ Vuosi1 6.4.2020, Vuosi2 11.4.2020.

Koronan ja huolestuttavien tapahtumien ja uutisotsikoiden ravistellessa elämää myös tulevaisuus saattoi näyttäytyä epävarmana ja epätietoisuus tulevasta heijastui myös meemeihin, jotka tarjosivat erilaisia kauhukuvia siitä miltä elämä tulisi näyttämään vuoden lopussa, mikäli elämää ylipäättään enää olisi. Tutkimuksien mukaan vallitseva tilanne on lisännyt ihmisten kokemaa epätietoisuutta tulevasta sekä epätoivon ja pelon tunteita ¹⁸⁹. Meemit heijastavat vahvasti tätä epävarmuutta ja toivottomuutta sekä näyttävät tulevaisuuden synkkänä ja pelottavana.

Vuotta 2020 kuvataan meemeissä Pandoran lippaana, joka vapauttaa vuoden edetessä toinen toistaan hirvittävämpiä vitsauksia. Vuodelle tehdyt suunnitelmat menivät uusiksi eikä tiedetty koska – jos koskaan, päästäisiin palaamaan normaaliin. Kukaan ei tiedä mitä epävarmana ja pelottavana näyttäytyvä tulevaisuus tuo tullessaan, mutta se ei ole estänyt meemien rikasta spekulatiota vuoden etenemisestä ja tulevien kuukausien mukanaan tuomista kauhuista.

Meemeissä saatettiin myös tarkastella tilannetta retroperspektiivistä ja niissä tehtiin huomioita siitä, miten kukaan ei olisi muutama vuosi sitten arvannut missä tulisi olemaan vuonna 2020. Vuosi 2020 näyttäytyy odotuksien, toiveiden ja haaveiden tuhoajana ja vuosi pilaa vuodelle tehdyt suunnitelmat ja asetetut tavoitteet. Vuosi 2020 nähdään uhkana paitsi yksilöille, myös koko ihmiskunnalle ja sen tulevaisuudelle. Meemeissä on käyty lävitse mennyttä ja spekuloitu myös tulevaisuutta vuoden 2020 jälkeen ja vuotta 2020 myös kuvataan vuotena, jota aikamatkustajatkin välttävät kuin ruttoa. Avaruusolentoja esiintyi tämän teeman meemeissä runsaasti ja avaruusolennot paitsi esitettiin vuoden 2020 vielä edessäpäin olevana uhkana, niiden myös nähtiin seuraavan maan tapahtumia kuin juonenkäänteiltään ja viihdearvoltaan rikasta saippuaopperaa.

Vuotta 2020 kuvaavista meemeistä voidaan tunnistaa trendejä, joista suurimpana esiintyvät meemit, jotka spekuloiivat tulevien kuukausien tuomilla kauhukuvilla. Mahdollisia uhkia nähdään joka puolella ja vuoden odottamaton eteneminen sekä tutun ja turvallisen rikkoutuminen saa uskomaan, että mitä tahansa saattaa nyt tapahtua. Kollaasi 27 tuo esille katastrofimeemejä, jotka spekuloiivat vuoden seuraavilla tapahtumilla. Meemeissä saatettiin yhdistää aitoja vuoden tapahtumia (esim. korona, Australian palot, mielenosoitukset ja mellakat sekä tappajaherhiläisten saapuminen) kuviteltuihin uhkiin, kuten kissojen

¹⁸⁹ Serafini et al 2020, 529-530.

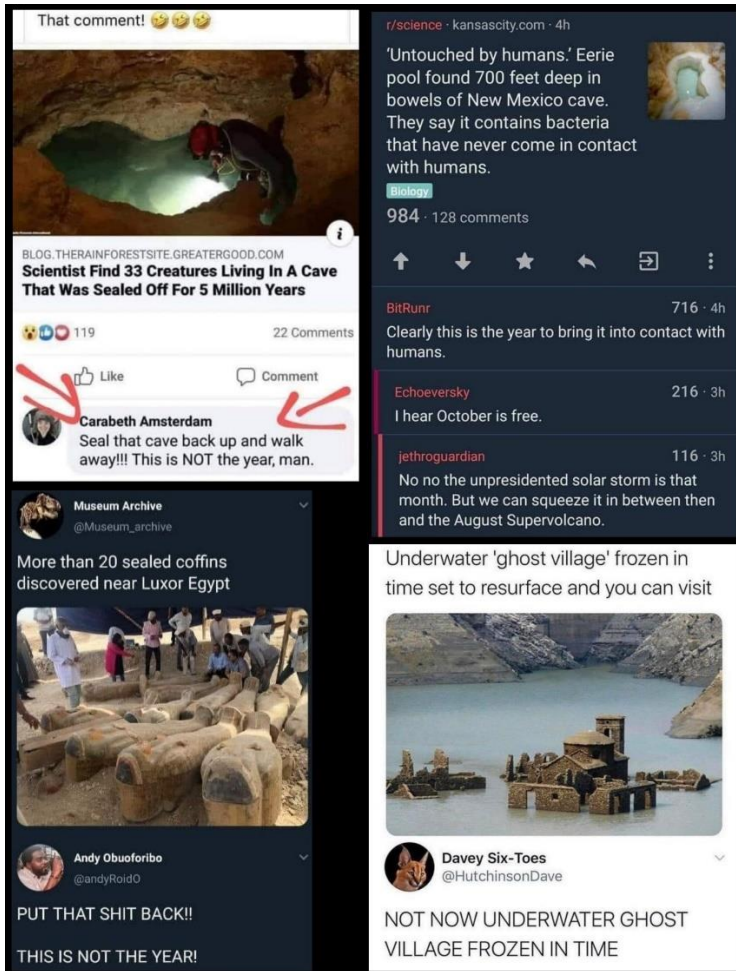
maailmanvalloitukseen tai avaruusolentojen saapumiseen. Vuosi on nähty niin hulluna, niin ennalta arvaamattomana ja sekopäisenä, että mitään ei enää ihmetellä, eikä mikään enää ole mahdotonta. Aina kun joku ehtii huokaista helpotuksesta, jotakin uutta on jo tulossa ja odotetaan kauhulla seuraavaa katastrofia. Vuotta 2020 kuvailtiin meemeissä Stephen Kingin käsikirjoittamaksi ja David Lynchin tai Quentin Tarantinon ohjaamaksi.

Kollaasi 27. Vuosi 2020, kuvat 3-10. ¹⁹⁰

Vuoden tulevia kauhuja spekulointiin myös tutkijoiden löydösten kautta ja kaikki uusi kuvattiin potentiaalisena uhkana vuonna, jolloin mitä tahansa saattoi tapahtua. Kollaasi 28 havainnollistaa meemejä, joissa tuntemattomaan suhtaudutaan varauksella ja mikä tahansa näyttäytyi uutena uhkana.

¹⁹⁰ Vuosi3 30.4.2020, Vuosi4 20.6.2020, Vuosi5 16.6.2020, Vuosi6 12.6.2020, Vuosi7 8.5.2020, Vuosi8 24.6.2020, Vuosi9 8.5.2020, Vuosi10 24.5.2020.

Kollaasi 28. Vuosi 2020, kuvat 11-14. ¹⁹¹

Yhtenä teeman trendinä olivat ”if 2020 was a..” meemit. Meemit alkoivat usein sanoilla ”If 2020 was a..” ja tämän jälkeen kerrottiin ketä vuosi 2020 muistuttaisi jos vuosi 2020 olisi ihminen, tai minkälainen keinu, auto tai juoma vuosi olisi. Myös Know Your Meme - meemisivusto tunnistaa ”if 2020 was a X” meemit ja sivustolla kirjoitetaan, että meemien tarkoitus on kuvata ja kiteyttää vuosi 2020 käyttämällä negatiivisia miellelyhtymiä tuovia ihmisiä ja asioita vuoden kuvaamisessa ¹⁹². ”If 2020 was a..” meemejä jaettiin Korona-lore -ryhmään kevään aikana yhteensä 9.

¹⁹¹ Vuosi11 30.5.2020, Vuosi12 12.6.2020, Vuosi13 29.4.2020, Vuosi14 8.6.2020.

¹⁹² KnowYourMeme/If 2020 was a X, (<https://knowyourmeme.com/memes/if-2020-was-a-x-if-2020-were-an-x>).

Kollaasi 29. Vuosi 2020, kuvat 15-23. ¹⁹³

Ongelmien nähtiin liittyvän tiiviisti nimenomaan vuoteen 2020 ja saatettiin naiivisti toivoa vuoden olevan jo ohi, jotta päästäisiin siirtymään normaaliin. Vuoden kuvaaminen alkoi ”vittujen kevät” meemeistä, joissa vuoden 2020 kevättä kutsuttiin vittujen kevääksi. Vittujen kevät -meemejä jaettiin ryhmään yhteensä 5 ja nämä meemit jaettiin maaliskuussa, jonka jälkeen kevään kuvaamisesta siirryttiin koko vuotta kuvaaviin meemeihin.

Ikävän kevään kuvaamisesta siirryttiin koko vuotta kuvaaviin meemeihin ja ylipäätään vuotta 2020 kuvaavien meemien suosio kasvoi kuukausien edetessä suhteessa julkaisujen kokonaismäärään. Tarkasteltuani myös rajatun aikavälin jälkeisiä meemejä tämän teeman meemien suosio on jatkanut kasvuaan myös syksyllä 2020. Vaikka tämä teema jäi pieneksi rajatussa aineistossa ja tässä tutkielmassa, sen 2020 syksyllä moninkertaistunut suosio ja

¹⁹³ Vuosi15 7.6.2020, Vuosi16 9.5.2020, Vuosi17 20.5.2020, Vuosi18 6.5.2020, Vuosi19 8.6.2020, Vuosi10 4.4.2020, Vuosi21 15.4.2020, Vuosi22 28.6.2020, Vuosi23 22.4.2020.

kasvanut merkitys ryhmän julkaisuissa voisi tarjota kiinnostavan mahdollisuuden myös aiheen tutkimisen jatkamiselle.

5. Loppuluku

Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää miten Korona-lore -ryhmässä esiintyviä kuvameemejä voidaan analysoida ja tulkita. Olen pyrkinyt määrällisiä ja laadullisia menetelmiä yhdistämällä luomaan hyvän kokonaiskuvan siitä, miltä Korona-lore -ryhmässä esiintyneet julkaisut ovat näyttäneet ensimmäisenä koronakeväänä 2020. Olen käyttänyt teemoittelua ryhmän julkaisuissa esiintyvien teemojen kartoittamiseen ja tämän perusteella olen luokitellut meemejä sekä analysoinut teemoja tutustumalla niiden ominaispiirteisiin ja ajallisiin kytköksiin.

Korona-lore ryhmään jaetut koronameemit toistavat muiden internetmeemien tavoin yhteiskunnan kollektiivista ääntä ja meemit olivat intermediaalisia sekä usein vahvasti korona-aikaan sidottuja. Koronameemit ovat luotu tietoisina vallitsevasta maailmanajasta ja sen tuomista haasteista, pinnalla olevista keskusteluista ja yleisistä mielentiloista. Meemit heijastelevat kevään 2020 tapahtumia ja kytkeytyvät vahvasti koronauutisointeihin; uuteen muuttuneeseen elämään ja uudistuneisiin toimintatapoihin. Ryhmän koronameemit viittaavat paitsi runsaasti mediaan, ne ovat myös toisistaan tietoisia ja meemit jalostivat toistensa ideoita yhä pidemmälle uusien meemivariaatioiden kautta. Vaikka meemit sisälsivät samoja elementtejä ja ääniä kuin korona-ajan kokemukset jota ne kuvasivat, meemit eivät tyytyneet vain passiivisesti toistamaan näitä ääniä. Meemit loivat kokonaisuuden, joka on tuonut uusia sävyjä ja näkökulmia vallitsevan tilanteen tarkasteluun. Vakavistakin aiheista huolimatta meemit eivät kerro vain raskaasta ajasta, vaan meemien kautta tilannetta saatettiin tarkastella näkökulmasta, joka tarjoaa koronasta käytyyn keskusteluun myös huumoria, yhteenkuuluvuutta ja samaistumista.

Korona-aika on koskettanut ihmisten elämää maailmanlaajuisesti, mikä tekee korona-ajan kokemuksista syntyneistä meemeistä ymmärrettäviä ja samaistuttavia myös globaalissa mittakaavassa. Suurin osa ryhmään jaetuista meemeistä kuvasikin korona-ajan elämää

yleisellä, globaalisti aukeavalla tasolla. Meemien globaalista luonteesta huolimatta ryhmään jaettiin myös vahvan lokaaleja meemejä, jotka vaativat paikallisten kontekstien tuntemusta auetakseen. Humoristisesta otteestaan huolimatta koronameemit usein sisälsivät ja viestivät eteenpäin vakaviakin merkityksiä.

Osa meemeistä kytkeytyi laajemmin korona-ajan yleiseen mielentilaan ja osa käsitteli lyhyemmällä aikavälillä esiintyviä uutissyklejä tiukemmin seuraavia tapahtumia. Erityisesti uutisista syntyneisiin kohuihin reagoivat meemit levisivät usein nopeasti, mutta myös katosivat yhtä nopeasti kuin olivat ilmestyneetkin; muutaman päivän tai parin viikon ajan kohua seuranneet meemit paistattelivat huomiossa ja meemeistä luotiin lukuisia variaatioita. Yleisesti korona-aikaan liitettyä, eristyksissä vietettyä elämää ja koronan hillitsemiseksi pystytettyjä rajoituksia käsiteltiin tasaisesti koko kevään ajan. Nämä laajemmat teemat ovatkin säilyneet ajankohtaisina koronakeskusteluissa ja ryhmän meemeissä tähän päivään asti.

Olen käyttänyt teemoittelua aineiston jakamisessa ja luokittelun pohjana. Olen erottanut aineistosta neljä pääteemaa, joista kolme myös jakaantuu useampaan alateemaan. Teemat kannattaa ymmärtää toisiinsa linkittyvänä kokonaisuutena sen sijaan, että teemat nähtäisiin toisistaan erillisinä yksiköinä. Teemoista koostuvat luvut, sekä ryhmän määrällinen hahmottaminen luovat kattavan käsityksen Korona-lore -ryhmän julkaisuista ensimmäisen koronakevään aikana.

”Eristyselämää” -teema oli suosituin kevään teemoista. Teeman meemit kuvasivat ihmisten elämää eristyksissä ja meemit antoivat kattavan kuvan siitä, minkälaisena elämä on näyttäytynyt ensimmäisenä koronakeväänä. Neljän seinän sisälle sulkeutuneiden ihmisten elämä oli yksinäisyyden, tylsistymisen ja turhautumisen kyllästävä ja ihmiset yrittivät epätoivoisesti keksiä tekemistä, jotta pystyttiin viivästyttämään vääjämättömänä nähtyä siirtymistä kohti hulluutta. Välit samassa taloudessa asuviin kiristyivät ja niin etätyöt kuin etäkoulukin koettiin kaoottisena sekä usein kotielämää oli vaikea saada yhdistettyä työntekoon. Teeman meemit heijastivat pandemia-ajan tutkittuja muutoksia ihmisten mielenterveydessä ja käytöksessä. Tätä kautta ne saattoivat sivuta raskaita aiheita kuten lisääntyneitä yksinäisyyttä, masentuneisuutta tai lisääntyneitä ongelmia kanssaeläjien kanssa. Siitä huolimatta, että eristyselämää-teeman meemit liittyivät vahvasti pandemiaelämän usein

negatiivisiin seurauksiin, meemit säilyttivät taidokkaasti humoristisen otteen ja teeman meemit kuvasivat elämää pääosin hyvin kevyellä, samaistuttavalla ja globaalisti aukeavalla otteella.

”Rajoitukset ja ohjeistukset” -teema oli toiseksi suosituin teema, joka kytkeytyi vahvasti pyrkimykseen koronavirustartuntojen hillitsemiseksi. Teeman meemit viittasivat suoraan ohjeistuksiin esimerkiksi turvavälien säilyttämisestä, oikeaoppisesta käsien pesusta tai maskien käytöstä. Esimerkiksi THL:n koronakeväänä 2020 antamat hygieniia ja ihmiskontakteja koskevat ohjeistukset pystytään yhdistämään suoraan meemien käsittelemiin alateemoihin. Teeman meemit rakentuivat vallitsevien rajoitusten ja ohjeistusten ympärille. Huomattavaa on, että ohjeistukset olivat globaalisti melko samankaltaisia ja paikalliseksi sisällöksi tunnistettavista elementeistä huolimatta teeman meemit olivat globaalisti hyvin aukeavia. Tyypillistä tämän teeman meemeille oli muistuttaa jaettujen ohjeistusten oikeaoppisesta noudattamisesta sekä arvottaa vahvasti ihmisten toimintaa oikeaan ja väärään. Tämän teeman meemit olivatkin monin tavoin Eristyselämää-teemaa vakavahenkisempiä. Meemit toimivat vahvasti viestinvälittäjinä, joiden avulla kommunikointiin tarpeesta toimia oikein ja noudattaa annettuja ohjeistuksia. Tämän teeman meemien sisältämät vakavahenkiset viestit saattoivatkin olla usein huumoria keskeisemmässä asemassa.

Poliittiset meemit keskittyivät erityisesti Yhdysvaltojen edellisen presidentin Donald Trumpin räikeän mediaesiintymisen ympärille ja hän olikin suosituin kevään meemeissä kuvattu henkilö. Meemeissä otettiin satiirin keinoin kantaa Trumpin vastuuttomana nähtyyn toimintaan. Suomen politiikkaa käsitellään pääministeri Sanna Marinin sekä Uudenmaan eristyksen ja #maskigate-tunnisteen avulla tunnetun kohun kautta. Donald Trumpiin verrattuna Sanna Marinia käsittelevien meemien sävy oli pehmeä ja Suomen politiikkaan kytkeytyvät meemit tarjosivat hyviä esimerkkejä meemeistä, jotka kytkeytyivät vahvasti paikallisiin konteksteihin ja vaativat niiden tuntemista auetakseen.

Viimeisenä teemana esittelin lyhyesti vielä teeman ”Vuoden 2020 kuvaaminen”, joka havainnollistaa suhtautumista vuoteen 2020. Vuosi kuvataan paitsi menetettyjen haaveiden vuotena, myös vuotena, jolloin katastrofit seuraavat toisiaan ja vuoden järjettömyys on innoittanut yhä synkemmäksi muuttuvaa tulevaisuutta spekuloiduvia meemejä. Tämä teema

kokosi yhteen vuoden raskaiden tapahtumien ja kokemusten aiheuttamia tunteita, kuten pelkoa, epätoivoa ja epätietoisuutta tulevasta. Teeman meemit purkivat vuoteen liitettyjä negatiivisia tunteita huumorin kautta. Meemien kautta myös epävarman tulevaisuuden luoma ahdistus lyötiin leikiksi: Vuoden kamalia tapahtumia käsiteltiin ketjuna, joka tulisi päättyään absurdiin loppuratkaisuun kuten kissojen tai avaruusolentojen maailmanvalloitukseen. Näin vuoden sisältämiä, todellisia pelkoja ja pitkittynyttä epätietoisuutta on saatu huumorin kautta muovattua helpommin käsiteltävään muotoon.

Alun perin tarkoitukseni oli tässä tutkimuksessa tutkia Korona-lore -ryhmän meemien kehityskaarta suuremmissa mittakaavoissa ja tutustua siihen, missä vaiheessa meemit alkavat toistaa itseään siihen pisteeseen, ettei uutta sisältöä enää juuri synny. Tätä ajatellen olisin mielelläni laajentanut aineistoni aikahaarukkaa koskemaan esimerkiksi myös syksyä 2020, mutta kevään julkaisujen suuren määrän vuoksi minun oli rajattava tutkimukseni aineisto koskemaan lyhyempää aikaväliä. Vaikka suosituimmat meemit saattoivat toistua useamman kerran aineistossa, rajatun aikavälin meemit eivät ole vielä merkittävästi alkaneet toistamaan itseään.

Ryhmä on edelleen toiminnassa ja julkaisuja tehdään edelleen viikoittain, mutta julkaisemisen tahti on hiljentynyt ja julkaisujen välillä saattaa olla jopa päiviä ilman yhtään julkaisua. Tähän päivään mennessä ryhmän julkaisut ovat selvästi alkaneet toistaa itseään ja suuri osa ryhmään jaetuista julkaisuista on samoja meemejä, joita ryhmään on jaettu jo vuoden 2020 kevään aikana. Välillä toki ajankohtaiset uutiset saattavat edelleen nostaa päätään uusien meemien muodossa. Aihe jättikin vielä paljon tilaa uudelle tutkimukselle ja tarkoitukseni olisikin vielä joskus tarttua aiheeseen ja tutkia ryhmän laajempien teemojen kehityskaarta tutustumalla julkaisuihin entistä laajemmalla aikavälillä. Kevään 2020 jälkeen julkaisujen tahti on kaikin tavoin rauhoittunut ja näin ollen pidemmän aikavälin tutkiminen ryhmässä tarjoaisi aineiston, joka olisi kooltaan sekä hallittavissa että kattava ja uskon että tämä tarjoaisi erinomaiset puitteet myös ryhmään jaettujen meemien kehityskaaren kattavaan analysoimiseen.

Lähteet

Kaikki Internet-osoitteet on tarkistettu 30.7.2021.

Aineisto

Tutkimukseni primaariaineisto koostuu Facebookin Korona-lore ryhmän julkaisuista aikavälillä 28.3.-30.6.2020. Aineisto on kerätty talteen 9.-11.10.2020. (Aineisto tekijän hallussa).

Media-aineisto

Arjanne Iiris, Sara Salmi ”15 euron Lidl-tennarit myytiin loppuun hetkessä – vastuullisuusvaikuttaja: ”Hinta viittaa siihen, että niitä on valmistettu todella halvasti””. Yle uutiset 23.4.2020. <<https://yle.fi/uutiset/3-11318805>>.

BBC verkkolehti 24.4.2020. ”Coronavirus: Outcry after Trump suggests injecting disinfectant as treatment” <<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52407177>>.

Daly, Natasha ”Fake animal news abounds on social media as coronavirus upends life”. National Geographic 20.3.2020. <<https://www.nationalgeographic.com/animals/2020/03/coronavirus-pandemic-fake-animal-viral-social-media-posts/>>.

Fincher, Leta ”Women leaders are doing a disproportionately great job at handling the pandemic. So why aren't there more of them?” CNN 16.4.2020. <<https://edition.cnn.com/2020/04/14/asia/women-government-leaders-coronavirus-hnk-intl/index.html>>.

Helsingin Sanomat verkkolehti 12.3.2020. ”Wc-paperi, säilykkeet ja pasta katosivat hyllyistä – Kauppaketjut kehottavat ihmisiä malttiin ja vakuuttavat, että tavaraa riittää”. <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006437209.html>>.

Hosie, Rachel, "Women are making coronavirus face masks out of their bras, but experts warn masks won't necessarily stop you from catching the virus". Insider 12.3.2020. <<https://www.insider.com/women-making-coronavirus-face-masks-out-of-their-bras-2020-3>>.

Ilta Sanomien verkkolehti 10.4.2020. "Putositko kärryiltä maski-sotkussa? Näin hämmentävät tapahtumat etenivät Huoltovarmuus-keskuksen johtajan eroon". <<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006471799.html>>.

Ilta Sanomien verkkolehti 15.4.2020. "Uudenmaan eristäminen päättyy tänään – Marin: 'Nyt ei ole oikea aika lähteä mökeille'". <<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006474938.html>>.

Jeskanen, Jenni " Koronaviruspandemia on lisännyt miesten väkivaltaa naisia kohtaan – "Hallitusten covid-tukipaketeissa ei ole huomioitu naisia", moittii YK:n naisjärjestön johtaja" Helsingin sanomat 1.12.2020. <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000007653022.html>>.

Main, Douglas "'Murder hornets' have arrived in the U.S.—here's what you should know" National Geographic 4.5.2020. <<https://www.nationalgeographic.com/animals/article/asian-giant-hornets-arrive-united-states>>.

Megha, Mohan & Yousef Eldin "Sanna Marin: The feminist PM leading a coalition of women". BBC verkkolehti 24.11.2020. <<https://www.bbc.com/news/stories-55020994>>.

Pezenik, Sasha "Alcohol consumption rising sharply during pandemic, especially among women" ABC News 30.9.2020. <<https://abcnews.go.com/US/alcohol-consumption-rising-sharply-pandemic-women/story?id=73302479>>.

Rahman, Khaleda "Some of the Signs Held By Protesters Calling for End to Coronavirus Lockdown Raise Eyebrows: 'I Need a Haircut'". Newsweek 20.4.2020. <<https://www.newsweek.com/protesters-wave-signs-branded-dumb-ignorant-1498873>>.

The Guardian verkkolehti 12.2.2020. "'It's like a war': the fight for rice and toilet roll as coronavirus convulses Hong Kong". <<https://www.theguardian.com/world/2020/feb/12/like-a-war-fight-for-rice-toilet-roll-coronavirus-convulses-hong-kong>>.

Vasankari, Aino ” Kotihälytysten määrä on kasvanut jopa neljänneksellä korona-aikana”. Ylen uutiset 3.12.2020. <<https://yle.fi/uutiset/3-11678580>>.

Wray, Meaghan “Dolphins return to Italy’s coast amid coronavirus lockdown: ‘Nature just hit the reset button’” Global News 18.3.2020. <<https://globalnews.ca/news/6697281/dolphins-italy-coronavirus/>>.

Kirjallisuus

Altheide, David L. “Pandemic in the Time of Trump: Digital Media Logic and Deadly Politics.” *Symbolic interaction* 43, no. 3 (2020): 514–540. < <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.utu.fi/doi/full/10.1002/symb.501>>.

Bischetti, Luca, Paolo Canal, and Valentina Bambini. “Funny but Aversive: A Large-Scale Survey of the Emotional Response to Covid-19 Humor in the Italian Population During the Lockdown.” *Lingua* 249 (2021). < <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0024384120301716?token=50342769710EA35DB19E8DABD1EDFA29CF3003922AF506E4943C814356F03E3FCF4FB68422A0F2F580D5D342CC01D40C&originRegion=eu-west-1&originCreation=20210801132445>>.

Boczkowski, Pablo J., and Zizi. Papacharissi. *Trump and the Media*. Cambridge: MIT Press, 2018. < <https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/reader.action?docID=5326880>>.

Brooks, Samantha K, Rebecca K Webster, Louise E Smith, Lisa Woodland, Simon Wessely, Neil Greenberg, and Gideon James Rubin. “The Psychological Impact of Quarantine and How to Reduce It: Rapid Review of the Evidence.” *The Lancet (British edition)* 395, no. 10227 (2020): 912–920. < <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0140673620304608?token=1ED8F4C785C97A8F8F9EEE5C8DE13AA9ACD0B532D49EF6535E3167F85000602FEAD8367D0326FFF7E7CB3B747D629197&originRegion=eu-west-1&originCreation=20210801132232>>.

Börzsei, Linda K. *Makes a Meme Instead: A Concise History of Internet Memes* (2013). <<https://uu.academia.edu/LindaBorzsei> >.

Centers for Disease Control and Prevention CDC (suom. Yhdysvaltain tautikeskus) / How to Protect Yourself & Others 21.5.2020. Haettu Wayback Machine -palvelusta 28.7.2021. < <https://web.archive.org/web/20200521050204/https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevent-getting-sick/prevention.html>>.

Dynel, Marta. "But Seriously: On Conversational Humour and (un)truthfulness." *Lingua* 197 (2017): 83–102. < <https://www-sciencedirect-com.ezproxy.utu.fi/science/article/pii/S0024384117300086?via%3Dihub>>.

Dynel, Marta, and Fabio IM Poppi. "In Tragedia Risus: Analysis of Dark Humour in Post-Terrorist Attack Discourse." *Discourse & communication* 12, no. 4 (2018): 382–400. < <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/pdf/10.1177/1750481318757777>>.

Dynel, Marta. "COVID-19 Memes Going Viral: On the Multiple Multimodal Voices Behind Face Masks." *Discourse & society* 32, no. 2 (2021): 175–195. < <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/pdf/10.1177/0957926520970385>>.

Huntington, Heidi. 2015. "MENACING MEMES? AFFECT AND EFFECTS OF POLITICAL INTERNET MEMES". AoIR Selected Papers of Internet Research 5 (October). < <https://journals.uic.edu/ojs/index.php/spir/article/view/8728>>.

Jyväskylän yliopisto, Kurssi- ja oppimateriaalipolku "Koppa", Laadullinen tutkimus, 2015. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>.

Jyväskylän yliopisto, Kurssi- ja oppimateriaalipolku "Koppa", Määrällinen tutkimus, 2015. <<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>>.

Karjalainen, Leila, & Juha Karjalainen. *Tilastojen graafinen esittäminen* Ristiina: Pii-kirjat, 2009.

Kellner, Douglas. *American Nightmare : Donald Trump, Media Spectacle, and Authoritarian Populism* Rotterdam ;: Sense Publishers, 2016. < <https://link-springer-com.ezproxy.utu.fi/content/pdf/10.1007%2F978-94-6300-788-7.pdf>>.

Kivistö, Sari, *Satiiri: johdatus lajin historiaan ja teoriaan*. Palmenia Helsinki University Press 2010. 2. p.

Know your meme – meemitietokanta: “Phoebe teaching Joey” / “If year 2020 was a X”.
<<https://knowyourmeme.com/memes/phoebe-teaching-joeey>> /
<<https://knowyourmeme.com/memes/if-2020-was-a-x-if-2020-were-an-x>>.

Kohvakka, Rauli & Kaisa Saarenmaa, ” Median merkitys on kasvanut pandemian aikana – monet ikäihmiset ovat ottaneet melkoisen digiloikan”, Tieto & Trendit, Tilastokeskus, 15.1.2021. <<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/median-merkitys-on-kasvanut-pandemian-aikana-monet-ikaihmiset-ovat-ottaneet-melkoisen-digiloikan/>>.

Kytölähti, Anna-Reetta. ”In the past few days, the Prime Minister seems to have gotten a superwoman’s cape on her shoulders” A thematic analysis of representations of Sanna Marin in Finnish news media. Pro Gradu tutkielma, Malmön yliopisto, 2020. <<http://ls00012.mah.se/bitstream/handle/2043/32823/MA%20one%20year%20thesis%20final%20-%20Anna-Reetta%20Kyto%cc%88lahti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>.

MacDonald, Shana. “What Do You (Really) Meme? Pandemic Memes as Social Political Repositories.” *Leisure sciences* 43, no. 1-2 (2021): 143–151. < <https://www.tandfonline-com.ezproxy.utu.fi/doi/full/10.1080/01490400.2020.1773995?scroll=top&needAccess=true>>

Martin, Rod. “The Situational Humor Response Questionnaire (SHRQ) and Coping Humor Scale (CHS): A Decade of Research Findings.” *Humor: International Journal of Humor Research*, Vol. 9, 1996, pp. 251- 272. < https://www.researchgate.net/profile/Rod-Martin-2/publication/249929109_The_Situational_Humor_Response_Questionnaire_SHRQ_and_Coping_Humor_Scale_CHS_A_decade_of_research_findings/links/00b4952dd81bd2678500000/The-Situational-Humor-Response-Questionnaire-SHRQ-and-Coping-Humor-Scale-CHS-A-decade-of-research-findings.pdf>.

Martin, Rod. *The Psychology of Humor*, 2007. <<https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/reader.action?docID=282106>>.

Monahan, Brian & Maratea, R.J. The art of the Spiel: Analyzing Donald Trump's Tweets as Gonzo Storytelling. *Symbolic Interaction*, 2021. <
<https://sites.google.com/view/rjmaratea/journal-articles>>.

Moody-Ramirez, Mia, and Andrew B Church. "Analysis of Facebook Meme Groups Used During the 2016 US Presidential Election." *Social media + society* 5, no. 1 (2019): 205630511880879-. <<https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/epub/10.1177/2056305118808799>>.

Nilsen, Don L. F. "The Social Functions of Political Humor." *Journal of popular culture* XXIV, no. 3 (1990): 35–47. <
<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.utu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=dabfea7a-afbb-4c8e-a671-0c7829a303bc%40pdc-v-sessmgr03>>.

Nummenmaa, Lauri, Pekka Pulkkinen, Katja Kimpimäki, & Martti Holopainen. *Tilastollisten menetelmien perusteet* 1. p. Helsinki: Sanoma Pro, 2014.

Panayiotou, Alexia. "Teaching Leadership the 'Day After', with Care." *Gender in management* 35, no. 7-8 (2020): 629–637. <
<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/GM-07-2020-0223/full/pdf?title=teaching-leadership-the-day-after-with-care>>.

Pollard, Michael S, Joan S. Tucker, Harold D. Green Jr. "Changes in Adult Alcohol Use and Consequences During the COVID-19 Pandemic in the US." *JAMA Network Open* 29.9.2020. <
https://jamanetwork.com/journals/jamanetworkopen/fullarticle/2770975?utm_campaign=articlePDF&utm_medium=articlePDFlink&utm_source=articlePDF&utm_content=jamanetworkopen.2020.22942>.

Saaranen-Kauppinen, Anita ja Puusniekka, Anna, 2006. Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html>.

Saarikoski, Petri "'Pistä natsi asialle ja mene itse perässä!' Hitler-videomeemien historia ja anatomia." *Widerscreen* 16.3.2016. <<http://widerscreen.fi/numerot/2016-1-2/pista-natsi-asia-ja-anatomia/>>.

Saarikoski, Petri, Rami Mähkä ja Jenna Peltonen, Meemien kulttuurihistoriallinen tutkimus, 2021. (Ei vielä julkaistu).

Saladino, Valeria, Davide Algeri, and Vincenzo Auriemma. "The Psychological and Social Impact of Covid-19: New Perspectives of Well-Being." *Frontiers in psychology* 11 (2020): 577684–577684. < <https://www.readcube.com/articles/10.3389/fpsyg.2020.577684>>.

Serafini, G, B Parmigiani, A Amerio, A Aguglia, L Sher, and M Amore. "The Psychological Impact of COVID-19 on the Mental Health in the General Population." *QJM : monthly journal of the Association of Physicians* 113, no. 8 (2020): 531–537. < <https://academic-oup-com.ezproxy.utu.fi/qjmed/article/113/8/531/5860841>>.

Shifman, Limor, and Mike Thelwall. "Assessing Global Diffusion with Web Memetics: The Spread and Evolution of a Popular Joke." *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 60, no. 12 (2009): 2567–2576. < <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.utu.fi/doi/pdfdirect/10.1002/asi.21185>>

Shifman, Limor. (2013). Memes in a digital world: Reconciling with a conceptual troublemaker. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 18, 362–377. doi:10.1111/jcc4.12013 < <https://academic.oup.com/jcmc/article/18/3/362/4067545?login=true>>.

Shifman, Limor. *Memes in Digital Culture*. Cambridge: MIT Press, 2014.

Singh, Jaspreet, and Jagandeep Singh 2020. "COVID-19 and Its Impact on Society." *Electronic Research Journal of Social Sciences and Humanities vol 2*. < https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3567837>.

Suomen Valtioneuvoston tiedote 15.4.2020. "Hallitus päätti Uudenmaan liikkumisrajoitusten kumoamisesta". <<https://valtioneuvosto.fi/-/10616/xx-1>>.

Suomen Valtioneuvoston tiedote 15.4.2020. " Hallitus antoi kumoamisasetuksen - Uudenmaan liikkumisrajoitukset päättyivät". <<https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-antoi-kumoamisasetuksen-uudenmaan-liikkumisrajoitukset-paattyivat>>.

Suomen Valtioneuvosto / Rajoitukset ja suositukset koronaepidemian aikana.
<<https://valtioneuvosto.fi/tietoa-koronaviruksesta/rajoitukset-ja-suositukset>>.

Särkelä, Riitta & Aki Siltaniemi. "Ensi- ja turvakotien liiton nettikysely lapsiperheille korona-tilanteen aiheuttamista ongelmista - Tulokset ja johtopäätökset" Ensi- ja turvakotien liitto 2020. <<https://ensijaturvakotienliitto.fi/wp-content/uploads/2020/05/Ensi-ja-turvakotien-liiton-lapsiperheiden-koronakyselyn-raportti-19.5.2020.pdf?x91218>>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL /Tarttuminen ja suojauminen – koronavirus.
<<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tarttuminen-ja-suojautuminen-koronavirus>>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL /Tarttuminen ja suojauminen -koronavirus. THL:n ohjeistukset 21.5.2020. Haettu Wayback Machine -palvelusta 28.7.2021.
<<https://web.archive.org/web/20200521051559/https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tarttuminen-ja-suojautuminen-koronavirus>>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL www-sivut/ Karanteeni ja eristys.
<<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tarttuminen-ja-suojautuminen-koronavirus/karanteeni-eristys-ja-karanteenia-vastaavat-olosuhteet>>.

Tieteen termipankki 5.6.2021. Kirjallisuudentutkimus: satiiri.
<<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:satiiri>>.

Twitter mikroblogipalvelun tiedote 8.1.2021. "Permanent suspension of @realDonaldTrump".
<https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2020/suspension>.

Vainikka, Eliisa. "Avaimia Nettimeemien Tulkintaan – Meemit Transnationaalina Mediailmionä." *Lähikuva – audiovisuaalisen kulttuurin tieteellinen julkaisu* 29, no. 3 (2016). <<https://doi.org/10.23994/lk.59500>>.

Very Finnish Problems, Facebookin meemisivu / tietoja-osio.

Wiggins, Bradley E. *The Discursive Power of Memes in Digital Culture : Ideology, Semiotics, and Intertextuality* New York, New York ;: Routledge, 2019. <

<<http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.utu.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzlwMzU3OTNfX0FO0?sid=6f54d103-317e-428e-98fb-56317047e69b@sessionmgr4007&vid=0&format=EB&rid=1>>.

Wikipedia, vapaa tietosanakirja / Hallintakäsitys. 11.7.2019.

<<https://fi.wikipedia.org/wiki/Hallintak%C3%A4sitys>>.

World health organization WHO / Coronavirus disease advice for the public.

<<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public>>.

World health organization WHO / COVID-19 Q&A 2020.

<<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19>>.

World health organization WHO:n tiedotteet, "WHO characterizes COVID-19 as a pandemic"
11.3.2020. Haettu Wayback Machine -palvelusta 28.7.2021.

<<https://web.archive.org/web/20200312004216/https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>>.

-

